ISSN 0155-0128

MELBOURNE CHRONICLE

Independent Cultural-Social Periodical

IN THIS ISSUE

SERGE LIBERMAN — Theme for the Australian Jewish Writer 1

MICHAEL LIFFMAN — In the Wake of the Bandwagon — Making Multiculturalism Meaningful 3

ANNETTE BUCHBINDER — The Waves (Poem) 6

J. E. SHENFIELD — A Hymn for the Women's Hut (Poem) 6

COLIN GOLVAN — Jewish Soul — An Israeli Play to Open British Arts Festival 7

HARRY MARKS — Billy and the Birds 7

ALAN COLLINS — The Trouble with Manny 11

MOSHE AIZENBUD — The Bear's Hug 13

KEN BANDMAN — Marianne Roth: A Mature Artist 15

JOSIE STAINSBY — Jewess (Poem) 15

GRAEME HETHERINGTON — Household Shrine (Poem) 16

REGISTERED BY AUSTRALIA POST – PUBLICATION NO. UBQ 0635, CATEGORY B.

PRICE $1.50

Published by the Jewish National Library and Cultural Centre "Kadimah"

Melbourne, Australia No. 4 (38) August/September 1983

THIS YEAR

AND EVERY YEAR

Look to

JetsetTours

FOR THE LOWEST PRICES TO

ISRAEL

AND AUSTRALIA'S BEST VALUE

IN OVERSEAS PACKAGE HOLIDAYS

JetsetTours

18th FLOOR MLC BUILDING

303 COLLINS STREET, MELBOURNE, 3000.

TELEPHONE: 62 0041

Printed by York Press Pty. Ltd., 1-19 Hoddle Street, Abbotsford for the Publisher
M. Aizenbud, 7 Selwyn Street, Elsternwick, Victoria, 3185 Australia

Melbourne Chronicle

Independent Cultural-Social Periodical

AUGUST-SEPTEMBER 1983 **MELBOURNE, AUSTRALIA**

Address for Correspondence: Melbourne Chronicle, 7 Selwyn Street, Elsternwick, 3185, Australia

EDITORIAL

THEMES FOR THE AUSTRALIAN JEWISH WRITER

Serge Liberman

In recent review of Nancy Keesing's anthology of Australian Jewish stories, *"Shalom"*, this writer commented:

"There is on the whole a dearth in these stories — and as these stories are fairly representative, than in Australian Jewish writing generally — of the grappling with moral, ethical, and historical issues wholly or intrinsically Jewish in the sense of having Jewish characters set within a Jewish social and cultural milieu sufficient unto itself."

In stating this, he had in mind, as models for such grappling, artists like Isaac Bashevis Singer, Elie Wiesel, Bernard Malamud and Cynthia Ozick among a score of unnamed others, and he added:

"This is not to argue for a narrow parochialism but it is to suggest that Australian-Jewish writing, still only a budding flower, will bloom only when it sees itself as confident enough to wrestle with internal (one might say, existential) problems, to deal with the Jew as Jew in relation to his traditions, his loyalties, his God, and the dilemmas — evil, identity, belief, destiny and redemption — which the two major events affecting him in his generation — Auschwitz and Israel — have imposed upon him".

There are strong reasons, to be sure, why such concerns have not been particularly prominent in Australian Jewish writing, — although one must, in fairness, add that they have not been wholly absent from such writing. Benjamin Jubal, Harry Marks, Stan Marks and David Martin have, each in his own way, focused a light on such concerns. But, to quote Yoni Haddock, writing in the *Journal of the Australian Jewish Historical Society* in 1975, Australian Jewish literature is best describable as migrant literature, its major themes being those of assimilation and of group survival within the general community, with the more specific issues being economic security of the migrant generation, family coherence in the face of the easy assimilability of children, and the retention of traditional ways and religion. There is no evidence, she states, that the writings and themes of Australian Jews stem from a sense of racial alienation. Most writers, while conscious of their Judaism and their individuality, are unconscious of belonging to a group of Jewish writers.

The reasons for this are manifold: the Australian Jewish community, compared with, say, the American, is very small: the Australian literary scene has only intermittently encouraged writing "movements", compared with European schools; most writers have tended to write alone and Australian Jewish writers are very Australian; and Australia, being generally an egalitarian society, does not encourage the same consciousness of racial identity that might elsewhere be stirred and enhanced by external pressures. In Australia, if the Australian Jew is conscious of his identity, it is more because he *wishes* to retain that identity.

A similar note is sounded by Miss Keesing herself who — if one be permitted to reveal a personal communication from her — states that it is questionable whether such a small community that is, on the whole, well received by the larger community is likely to attract a writer to these sorts of questions and topics, (that is, of more intrinsically Jewish concern).

None of this is doubted, and yet this writer remains optimistic. In his two-part *"Overview of fiction by Australian Jewish writers since World War II"* which appeared in recent issues of the "Melbourne Chronicle" (Numbers 35 and 37), he gave vent to that optimism. There are many people in the community who are actively writing or who aspire to write — they are coming out of the shadows with poems, stories, novels and memoirs, an ever-growing number of folk; and since that overview was published and, as a direct result of the review of "Shalom", quoted above, a writers' workshop has been

The "Melbourne Chronicle", published by the Jewish National Library and Cultural Centre "Kadimah", aims to deal with cultural, communal, social, political and religious issues of interest and relevance to the Jewish community.

In keeping with this aim, the "Melbourne Chronicle" invites contributions of articles, poetry, short stories, critiques and reviews from all interested members in the community. In particular, it seeks to serve as an outlet for local creative literary talent.

The opinions expressed by contributors to the "Melbourne Chronicle" are their own and do not necessarily represent the views of the editorial committee or of the Kadimah organisation.

formed consisting of young, articulate, intelligent and committed folk, committed both to their writings and to their Jewishness, as well as being clearly alert to happenings in the world outside their own immediate domain.

What is here being argued for is an Australian Jewish literature committed to the perennial issues that have taxed Jews for generations now beyond counting, and to which we shall return. Such an appeal is based on the premise that, in terms of Jewish survival, it is by increasing cultural sophistication within the Jewish community — the development of a meaningful culture addressing itself with intelligence and integrity to the relevant issues of the day, and a culture appreciated and studied by the community — that that community shall endure. Such a premise is kin to that of the rabbi who believes that only observance of ritual and prayer and attention to mitzvot shall preserve the people, or that of the lay communal leader who believes in the saving effect of communal involvement, social participation and philanthropy. There may be blind faith in this writer's belief in the saving, the redeeming effect of culture, but it has been more unshakeable than any other he has known.

While arguing for the creation of a mini-Vilna group in Australia, — or certainly in Melbourne, — there is nothing in any of this to prevent a Jewish artist from concerning himself with issues other than are here being broached. If he should wish to be — or be seen as — an artist "who happens to be Jewish" or who wishes to create art for art's sake, there is none with the right to quarrel with him. Happily, our society affords the artist every prerogative to see himself **as** he wishes, to create **what** he wishes, and **in the very way** that he wishes. Whatever he creates, so long as he does so with artistry, with taste, with integrity, and with the many other ingredients that genuine art requires, it can only enrich, and find its place in, the cultural tradition of the nation as a precious offering.

Now, what are the issues of contemporary concern?

Our generation has seen two major events that have changed the Jewish world immensely — the Holocaust and the creation of Israel. It has, of course, also seen immense changes of other kinds as well — the ever more massive and refined means of destruction; wars and revolutions and wholesale deathes on nearly every continent; accelerating industrialisation, with the consequent diminution in stature of the common man, and an increased tendency to facelessness, alienation and trivialisation; and superb changes in science which have led to population increases, drains on resources, and also to changes in the way man looks at himself, at his fellows, at the physical world, and at the world of the psyche and faith.

Already there's a wealth of material here, and many writers have not been tardy in dealing with them.

If, however, for our purposes we return to the events that have altered the Jewish world, what have been their secondary effects?

At the most basic, these have been: uprootedness from the old world, that is, from the country of one's birth and upbringing; and a transposed population with shifts in the centre of gravity of Jewish life from Eastern and Central Europe to the United States, Israel, and the smaller Diaspora communities in South America, South Africa, Canada and Australia. These effects have, in turn, brought old and new issues into a renewed sharpened focus. These issues, one could say, have been "resurrected" — resurrected because many are indeed old themes, questions and dilemmas, but which confront **this** generation for re-definition and elucidation for itself.

At the most obvious level, these issues involve matters of adaptation in a new environment — the stuff of, say, Judah Waten, David Martin, and writers from other ethnic groups. For the Jew, the matter of adaptation is reflected in the question: "What is home?" Is it the place the Jew has had to abandon? Is it the place he has come to? Is it Israel, both the symbolic and the tangible geographic home of the Jew? Or is it the world of the memory on the one hand or of anticipation on the other, but in effect a transition world only, a place of limb? Or is the Jew, in fact, homeless; is he, to use that favourite contemporary term, alienated, an outsider — this being a theme for a long time in the vanguard of modern writing, with the Jew as the paradigm example of outsider/alienated status?

Adaptation, too, is reflected in the striving after physical security along with attempts to rise socially, economically, professionally. And it is evidenced too by the search for an identity in an alien environment, in an environment variously hostile, indifferent or accepting, with the corollary issues and tensions that this raises: —

- the opposing attractions towards assimilation and towards increasing isolation and separatism;
- one's relation to, and involvement in, one's tradition with its values and forms;
- one's relation to, and involvement in, the surrounding social/cultural/political milieu with **its** values and form;
- the conflicts between the generations as a reflection of these tensions in finding a modus vivendi between adhering to, and perpetuating, the old and advancing the new;
- and, at the extremes of the identity conflicts — and of belongingness — questions such as intermarriage (dealt with, for example, by Judah Waten) and conversion and proselytism (a potentially-ripe area till now scarcely touched).

These are the stock-in-trade, as it were, of ethnic minority writers, whether they be Jewish, Greek, Italian, Maltese, or whatever, although it appears that Greek writers have already in many ways moved beyond these and "internalised" their concerns as expressed in their works.

Now, much has been written in Australia about the Holocaust and, to a lesser extent, about Israel.

This writer, for one, welcomes always first-hand accounts of war-time experiences, whether in the camps, in hiding, or in exile. These form valuable documents for study; they may help overcome the present tendency to negate the actuality of the Holocaust; they may help preserve the memory of the Holocaust. This community has produced a number of such works already, and one cannot help but recall Maria Lewitt, Matylda Engelman, Sheva Glas-Wiener, Martin Lane, Stanislaw Sattler, etc.

But from the viewpoint of art — though this in no way implies that a work like Maria Lewitt's is not art (for, to this writer's mind, it is) — the time is ripe to move to the next stage — from that of primary narrative description of events to those of exploration and interpretation of issues that events such as the Holocaust and the establishment of Israel raise for our generation — until now, the stuff of theologians and philosophers and, to some extent, of writers such as Elie Wiesel, Nelly Sachs, Jerzy Kosinski, Jacov Lind, and others.

For example, there are the patently theological issues. After the Holocaust, what is one to believe? The questions of Job re-emerge with startling aptness. Where is/was God? What do concepts such as God's goodness/omnipotence/mercy mean after the Holocaust?

Old tensions arise: is one to negate Him, with Richard Rubenstein to maintain that God is dead, that God was Himself killed in Auschwitz; or is one to reaffirm His existence, by doing so refusing to grant Hitler a posthumous victory, as Emil Fackenheim maintains?

Then there are questions of collective guilt of the victims for sins committed, and the notion of divine punishment (shades of Sodom and Gomorrah, and the destruction of the Jerusalem Temples), with the horrendous moral issues raised by regarding the Germans as God's instrument which such an interpretation must do; while against this stands the issue of the creation of Israel as a step towards national redemption,

as the fulfilment of prophecy, and as a step also towards realisation of the divine charge that Israel be a light unto the nations and that the Law come out from Zion and Jerusalem, the whole matter made infinitely complex when Biblical injunctions are set against the present perplexing insoluble political realities.

And what of the philosophical issues raised by consideration of the Holocaust and the creation of the Jewish State, issues perhaps best exemplified by the juxtaposition of opposites: the creative set against the destructive impulses in man; sanity set against madness; holiness against profanity; human dignity and worth against human animality; heroism against cowardice; Kiddush haShem against Chillul haShem; good against evil; free will against determinism and both ranged against chance; resistance opposed to submission; faith contrasted with scepticism; to which are added the guilt of the German people with corollary issues of forgiveness and condemnation (touched upon by Harry Marks and Stan Marks), the future of Jewish-gentile contacts with suspicion set opposite trust and goodwill, salvation through suffering, and, by no means insignificant, the role of the artist in the modern world — his duties, through every means available to him, to penetrate the consciousness of those who would turn to him and, in his way, to instruct, guide, represent, edify and move.

No originality is pretended at in anything here said. The themes raised are old; ancient. They have white beards on them. They pre-date anything that has been written even in the worthy Tenach. But in the light of the events visited upon our generation, they are evoked yet again, they are brought back into focus for analysis in contemporary terms, through eyes in which are reflected the numerous changes in society, in science, and in ways of thought and perception.

Simply by giving voice to these issues, the writer hopes that he has stirred here and there an idea for a work — a poem, a story, a novel, a painting, a piece of sculpture — which the artist, using whatever tools are in his possession, the physical and the creative ones, which will enrich, inform, enlighten, excite, glorify those of his own generation.

IN THE WAKE OF THE BANDWAGON — MAKING MULTICULTURALISM MEANINGFUL

by Michael Liffman

I have talked in the title of this paper of multiculturalism as a bandwagon, and while I first used that term as a 'buzz-word' which readily came to hand, as I thought about it, it became evident that it really was quite a useful sort of image — a metaphor which does suggest a few of the issues that I want to point to.

I began to see in my mind a bandwagon going down a few established paths — going on down the predictable road, possibly increasing momentum as it went, or maybe slowing down and then accelerating; carrying, maybe, a handful of people (because it's a fairly small affair, this bandwagon — it only carries those few who were able to get on while it was still going fairly slowly). A great many people are not on the bandwagon, but are somewhere on the sidelines, being showered by clouds of dust — largely the dust of rhetoric. Some people, of course, get in the way of the bandwagon, and they are just knocked out of the way. Anyone not living near the track down which the bandwagon travels doesn't see it — and may not even be aware that it's there. It's not terribly clear who is driving the bandwagon, and it's not even very clear what its ultimate destination is.

It's a rather crude sort of metaphor, but I use it to evoke some of the sorts of issues or questions that have arisen in my mind about multiculturalism: where it's going, where it's taking us, and what we mean by it.

It does sometimes seem to me that apart from a lot of political speeches, a small amount of political patronage, and a considerable number of seminars and conferences, there isn't a great deal of evidence of changes in the lot of day-to-day people — the migrant in the street — as a result of the invention of multiculturalism during the last few years. There isn't a great deal of evidence of concrete, measurable, tangible change which operates to the betterment of the ordinary person in the community. Neither is there a great deal of evidence of substantial ethnic or migrant community involvement in a number of the key issues of greatest concern to migrants and ethnic communities.

Possibly the one area in which the multicultural bandwagon has led to something fairly concrete and visible is that of the media — multicultural radio, multicultural television. Quite how useful ethnic broadcasting and television are and whether they are going in the direction we would like I don't want to raise here — that is another debate and certainly an important one. But by and large, for all the talk about multiculturalism, for all the rhetoric and for all the conferences, I am not sure that they have had much effect.

The global answer that I want to suggest is that the notion of multiculturalism — whatever that means — has not been adequately harnessed to a strategy of social change within migrant communities, nor has it been related to larger communities, or to the total community of which we are all part. Multiculturalism is a series of wishes or desires or concepts or ideals, but when it is talked about, it is not as part of a strategy of social change, with a sense of how we're going to do it or what we want to do.

I don't want to suggest that I am blaming the individuals or organisations involved. Strategies of social change are remarkably hard to come by. We live in a society which has all sorts of established ways of doing things, established interests, established structures. It is not easy to come up with a strategy for social change; especially where this is to be achieved by communities which, by definition, are disadvantaged, which have recently arrived in the country, which don't have good access to resources or influential people. It is also difficult to come up with strategies for social change at a time when major forces in the community, quite outside the scope of migrant affairs, undermine and hamper the sorts of directions that we might want to take. In other words, when we have large-scale unemployment, when we have major changes in the direction of government thinking on fundamental issues about the public sector, and about the role of community agencies, when we have something that is beginning to look like a recession, it is hard to come up with a strategy for social change. Then, when the very concept that we are using — that

---

*Michael Liffman is Community Education Officer at the Ecumenical Migration Centre, and Co-ordinator of the Clearing House on Migration Issues.

NOTE: This is an edited version of an address originally delivered at the October 1981 Annual General Meeting of the Ethnic Communities' Council of Victoria.

The full version is available as Multicultural Australia Paper 13 from the Clearing House on Migration Issues.

of multiculturalism — starts to be used by government in a sort of uneasy partnership — maybe manipulation — it makes it very hard at the same time to use that concept of multiculturalism as part of a developed, thought-through strategy for social change.

I am saying that multiculturalism is in some difficulties because it hasn't been harnessed to a strategy for social change but I think there are reasons for this: reasons related to the situation of migrant communities, the behaviour of governments, and the times in which we live.

1/3 What is going wrong with the notion of multiculturalism? Why isn't it taking us in the directions that we would like? I intend to examine the concept of multiculturalism, the idea of multiculturalism, and to look at the practice, the implementation of multiculturalism. In using the term "multiculturalism" I am deliberately not trying to define it, because I think that is part of the problem — that it hasn't been defined in an authoritative or generally accepted way. We all have a vague, hazy sense of what it means, and we constantly use the term without having a very developed sense of what it really means and how we do it and where it takes us.

The Concept of Multiculturalism

The word multiculturalism, because of its composition, directs our attention constantly to the notion of culture. Multi*cultural*ism — that's what the word is; and a lot of us, particularly those of us working on a day-to-day basis in migrant welfare, are starting to believe that to be a wrong and possibly rather narrow emphasis. The emphasis on *culture* in multiculturalism keeps taking us back to ideas which, at their most superficial, are ideas about how and what different people eat, what sort of music they like and what sort of clothing they wear back home; it takes us to very superficial notions about the exotica of different ethnic groups. As a result, we have all sorts of festivals, folk-days and handicraft exhibitions, all of which are important and nice, but they are only the very first part of the issue. They are only a foot in the door of multiculturalism. Other people and other discussions then sometimes take the notion of multiculturalism a little bit further, and they may probe more deeply into what cultural difference might really mean and what significance cultural background may have. A few people even consider the fundamental influences which might have affected a Greek migrant, an Italian migrant, a British migrant; they might really try to utilise the idea of culture to understand why such migrants go about things somewhat differently and perceive things somewhat differently. All of this is very important, but it does seem to me that there is far more to understanding the migrant experience in Australia than simply understanding culture.

Other facets are as important as culture in understanding the meaning of immigration, but, unlike culture, are almost totally ignored, for example communication.

Communication means not only translation and interpreter services, although that is an important part of it; it means getting English-speaking people to understand and use interpreter services; it means bi-lingual staff; it means multi-lingual people; it's the whole issue of a national language policy which only now is starting to be talked about as a concept.

The notion of a national language policy asks how our country gets to grips with the fact that all sorts of people speak all sorts of different languages here, and speak English at various levels of fluency, and under varied conditions. The vast issue of communication is only minimally understood by most people when they talk about migrants. So, besides culture, there is communication.

Then there is experience — the experience that migrants have had back in their countries of origin, which may have nothing to do with culture. For instance, if a migrant comes to this country from a country where there is no such thing as health insurance or Medibank, he is very unlikely to understand Medibank here. Similarly, people who come from a country which has a very different educational system are unlikely to understand the educational system here. There is a whole area here which, basically, we haven't understood, because of our rather narrow focus on culture.

Finally, there is the issue of resettlement. This, I would argue, is even more important than culture, and certainly less understood. What does the impact of migration — the impact of resettlement — mean for people? This can involve anything — citizenship rights, pension systems, maintenance guarantees, ethnic community support, family reunion, recognition of qualifications — there are literally dozens of issues which are part of this resettlement factor.

As long as we talk about multiculturalism, our focus is constantly on culture, on understanding cultural background, and it tends to neglect these other aspects of the migrant experience.

In so doing, of course, it also neglects aspects of the migrant's experience here, aspects which are not unique to migrants. What is the migrant's employment situation, his economic situation? Are migrants poor? Are they unemployed? Are they disadvantaged in other ways? Are they exploited in the workplace? These, too, are issues which we need to understand, if we're to develop a notion of multiculturalism which encompasses the real situation, and the term multiculturalism takes us away from that broader focus.

So the first doubt I am raising as to how adequate multiculturalism is as a concept. The term multiculturalism carries with it a focus on culture which forces us into far too narrow a framework and leads us to neglect basic issues.

The second fundamental difficulty in the concept of multiculturalism is the question of "separatism" — the debate about separated vs integrated approaches to ethnic community life. Now there is no easy answer to this, and I certainly don't suggest that I have one. But the issue is constantly there, and is rarely addressed as thoughtfully as it should be. Maybe the jargon is a bit confusing. What I mean is really quite simple: a separatist service means a special service for migrants, like special homes for elderly migrants, ethnically-based child care services, a special unit of a government department, and so on. An integrated service means a mainstream service with the capacity to meet the needs of the migrants who use it.

I don't think there is any one answer. I don't think one should opt either for a separatist or for an integrated approach. It may well be that the approach that the Department of Social Security should take to migrant issues is different from the approach that a non-government marital counselling agency should take. It seems to me, for all sorts of reasons, that the Department of Social Security, as the provider of a fundamental community service, has to be able to deal with migrants as part of its total responsibility. In contrast, however, it may be that a marital counselling agency really does need to focus specifically on one group, where there is a clear understanding of background and language and all the other factors I mentioned earlier.

While I don't know what the answer is, I believe we tend to get into rather glib solutions or into rather polarised debates, with some people saying "Oh, it's all got to be separated" and others claiming that it should all be integrated.

This question is not confined to welfare service delivery; it also applies more globally to any sociological analysis of the community we live in. For instance, in the industrial context, as part of a socio-economic study of class, in the social policy and social action arenas, the debate about separatist or integrated approaches is important. It leads us to ask whether,

or when, Ethnic Communities' Councils should be doing things by themselves, or getting into the action with VCOSS-type organisations.

This issue of whether we go it alone, with a specifically migrant focus, or whether we try to broaden the focus to make sure that mainstream systems can cope with migrant issues as well as the other ones is rarely dealt with, it's usually clouded by rhetoric or sloganeering or political debate, and we often get ourselves into trouble for that reason.

Arising out of this dilemma is another problem which gets us into trouble: representation. We constantly find ourselves asking for, and hear governments offering (usually in a fairly tokenistic way) an "ethnic representative". Endlessly, it seems, committees, consultations, conferences, are given their ethnic representative. What does that really mean? How can one person represent the 3 million migrants that have come to Australia, or the 100,000 or 50,000 or 80,000 from any one migrant group? How can that one person, who happens to be Greek, say "I represent the Greek community"? What is the meaning of ethnic representation? It's as though someone came to this meeting and said: "I live in Geelong, and I'm representing Geelong." Such a claim would be meaningless, yet immigrant and ethnic communities, which are at least as large and diverse as a city the size of Geelong, are allegedly able to be represented by one person who happens to be of a particular immigration background, or is at least an ethnic of some sort.

The whole question of how migrants or ethnics can be represented is again one in which we often mislead ourselves and oversimplify the issue. There is an issue, and we have to come to grips with it, but this notion of ethnic representation is again our failure to understand the separatist vs integrated dilemma. We tend to look from within the separatist frame and say "Well, if migrants must be represented, he is a migrant; that means that migrants are now represented" — regardless of how effective the input.

The Practice of Multiculturalism

Firstly, there are insufficient resources available to all those people who are interested in the multicultural issue. Organisations like the Ethnic Communities' Council are constantly struggling for lack of funds, and are caught on this treadmill, or chicken-and-egg situation, where because of insufficient funds, they cannot mount the activities to get the sort of strength in the community that they would really like; and because they are not sufficiently strong in the community, they can be denied funds because they are not sufficiently representative. This difficulty affects not only the Ethnic Communities' Council, but anyone else interested in immigrant rights and immigrant issues (which is a preferable term to multiculturalism). So, because there is a chronic lack of funds and resources right across the community, those of us who are involved in the immigrant rights issue are constantly diverted into the scramble for funds, and are unable to be as effective, as vigorous, as strong, forceful, and active as we would like to be.

In addition, because the funds are so limited, we can be played off against each other and sometimes bought off too. We can be offered $5,000 for a project, or $10,000 for half a person over a year, or a tiny amount of money to get the rent for a building, or something of that sort — and because that is all that has ever been offered to us, we are very tempted to take it, and to be grateful and to shut up, and to do a very limited job, because that's all you can do with a small amount of money. Worse still, we tend to fight amongst ourselves. If we can put a better case for that particular thousand dollars than somebody else, we will do that, although basically we are involved in the same issues. So the difficulties in making sense of the notion of multiculturalism which are caused by inadequate resources are very great and are very obvious to all of us here.

Another difficulty which is less apparent relates to the process by which people, and indeed organisations, become active in pursuing issues. It is usually people with some degree of privilege or advantage who are able to become active in community affairs; who have the necessary time, the confidence, the resources and the connections. In most organisations, whether immigrant or other, it tends to be people who are middle-class, who are professional or semi-professional, who become involved. That's a generalisation, of course, about something which is almost inevitable, but it also follows from that that it is difficult to introduce a community development approach for social change. Community development is a rather difficult and rather ambitious strategy at the best of times, and it really means having as activists people who are closely connected with large numbers in the community, who have real connections with the disadvantaged people in the community, and who can mobilise and tap and respond to the issues faced by those people. That is what I understand community development to be. Community development, then, is an important aspect of social change, but it is a very difficult one, made more difficult by the fact, as I have suggested before, that by and large, the activists, the people with the commitment, the time, the capacity and the self-confidence, are middle-class people who don't often have good contacts or shared ground with the more typical members of the communities.

> I'm not pointing the finger or being critical; I am just noting a fundamental aspect of the circumstances we find ourselves in, which makes it difficult for multiculturalism in practice to relate closely to its constituency — to the real community. As a result, multiculturalism doesn't have the extent of community connection and support that it should have.

Of course this phenomenon is not only true within individual migrant communities; it also happens across the whole immigrant population, so that those immigrant communities which are better resourced, more established, which have better access to influence, and more money tend to be the ones that lead multicultural bandwagons. The communities that are more recently arrived, that are more disadvantaged, that are more poorly educated, that face more pressures in day-to-day survival, will tend again to fall to the bottom. So at present it tends to be the Greek community, and the Italian community, rather than the Turkish community or the Lebanese community or the South American communities, that make the running. Within the whole immigrant community, just as within any one specific ethnic community, there develops this sort of distance between the activists and the rest.

Another problem which has arisen in the practice of multiculturalism is that although the midwife of multiculturalism seems to have been a progressive government which had some genuine commitment to social change, the parent has been a conservative government. From 1975-83 we have been under conservative governments, which although they might in some ways be interested in multiculturalism, are not interested in basic social change. This government was committed to keeping changes minimal, as distinct from creating social change. Naturally, this affects the way in which multiculturalism has been implemented by governments, and affects the way in which governments have used the multicultural idea in developing policies and relationships with immigrant communities.

Multiculturalism has been taken up in various ways by the government — in some instances with a degree of intelligence and sincerity; in other instances not — but always taken up with the intention of making only the most limited sorts of social change.

The Galbally Report, for instance, demonstrates that. The

Galbally Report contains minor offerings here and there — migrant resource centres, workers for the ethnic aged, or child care workers. To put a charitable view on what the Galbally Report offered, one would say that these offerings are going to make things a little bit easier for immigrants; they are going to offer immigrants a little more access here or there, or a few resources with which to mount one or two programs — but on any view, these sorts of initiatives are not going to change the fundamental patterns of access to wealth, to influence, to participation or the effectiveness of services to the client.

Multiculturalism has also very much been expressed in direct service and welfare terms. Again this is partly the influence of government and partly a reflection of the issues within immigrant communities. Multiculturalism has been seen, to a considerable extent, as being the province of the professional teachers or the professional welfare workers, who are going to make their service systems a little bit more responsive to the needs of immigrants. Now that's a good thing but it doesn't have much to do with fundamental rights, fundamental access to opportunity, or to wealth. It's much more limited than that. The dominance of the social work/welfare orientation of multiculturalism rather than the more socially active or rights-focussed approach, has again limited the capacity of multiculturalism to be a strategy for social change.

The practice of multiculturalism has powerful opponents. These opponents work at varying levels of sophistication, integrity and intelligence. At best (and, admittedly, fairly infrequently) they have genuine ideas and arguments. Sadly, all too many of those of us who are advocates of multiculturalism are unwilling or unprepared to offer respect to these discomforting and opposing ideas or to attempt to refute them seriously and analytically. The arguments against multiculturalism run rather as follows:

1. *Multiculturalism is divisive; it creates tensions and disunity; ethnic minorities must assimilate if the nation is to be harmonious and united'*
2. *multiculturalism is archaic and unintelligent; it preserves old values with which we may disagree or which have no place in a progressive society;*
3. *multiculturalism is diversionary; the real issues which our community must face are those of equality, power and class, a multicultural consciousness reflects class hegemonies and diverts the people from a clearer understanding of social, economic and political realities.*

This is to present the arguments at their clearest and most respectable. More frequently they are confused with, and obscured by, prejudice and even racism. Nevertheless when they are offered they must be systematically rebutted and not simply swept aside.

There are, of course, and probably more commonly, unworthy opponents of multiculturalism. Indeed it is likely that these are the more effective and powerful opponents. This opposition to multiculturalism comes partly from racists and xenophobes, but it also comes from the man in the street who — understandably — may be confused and apprehensive at the differences which Australia's massive immigration programme has brought to a traditional and parochial lifestyle. Lack of imagination is a great enemy of multiculturalism.

Monetarists oppose multiculturalism as they oppose the majority of programmes for change and development which may involve government expenditure. For similar reasons, although with more of an ideological and less of an economic basis, the conservatives also oppose multiculturalism.

In its great and powerful opponents multiculturalism faces possibly the greatest of all the difficulties which it will encounter over the next few years. So far, we as advocates of multiculturalism have done little that has been effective in taking on these opponents.

The Ecumenical Migration Centre is a non-denominational agency which through its welfare, educational and community work fosters the development of Australia as a multi-cultural society. The Centre has been working with immigrants since 1962 and is one of the few agencies geared specially to meet the needs of immigrants. Its work is diversified with a strong emphasis on welfare work with a non-English speaking clientele, community education and community development.

Workers provide a much needed welfare and counselling service for Greek and Turkish immigrants and Vietnamese refugees, as well as support for smaller groups such as Timorese.

CHOMI (Clearing House on Migration Issues) is a unique information centre on migration issues which provides a base for the Centre's community education programme. The library holds 30,000 documents and 200 periodicals which are used by students, teachers, government departments and others seeking up-to-date information or undertaking research.

The Waves

Annette Buchbinder

The waves surge forward
and rise
only to roll
over into a
white slumber
that creeps quielty
upon the shore.

A Hymn for the Women's Hut

J. E. Shenfield

I am a split snake
Shedding skin on the inside,
Bleeding like a fat sheep
Torn at the throat and still kicking
I give life to death
While the carcass empties itself,
And splatters me with skinned
Blood off the bone.

The "Melbourne Chronicle" —

SUBSCRIPTION FORM

Name ....

Address ....

.... Postcode ....

SUBSCRIPTION RATES: $9 for 1 year (6 issues)

Please send remittance to;

"Kadimah", 7 Selwyn St., Elsternwick, Victoria, 3185

ISRAEL BY-LINE

"JEWISH SOUL" — An Israeli play to open British arts festival

Colin Golvan

An Israeli play about a Jewish anti-Semite has been picked to open this year's Edinburgh Festival, and British audiences are to learn that Israelis do not necessarily go to the theatre to feel at ease.

One Israeli critic even regretted the selection of the play, *"A Jewish Soul"*, for the prestigious international artistic event, saying that non-Israeli audiences could not be trusted to understand it. But author Yehoshua Sobol, 43, believes they will survive his brand of Israeli self-criticism.

The play is set in the Vienna of psychoanalyst Sigmund Freud and Zionist Theodor Herzl, at the turn of the century. It records the demise of an anti-Semitic, misogynist, Jewish philosopher, Otto Weininger, who committed suicide in 1903 at the age of 23. Weininger published a book, *"Sex and Character"*, which was highly rated by Adolf Hitler, espousing his racist and sexist views.

Sobol, who recently received the daily Yedioth Ahronoth's "Playwright-of-the-year" award, believes that Weininger's desperate self-hatred carries some important messages for modern audiences.

"I want to show European audiences the responsibility or part that anti-Semitism has played in distorting the Jewish soul," Sobol said in an interview.

In the play, Weininger, who identified with the popular anti-Semitic mayor of Vienna at the time, Karl Lueger, sprouts an endless stream of vulgarities. "Judaism is even lower on the scale than the feminine," he cries, "because a woman believes in a man, but a Jew believes in nothing."

Sobol said he thinks a great many Jews are fearful of belief, "because we created belief, we are responsible for the kitchen so we know exactly what spices are in it."

He said this mistrust of belief affects modern Mid East politics. "It is an obstacle when it comes to making peace with the Palestinians because Israelis are very skeptical and unbelieving in the possibility of having peace," he said.

Weininger is also viciously anti-Zionist. "Zionism. What a farce," he declares in the play. "You want a state, a Jewish state? And what will you bring with you to Palestine? This hatred? You'll turn into a grotesque caricature of Aryanism . . . You'll always feel the pull of the Diaspora, even when you have your state. You'll destroy it so that you can come back home to the Diaspora."

The harshness of the implied self-analysis is typical of a number of recent popular and controversial plays on the Israeli stage, including *"Yossele Golem"* by Dan Horowitz, and *"The Patriot"* by Hanoch Levin.

"The Patriot" goes so far as to suggest that there is a parallel between Nazi stormtroopers and the Israeli army, and was briefly banned.

Both *"A Jewish Soul"* and *"Yossele Golem"* were produced by the Haifa Municipal Theatre, Israel's leading experimental theatre company.

Sobol says the openness of the theatre here reflects the strength of Israeli society. "Israeli drama is really doing an important job of self-examination. This in itself is of some cultural value because Israel has such a distorted image outside, being sometimes viewed only as 'macho'."

Some charge Sobol with fuelling a dangerous fire. A noted conservative commentator, Dr. Israel Eldad, writing in the daily **Haaretz**, observed that despite the play's theatrical strengths, a non-Jewish audience could not be trusted to look beyond the surface of Weininger's anti-Semitism.

"In a play where the subject is the Jew, there is still not one non-Jew in the western world who can regard the issue from solely an artistic point of view," Eldad wrote.

Edinburgh Festival director John Dermont selected the play to open the festival in August after reading an English translation of the script, and then visiting Israel for 12 hours in order to see the production. The unassuming Sobol said Dermot told him he liked the play because it "makes intellectual demands on the audience".

A drama teacher and journalist, Sobol has had over 10 of his plays staged in Israel, including a recent work about the socialist Zionist philosopher Aharon Gordon titled *"The Last Worker"*.

Sobol said that he and the cast were in a dilemma about the right language, or combination of languages, for the Edinburgh production.

"It is a play in which the verbal element is very important," he said, "and yet we want audiences to realize they are watching an Israeli play." He said he was reluctant to have his cast taunt the audience in anything less than a substantial amount of Hebrew, and that the language barrier would be overcome by providing a detailed written explanation of the play in English.

BILLY AND THE BIRDS

Harry Marks*

More beautiful than the pebbles, the shells, the starfish he'd scavenged among the tide tossed rocks.

More beautiful than the sudden surge of ecstasy that sprang at a touch, at a touch, from between his legs.

More beautiful than a kite leap-frogging the clouds.

More beautiful than Moomba fireworks crackling colour over the Yarra.

More beautiful than the softness of a girl's tits.

More beautiful than . . . well, anything he could think of.

How did it start? Have to go back seven years for that. To a room reeking of lotions and colognes. His own bedroom. But not because of him. He was just a kid.

"Phew," said his mother, cleaning up, throwing open the window the morning Uncle Jim went back to sea, "how the melody lingers". Not unkindly, mind. Although Jim was on the shady side of twenty, and they'd said "worried his mother into an early grave", he was, after all, her baby brother.

Even sharing the bedroom, Billy saw little of his curly

**The late Harry Marks was author of "The Heart Is Where The Hurt Is", and "Unicorn Among The Wattles".*

headed uncle. Often, as Billy left for school, Jim came rolling home so glazed that if he hadn't been greeted with "Hello, Uncle Jim," he'd have stumbled right past.

When school was out, Jim was there in Billy's bed (Billy didn't mind. Liked sleeping on the stretcher. Reminded him of camping), "dead to the world" as his mum put it. "And don't you dare wake him."

Until Jim appeared, wiping the night from his eyes, the flat was like a place of mourning. "Pretty bloody pass," Billy's dad grumbled, "when a man can't so much as fart in his own home." Rumbling with resentment, he had slammed a door (on purpose? who knows?) and been lashed with whispered words that still stung hours later.

"Be sure to boil them sheets when he's gone," said his father bitterly, opening another can.

"Why should I?" she challenged.

"Well . . . you know what I mean . . . you never know what seeds of disease he's planting in Billy's bed." And thought to himself, hell, now I've done it.

"You two-faced bugger," she shouted at him, forgetting her self-imposed vow of silence.

"Easy, old girl," he muttered, as he might to a frisky cart horse, but moved his chair aside in case the iron came flying from her hand.

"We're used to being treated like doormats, we women," she hissed, "but if you think you and your boozy pals can yell and brag about your tomcat conquests during the war, and not be heard, you're bigger bloody fools than we take you for."

"I kept myself faithful to you," he quietly replied.

"Hmmm," she sniffed, and went on ironing.

"One whiff of him's enough." He tossed the observation recklessly into the fire of her antagonism, where it burned unheeded. So he stopped talking, seeing he wasn't getting anywhere, and started thinking. Where, he asked his inner self, were the days when good honest sweat was the sign of a man? Even today, if he was to go in smelling like a poof he'd never be able to show his face in the Governor Hotham again. Yet these young blokes . . . these smart alecs . . . drowning themselves in scents and gargles . . . Soap and water had been good enough for his dad and it was damn well good enough for him. Catch him using a deodorant? Not on your life.

On the Wednesday Billy got home early. Unexpectedly. All he knew was, the teachers had called a strike meeting. Getting no answer to his knock, he let himself in with the key from under the geranium pot by the front door. He was so hungry he could have eaten the geranium. Instead he made himself a three-tiered tomato sauce sandwich. Dropped the knife in the sink. Dismayed, remembered Uncle Jim. Tip-toed to the fridge. Took a swig from the milk bottle. Wondered what was on the telly. Better not. Mum'd do her block if she came in and found it on. Boredom crushed him in its vice. To the cupboard again. Jam. Baked beans. Tomato soup. Weeties. WEETIES!!! He upturned the packet into a soup bowl, transforming the contents into a soggy mess with the last of the milk. This gone but appetite unsated, he yearned for hot, greasy chips fresh from a fist of newspaper. Searched everywhere. Beneath jugs. Behind canisters. No luck. Emptied his pockets hopefully, forgetting that his day's lunch money had been swallowed up at first recess. Wistfully he thought of the fifty cents in his top drawer. But that was behind the forbidden door. Maybe . . . if he was quiet . . . took his shoes off . . .

In the dim light of the humid bedroom Uncle Jim lay face downwards, covers flung clear of his trim naked body. Clutching the fifty cent piece, Billy had almost reached the door when he stopped, alarmed, at the sound of a snore. And that's when, glancing back in case he'd woken him, Billy saw it. Saw it for the first time. Something so beautiful, so exciting, it took his breath away. More beautiful than anything he'd ever heard or seen or felt. A tremor of emotion, of exultation, shuddered through him as, aglow with greens, blues, yellows, a magnificent barque ploughed across Uncle Jim's back on the swell of his breathing, its great wind-bloated sails carrying it everywhere and nowhere.

* * *

Seven years. A long time when you're growing up. Big difference in Billy now. At sixteen he'd "sprung up all of a sudden". A sappy young oak, branches reaching out for love and understanding. Looking older than his age he had no trouble getting served in the pubs. Not yet in his dad's league, of course. Liked his pint just the same. Now and then he and the old man, Sundays mostly, sat in the kitchen demolishing a few cans while mum worked busily round them to get the lunch ready exuding disgust.

Been working practically twelve months. No option after being informed, with some dozens of similarly disinterested lads, "better start looking for a job; there's no place for you at this or any other tech. next year".

All right. He'd mucked about. Talked through classes. Answered back. Joined in the banter that often sent the pretty little social studies teacher crying from the room. Didn't mean to upset her but you had to admit she was fair game. In more ways than one.

He'd hated school yet getting the boot really hurt. Perhaps, mulling it over, it was the sneer on the head's face when he told him. Puzzled him that. That he should care. His parents' undisguised disappointment made it worse. Lit up in them like a neon sign, flashing on and off day and night. Unrealistically they'd hoped for something better for their boy than they'd had themselves. Realistically, discussing it in the darkness of their bed, they agreed that, inflation and unemployment being what they were, "perhaps it's all for the best". With Billy paying board they might be able to afford a new lounge suite. On bankcard, naturally.

So after weeks, in which his prowess at pool improved immensely the unthinkable occurred, the Commonwealth Employment found him a job. As an apprentice panel beater. Didn't know what he wanted to do or be. This, he supposed, would get him by until he'd formed some idea. Some of the married blokes particularly got it out of their system by beating the daylights out of the metal. To Billy it was just a job in which he counted the hours until knock-off time. Except on Thursdays when he counted the hours until they came round with the pay. He lived for Thursdays. Then he had money in his pocket. Not the jingling stuff of childhood but the real folding kind. Meant he could buy new gear without having to ask. Have a few bets at the TAB. Take a girl out if he fancied and not have to rely on her paying for herself. And most important from Billy's point of view, pay instant attention to his stomach's incessant cry for chips, hamburgers, dim sims and Chiko Rolls. Better grub than the stuff his mum dished up.

He'd grown up knowing most of the neighbouring kids. Little nips when they came to the Housing Commission flats, they scarcely remembered living anywhere else. Except for the bounce of their beams people had difficulty in telling boy from girl. Was as though his mates had all come jangling crocodile file off the same assembly line: hair clipped close to the skull, strands hanging limply at the back; one plain silver ear-ring dangling from the right lobe; faded, frayed, scruffy jeans suffocatingly intended to magnify vital mounds or bulges; built-up shoes; buttoned-up cardigan and, invariably, nails bitten to the quick.

"Look, son," Billy's dad warned, "they're not a bad lot. High spirits, that's all. Went through it myself. But you know the old saying, 'give a dog a bad name'."

"Aw, dad, cut the bull."

"Bull, is it? Well, you listen to me, Mr Know-it-all. Think yourself a man, don't you? Think you've got it all sewn up? No, shut up and listen for a change. You might learn something. Man! You a man! You may be some day but right now you're so wet behind the ears I feel like rushing at you with a towel. Get that smirk off your mug and **listen.** If you get mixed up in any funny business or do anything to bring shame on me and your mum, so help me, I don't give a damn how tall or strong you are, I'll belt you so hard you'll think all your Christmases have come at once."

"Yeah? You and who else?" But take the precaution of ducking. In a showdown he'd make mincemeat of his dad, yet somehow, God knows why, he liked the silly old coot.

Lovers, seeing the rowdy group approach, hurriedly crossed the street. Elderly women moved silently from doorways to curtained windows. Whenever this happened the kids laughed till their seams almost split. Felt good then. Important. Not just Monday to Friday shovellers of earth and packers of toilet rolls. It was girls they were interested in "making", not trouble. Often the fuzz belligerently took names and addresses, shoved them around. Just an act. Except for a bit of shoplifting (and even the oldies went in for that caper) there wasn't a thing they could pin on them.

At the local dance or flea house, the clumsiness of their mating antics attracted female replicas of themselves. It worried Billy because it wasn't what he wanted, and being different from the others, even in feelings, things unsaid, made him strangely uneasy. Not that he hadn't from time to time propped them against a wall. They'd take all he could give them and still be scratching for more, but shit! They looked so much like himself, so much like his mates, it gave him as little satisfaction as when, long ago, he'd messed about with a bloke from school.

If you'd asked him he couldn't have told you why, but what Billy wanted was what he couldn't have. Someone soft and sweet and yielding, who needed to be coaxed, not beat you to the draw. Lots of birds at the dances looked like that. What was the use? They wouldn't have a bar of him. Soon as he walked over they looked away. What would he have to do to rouse their interest? Grow his hair? Wear a shirt? Toss away the ear-ring? Wasn't that easy. His mates wouldn't understand. Think he'd gone queer. They'd turn on him, nothing surer.

He studied himself closely in his full length wardrobe mirror. Squeezed a pimple. Hopefully stroked the down of a latent blonde moustache. Rippled his muscles. Noisily but ineffectually practiced a few appropriately grunted kung-fu strokes. Examined the effect of his nakedness from every angle. Well built, well hung, there was nothing, nothing he couldn't do, he decided, given the chance. Given the chance . . .

One Saturday. On the beach it was. He watched a beefy sort of bloke, same age he estimated, same physique he wished for himself, better looking perhaps but not all that much, with more girls scattered round him than empties at the MCG. Real dolls. Soft as foam rubber. And all at once, like a gust from over the water, the winds that filled the sails of Uncle Jim's barque blew across the years, tumbling him off his feet where he rolled in the sand, whooping with the joy of realisation and discovery. Of course! What a fool he'd been. Both the bloke on the beach and Uncle Jim knew what the birds went for. Now, doing handsprings, Billy knew too.

His older workmates resisted at first, didn't want to tell him. "Can't get it off with a rubber y'know." Persistence led him at last along a dingy passage heavy with the smell of a thousand badly cooked dinners. Then up a flight of narrow, rotting, wooden stairs. In a small room (the curtained off section, he suspected, hid the man's bed) he was beckoned to a chair by a rheumy-eyed, grubby-grey haired, nicotined seventy-year-old. Waiting while a stalwart had the finishing touches put to God Bless Mother on his upper arm, Billy's stomach began to churn. He fixed his gaze on the walls crowded with framed photographs of what no doubt was the fruit of a lifetime's labour.

Having pocketed his fee, the tattooist stood behind his Laminex covered work table, straightening the confusion of enamelled bowls. His dust coat fell open, revealing dirty shirt, food stained tie, all but buttonless waistcoat. He summed up Billy with a glance. "What are you trying to do? Get me pinched?"

"What do you mean?"

"You know as well as I do that you have to be eighteen. If you're eighteen, I'm a monkey's uncle. You're still in the bum fluff stage."

"Bring you my birth certificate," Billy bluffed.

The man paused, considering. "All right. I'll give you the benefit of the doubt. What did you have in mind?" He shoved some hefty albums into Billy's hands. "Have a look through these while I pop out for a piss."

Enthralled, Billy pored over designs photographed on the male and female backs, chests, breasts, thighs, arms, legs, even bottoms of satisfied customers. Flowers. Birds. Flags of all nations. A heart pierced by cupid's arrow. A girl growing from the petals of a rose. Whiplash-tailed dragons. A rearing horse.

"Well?"

"This one," Billy pointed. "The yacht. Want it on my back."

A thoughtful pause as the man raised the book to his eyes. "Bit ambitious, aren't you, for a beginner? That's the silk department, son. Weeks of work there. Not to mention the cost. No offence but I doubt if you could afford it. It's cash on the knocker, sitting by sitting. Now look," riffling the pages, "here's one of my best sellers. Cheap. Effective. My own design. Start with this and work up."

All the way home on the tram Billy fought the temptation to lift the toilet paper bandage that kept the slithery lizard in captivity. So real he wouldn't have been surprised to see it leap from his arm. Chuckled at the delightful thought of searching for it under the skirt of the girl opposite.

"You're late," his father glowered. "Where the blazes have you been?"

"Out. Just out."

"Doesn't concern you, does it, that your mother's been sitting here worried sick that you've been run in or run over?"

"Your dinner's in the oven," his mother added, "done to a crisp as usual."

"Big deal."

"You'd better watch it," she screamed, "or you'll get it in the face instead of on a plate."

Saturday night. Bigger crowd than usual. A few dances with the regular birds to show he was no snob. Going through the motions. No heart in it. Groovy group, but just another forgettable dance. Until, "gee, it's hot in here," he pushed up his sleeves. Like the curtain going up in a theatre. Like a newly engaged girl, making sure everyone catches the glint from her diamond.

"Did it hurt?" She'd spoken to him. Actually spoken. A dish he'd watched from across the hall. Who'd never shown a sign she'd ever noticed him. "Bloody oath," he lied. Well, it had. A bit. Enough for an occasional wince. "I'm used to it."

"What? You got more?"

"Few."

"Where?"

"Here and there."

"Can I see?"

"Show you one day . . . if you're good."

"If I'm **good**?!" A giggle gurgled out of her. "**That's** a change!" She waved to a friend, "Hey, Cheryl, come on over, wanna show you something hip."

"Wow." Cheryl stroked his arm. "Love a brooch like that."

"What do your parents think?"

"'bout what?"

"About you being tattooed."

"I don't have to ask their permission. Look, I've told you before, I'm eighteen."

"Yes," the man worked low over Billy's chest, "so you've said."

"None of their business, anyway."

"Haven't told them then?"

"No."

"Why?"

"They wouldn't understand, that's why. Simple as that. We're not on the same wavelength."

The man looked up from his work. "Are you sure you know what you're doing? I wouldn't want no trouble."

"Ouch!!" yelled Billy.

"Oh, sorry."

As the months disappeared, the lizard was joined by a snake that coiled itself round his biceps, over a sternly miened Red Indian in ceremonial head-dress. On his back, skimming in the wind, a slim racing yacht sailed the same seas as Uncle Jim's brave barque. Hoist to the pinnacle of his left arm, the Australian flag fluttered proudly over a pierced heart below which, ruled through in red, were the now hard to read names, one under the other: Gloria, Cheryl, Sharon, Linda. They had paid the price of admission to see his collection and no longer interested him. Soon he planned to add Carol, maybe Vicki, despite that tatooist's warning that he was "running out of arm".

Summer drew nearer. He yearned for lazy days on the beach, sunning himself in the glow of female appreciation.

Billy's success hadn't gone unnoticed or unenvied. Some of his mates, hoping for a share of his popularity in a direction denied to them, started brandishing lizards and the like. Left their run too late. If Billy hand't entirely cornered the market, he was so far ahead pictorially it hardly mattered.

Though the group was sworn to secrecy where adults were concerned, it scared him that sooner or later, it had to happen, no secret was water tight, one of his parents, casually conversing at the butcher's or the barber's, would learn what he'd been up to. Then! Then there'd be a scene that'd lift the roof off the flats, despite the fact that theirs was on the fifth of nineteen floors.

Several times he tried to tell his father. The words wouldn't budge from his gullet. Yet if some nosey-parker got in before him, **hell!!** Should that happen, there'd be nothing else for it, he'd have to leave home.

His anxiety climbed with the temperature. Whatever standards his mother might have had were bundled away with her corset and stockings. Dad's skin tight singlet disclosed a pot greater than any he'd ever emptied. And Billy kept his cardigan buttoned to the neck.

"How hot does it have to get," his father gasped, "before you take that bloody uniform off? I'm having a stroke just looking at you."

"You know me, dad, never feel the heat," hoping they wouldn't notice the bubbles on his brow.

Once, while Billy was showering, his dad walked in unannounced. This is it; panic; I've had it! Surreptitiously clothing himself in the plastic shower curtain, he wished for a hundred hands to hide behind. Reprieve. Having rummaged unsuccessfully in the cabinet for the Alka-Seltzer, the irritated intruder barged out unseeingly muttering "Never anything where it should be in this place".

Occasionally Billy thought of hitch-hiking to Townsville, where Uncle Jim was now, since he'd left his wife and three kids and gone to live with a bird who owned a pub. Reckoned Uncle Jim would have the answers, maybe give him a job as well. He'd write to him soon. Only trouble . . . composing a letter was as difficult for Billy as reading a book. So he did neither.

Brut splashed, deodorant rolled, talc dusted, hair tonic-ed, teeth scrubbed, mouth gargled, blackheads banished, he stood again, starkly engrossed, before his mirrored image. What a transformation! He was a living, breathing gallery of art.

Some day, when he was flush with a pad of his own, he'd have full length mirrors all over the walls and ceiling. Think of the effect. Lights. Colours. Music. Leave Cinerama for dead. He'd pack 'em in then. They'd be queuing up for tickets. This mingy, fading mirror, like a poorly exposed photo, didn't do him justice. He felt great. Healthy as a mallee bull and just as ready. His penis rose expectantly.

Screams startled the band into stopping. In a flash there was a crazy, scrambling backing away from indiscriminately flailing fists. At the core of the chaos Billy reeled from a blow that skidded him across the dance floor among a clatter of skurrying heels. Swinging angrily to see who had jabbed him, all he had time to hear was, "This'll teach yer, yer bastard, fer stuffing my chick".

Billy's mates flung themselves into the fight. The band started, louder now than before, hoping to dampen by deafening.

"Get in there," roared the manager, "break it up." And the burly karate-trained bouncers chopped through the teeming human undergrowth.

* * *

"Mr Jenkins?"

Dubiously, "Yes?"

From the kitchen, "Who is it?"

"A policeman."

She joined them breathlessly.

"I'm sorry . . ." The constable spoke reluctantly, hesitantly. ". . . there's been an accident, a fight, at a dance." **God, why do they give me these jobs?**

They waited.

They're not going to help me. Blast 'em, I hate them, I hate the looks on their faces. "Your son . . ."

"Yes???"

"He was knocked out. They rushed him to the Alfred but . . ."

"But **what**???"

"His skull was fractured." He paused, uncertain. "They did everything they could."

The woman's dam of reserve burst its banks, words flooding through on a cry of anguish. "Dead! Billy **dead!** It can't be. I don't believe it."

Trembling, her husband held her. "I don't believe it," she cried again, "there's been a mistake, a terrible mistake. Billy's a good lad. Never been in a fight in his life."

"I'm sorry." What more could he say, except "He was identified as your son."

"Can you prove it? Did you see him? Did you see him yourself?"

"Tall, fair, big fellow filling out. Hair cropped close to the head. Ring in his ear."

"Could be any of a dozen boys living in these flats."

"And tattooed."

"TATTOOED!!!"

"Practically from head to foot."

They reacted with the shocked laughter of relief. "That's not our son, constable. Tattooed! The very thought of it. Why, Billy's skin's as smooth and clear as a baby's bottom. He lives here. We're his parents. Do you think we wouldn't know if he was tattooed?"

THE TROUBLE WITH MANNY

Alan Collins

Manny was a dreadful landscape gardener but a first class diplomat. Unlike others of his profession who dig in their toes and argue over aesthetics, Manny would carry out his client's wishes no matter how impractical or grotesque; if they wanted hyderangeas planted in the full glare of the afternoon sun, so be it. If the terrain meant that their basements would be flooded every time they watered their gardens, if a tree would eventually grow to such a height as to obscure the view, never mind missus, you shall have! You want a lily pond? Green stone frogs that will never eat the mosquito larvae? I couldn't agree more missus, just mark out with your shoe here and now where you want it and no argument, it's as good as done. He writes it all down in front of her, scribbles out a plan, writes the price on the back of an old envelope and gets half the payment before a sod is turned.

Landscaping was the last of Manny's many professions. In each one he had he made a comfortable living by his sheer effrontery and an innate sense of survival. This last quality was probably the most important. After all, one arrives in a strange land with an odd name and no skills and, be it said, absolutely nothing to lose. People have got to have clothes he reasons, also they've got to eat. In the clothing factory Manny is adept at laying up the patterns so close the cutter can barely get the shears between the lines. But every inch of cloth saved comes off the end of the lay-up and goes out the back door. Cabbage, they call it in the rag trade and it's looked upon as fair spoils for the layer-up. Next: Manny in the kitchen. How many serves can you cut from a roast? How many legs has a chicken? Down the street the smallgoods man gets his end and Manny gets the gravy. Cabbage, gravy, shrubs, Manny can steal with grace — what they call in Yiddish, a **gonif.** Not a thief mind you, that bails you up on an ill lit street; not a bushranger of old that might have taken your watch and chain and kissed a lady's hand. Manny could rob you while you're offering him a cup of lemon tea and you'd be doing him and yourself a favour. In such a robbery, who loses? Once when he was a cleaner (he told me this and showed me the ring to prove it) he did out a dental laboratory five nights a week for three months then strained the dust through his vest and retrieved the gold specks.

Enough! I think you know by now what sort of a **gonif** Manny was. The world is poorer without him. When he died one of his 'victims' called him the Kissinger of the criminal classes. Another in whose mill Manny had worked, sighed at the graveside and said, 'That Manny, he reminded me of the shuttle in a loom flying from A to B, busy, busy but it was one thread for me and one for him'. Silverstein the lawyer paid him the highest tribute. 'He was a professional.'

The group of maybe twenty people left the graveside to return to their cars, the more orthodox stopping as custom required to wash their hands. This caused a second little assembly by the gates but even as they dried their hands their eyes were on the commanding figure of Reba Clarkson (nee Gitelman). She parted the group like the Red Sea, turned to watch them close behind her and said in a voice that sent the birds scurrying to higher branches, 'You didn't know him as I knew him — he's where he should have been years ago.'

'What a way to talk,' the men twittered. 'Twice a widow, there's no justice.'

Reba Clarkson ploughed on to my waiting car. I caught her up and opened the door for her. I drove the car with one hand and with the other fished out Manny's gold ring from my pocket.

'Reba', I began, not wanting to look at her angry face and pretending to concentrate on the road, 'Reba, this ring . . . Manny wanted you to have it.' I dropped it in her lap. She treated it with the distaste one would accord a dead fish eye.

'Why didn't you take from his teeth also,' she smouldered, 'it would not repay what he did to me.'

'So why did you come here today?'

The houses flashed by and as the distance increased she seemed to soften. She picked up the ring and slipped it over each finger in turn. I repeated the question.

'You of all people shouldn't have to ask me that.'

'Listen Reba, he stole from all of us, from everyone he came in contact with and with each he left something behind — experience, a laugh, a little love —'

'There's your answer,' she sighed. I looked down to her lap; the ring had gone, clenched in her balled fist I suspected.

'Did you really love Manny, Reba? Or was it simply to fly in the face of opinion,' I paused, 'like when you married Ralph Clarkson?' To this day I cannot see a fast driven sports car without thinking of Ralph who drove through an S-bend and straight down a cliff into the river. Manny had not actually sold him the car but was the middleman in the deal. Such is the peculiar value judgement made in a tight-knit community that

Reba's marriage to Ralph Clarkson caused more malicious tongues to wag than did her curious love affair with the ubiquitous Manny.

'Come back to my house, I feel like talking,' was her reply. I followed her directions to a smart newish suburb and nosed the car up an impossibly steep drive to a porticoed white house. The garden was hideous; I did not need to be told that Manny had perpetrated this affront to nature. A pencil pine, for example, struggled in a multicoloured tub to push its topmost fronds through the foliage of a gum. Inside the house it was like walking from one department store display salon to another; the correctness of everything only served to heighten the mishmash outside. The first thing Reba did was slip Manny's ring over the finger of a nude alabaster figurine, then she sank into the cushions and kicked off her shoes.

'Yes,' she said as though there had been no lapse of time between question and answer, 'yes, I did love him from the day he came into Gitelman's stall in the markets and sold us a job lot of shoes. I remember thinking that anyone who could sell my smart husband that load of rubbish must have something going for him.'

I felt a twinge of conscience when Reba said this. About that same time Manny gave me a few yards of white canvas for my painting. They came from the same factory and he asked me did I know who would buy six gross of seconds, not too many questions.

'A few days after that, Gitelman was sick and Manny offered to help out on the stall. By the end of the week he had cleared all that junk and, I know it sounds impossibly stupid of me, but I was head over heels in love with him. And would you believe it, the same patter he used for selling he tried on me — me who had heard that pitch all my life in markets since I was a girl.' She shook her head in wonderment at her own naivete. As if I were no longer in the room with her, she went on.

'Next week he comes again with shoes — this time men's. I tell him, Manny here we are known for ladies. Don't worry Reba, he says, a little profit, a lot of sales and phht — they'll be gone. And he was right. How did he do it? I'll tell you. When he sold the ladies, he came with his hair combed, shaven, an open shirt so you could see his big broad chest and he smells of Cologne. For the men's what does he do but turn up looking like a beggar. In two days we are cleaned out. Now he says, Reba, come with me down to Jake's dress length stall and I'll make you a present. You know those big packing cases on wheels they have at the markets? Like a little room they are. We go inside and there on the silks he makes love to me. My God, what a bastard he was.'

Reba stared at the ring on the cold alabaster finger. I looked at her strong features and wondered how anyone could get the better of her. 'It takes two to . . .'

'A bastard,' she repeated. 'Do you know what he did? He took the bolt of silk we had been lying on out to Jake and said to him, 'Look Jake, it's a bit stained, make me a special price!'

It was too much to bear. I wanted to laugh but did not trust Reba's temper well enough to permit myself the relief. I sucked in my cheeks noncommitally then caught Reba's eye. The suspicion of a twinkle was sufficient for both of us to shake with an explosion of mirth.

'We did it again and again,' she gasped out between fits of giggles, 'on tablecloths, rugs and finally as though he was working himself up to a grand performance, on satin sheets and every time in those little boxes, it was more wonderful.'

I refrained from mentioning poor Gitelman, long dead from a heart attack.

'So why didn't you marry Manny?'

'Are you mad?'

'What's so crazy about that?'

'I'll tell what's so crazy about that. First, everybody in the market knew what was going on. You stand there all day long and believe me if someone offers entertainment like me and Manny, it's from heaven. Even the gossipers wouldn't tell Gitelman and spoil their fun. But after he's dead and I've got from his family through Silverstein the lawyer, a bit of money, I think marriage to Manny might be a good thing.

'So . . .'

'So, to a bastard like Manny there's no thrill any more now I'm a widow. He's gone and anyhow I leave the markets. Who needs?'

I stook up and parted the livingroom curtains. With difficulty I managed to see out the window to the weird jungle of shrubs that Manny had placed in the so-called garden. 'Reba, this . . . arboreal horror outside, only Manny could have done that. I presume you saw him again — after your marriage to Ralph Clarkson.'

She stood at my shoulder. 'The most most boring years of my life were those I spent with Ralph,' she said matter-of-factly. 'I had no idea how much I would come to hate seeing my name in print. It was on every bottle of patent medicine, on every hoarding. I had nightmares of a million bathroom cupboards shouting my name. God, I prayed, give me Gitelman again.' She swung round and faced me.

'You're quite a well known painter now aren't you? I too dabbled — no that's being rude to you — I mean I had to do something so I took up painting. I went to a life class and would you believe it, the male model is Manny. I plump myself down right in front of him; he's lying back on his elbow and under him is a satin sheet. Part of it is draped over his . . . well, never mind. No sooner does he catch my eye than the sheet begins to rise. 'Reba,' he yells and jumps up. Well, there's the uproar you would expect when the class is mostly housewives out for a kick. 'Still with the satin sheets I see, Manny,' I say to him sweetly. I should have left then and there but those bloody women clamoured around me absolutely green. By the time I got outside Manny is dressed and waiting for me. He looks marvellous I tell you — a real flesh and blood man . . .' Her voice faltered as she realised what she had said. 'Well, he's dead now, what can I say?'

She swept across the room and took the ring from the statue. 'Is this the truth, that he wanted me to have this ring?' she asked.

I nodded. Why should I tell her that it was made from the dust of a thousand dentures? Even a hard woman like Reba has feelings. 'After the art classes did you see Manny again?' It was a fatuous question intended only to elicit what I knew would be forthcoming. Reba sprawled on the settee, her dress hitched up over her spread legs.

'Look at me — what do you think? There I was in a big house with a husband who treated me like a prescription on one of his bottles — take one after meals. Regular like clockwork and as enjoyable. Some man, why he even used to gargle and have a glass of water afterwards.' Reba slid her finger in and out of the ring in a manner unmistakeably suggestive.

'So, I said to him, so what's a **ganse knucke** doing showing off his **schmock** to a bunch of hausfraus? Manny then tells me: from now on Reba it's for you and me exclusive. We are in the back of my car and it's like in the old days in the market — well almost. I'm a bit puzzled by Manny. OK, so give or take a few years, you expect not so much . . .' Her voice trauled off and she looked at me pleadingly.

Poor Reba. By her, sex was a thing between a man and a woman. Any departure from this was from another planet so far removed was it from her understanding. Don't try and explain deviation to Reba who is straight like the Biblical

Deborah. I had inklings of Manny's somewhat latent bisexuality from artist friends of mine for whom he had posed, David-like. He had even offered his torso to me but I'm strictly a gum-tree painter — regular sales and expensive frames. The reason he took up landscape-gardening, he confided to me, was to keep his body attractive.

Reba and Ralph's garden became Manny's own private gymnasium. First he destroyed its English prissiness and in the process showed some of his old guile by flogging off the rose bushes. As I sat in Reba's livingroom she told me, still mystified, of the chain of events that brought us both to Manny's graveside.

Oh yes, it was Reba who had hired him and let him run amok both in house and garden beds, if you take my meaning. As Manny toiled Sisyphus-like in the garden, Ralph showed more than horticultural interest in him. Manny, with what he considered fine diplomacy, shared his body with both of them. As the garden grew more and more bizarre, so it seemed did the sexual triangle. Through the week: Manny and Reba; weekends: Manny and Ralph. In an endeavour to break this nexus Reba prevailed on Manny to find for Ralph a sports car, 'fast and with not too much brakes' was how she put it to me. What a woman will do!

With Ralph gone, one would have thought (you should pardon the expression) everything in the garden would be lovely. The real victims were the plants that grew more in confusion than profusion as they were constantly changed from one location to another as Reba sought to prolong Manny's sojourn in her garden. Even now as I gazed in disbelief through Reba's livingroom window they seemed ready at a moment's notice to begin yet another peregrination.

Reba came up to me. 'You're looking for the rock aren't you?' I moved away from her uneasily. My last contact with Manny was when he was in the hospital hooked up to a million wires and flashing lights. His rib cage had been crushed by a granite boulder somewhere in this crazy garden.

Reba twisted the ring on her finger. 'You'd have thought after Ralph died it would have been good again for Manny and me,' she said.

Thank God for one word in Yiddish. It doesn't mean you agree or disagree, you want to know more or you couldn't care less.

'Nu?' I said.

'He hated me, that bastard — he took to going to bed with me (you couldn't call it love) only on Saturdays. In memory of Ralph, he said.

From across the room her voice came to me disembodied. To this day I'm not sure I heard accurately what she was saying.

'We — I decided to have a native garden, y' know with rocks and things just like in the bush. Let's have a hanging rock I say to Manny so the bulldozer builds up a mound of earth and balances the rock on top. Now some pretty ferns around the base. Manny was scrabbling away in the dirt when the rock falls.'

There was a long silence then I heard a tinkle and turned around. The ring was back on the statue's finger. Reba was gone.

THE BEAR'S HUG*

Moshe Ajzenbud

Niezviez. A town located a few kilometres from the Russo-Polish border. A town like hundreds of others, a shtetl the replica of countless others now, where once it had been the seat of the nobilty, the famed sparkling residence of the no-less sparkling Radziwills.

• • •

The old palace clock sounded twelve, then one. Its metallic tones severed the stillness of the sleeping town, everywhere enshrouded in darkness, the only visible light seen in a window of the council building, on whose roof the black steel emblem of the town revolved with a squeaking on its axis.

Shumski, the town clerk, sat in his office, still working. With shaking hands, he was rifling through his files. His fingers, already tired, turned the pages continually, from each page meeting him the face of living people, those who, in the safety of their homes, were sleeping soundly, unaware that tomorrow they should have to leave their homes, perhaps never to return.

He knew almost everyone who the next morning would be receiving the call-up notices. Only yesterday, it seemed, had they been boys running so freely through the streets; while tomorrow they were to be soldiers, setting out, marching to the front.

At three, he finished his work. He shut his briefcase and went out. The air was cold and crisp. Looking up, he saw the moon in its fullness. It gave him scarce comfort.

The following evening, that same moon shone over the packed buse s that were taking the young men to the station. But soon after, they were home again. They had responded to what had proven a false alarm. The time being summer, they were tanned. Their heads were cropped, army-style.

Their kin in the town and the surrounding farms breathed with relief; though they knew that the respite would not be for long. They could not free themselves from the sense of foreboding that seemed to hover about.

• • •

A ritual evolved in the town. Every day, at four o'clock, even though the mail was not yet due for another hour, the Jews of Niesviez gathered outside the post-office. With scant patience, they waited for the arrival of the newspapers, repeatedly asking one another: "The Germans . . . Will they? . . . Will they dare? . . . "

And though each day, they gathered there in that same place, they asked each other the same questions, yet did they know the very futility of their ritual. For satisfactory answers could not be expected from the newspapers. Censorship put paid to openness and truth about what, to them, was inevitable impending war. And in that expectation, anxious people then huddled nightly about their radios, trying to catch and to understand what the Russians had to say.

Yet, certain though they were about the coming war, they were nonetheless caught unawares by the discoverey of large placards calling up the men displayed all about the town. The Germans had crossed the Polish border and like locusts were now traversing Polish soil.

The town clerk, Shumski, was no less surprised by the call to mobilisation. Yet again did he sit in his office into the night hours, writing out the call-up cards. The breeze entering through the window kept blowing his tie into his face and over his spectacles. Angrily, he tore off both his tie and his detachable collar and tossed them into a corner. Shumski, at all other times the neat well-groomed public official, now sat working at his

---

*Translated from a chapter in M. Ajzenbud's "Hinter Kraten". Moshe Ajzenbud edits the Yiddish section of the Melbourne Chronicle.

desk in bare shirt. No time, no need now for the trappings of officialdom, its neatness, distance, formalities. This was war. They were letters he was writing, mere letters, but also, for most of the recipients, death sentences he was filling out.

• • •

The morning was grey. It was foggy. Troubled people, three weeks of war already behind them, were asking about the town: "Its still going on. Today . . . tomorrow . . . how much longer still? . . ."

But there were no answers to be had. Not even from the authorities. The sole evidence to be seen that the government was still in power were the boarded doors of Waxberg's cafe and of Danilevitz's shop on which notices had been posted declaring that, as enemies of the State, they had been sent to the political concentration-camp of Kartuz-Bereza.

By morning, the police informers who worked by night had vanished — as if into the fog. Yet the anxiety remained, compounded by the words delivered over the radio by the announcer:

"The capital city of Poland is about to capitulate . . . !"

Refugees began now to stream into the town, their clothes dusty, — their faces anguished. Their arrival confirmed the dreaded reality that the war was cruelly near.

Somewhere about, a siren sounded. It was, however, not a signal to hide from any impending enemy attack. There was more to the sound and everybody knew that something extraordinary was happening.

In his own home, Michael slept on with the deep healthy sleep of an eighteen-year-old. As though it were a part of his dream, he heard the siren, but he had had enough of such hide-and-seek exercises. He drew the blankets still further over his head and continued to sleep, dismissing any thought, even at this moment of alarm, that he should be at his post as a member of the civilian militia, dereliction of which duty could be severely punished.

The siren persisted, nudging at him, pleading, as it were, warning. But his tired strained nerves rebelled. They couldn't take more. His father strode into his room and harshly pulled the blankets away from him. Michael could not help but sit up.

"Haven't you heard?", his father screamed at him, pointing at the window.

"So what?!", Michael replied, defiantly. "I want to go back to sleep".

Yawning widely, he raised the blankets above his head again.

"Michael! The Reds are coming", his father now whispered. "So they are saying at work."

Michael leapt up. Had a bucket of cold water been poured over his head, he would not have been brought so quickly out of his torpor. In no time, he was dressed and out in the street.

In the sky high above, he saw black iron birds, no bigger than crows, approaching in formation. They thundered in the air.

People were spilling out into the streets from everywhere. They clung with their eyes to those flying birds.

"Whose are they? The Germans'? Ours?"

Michael sensed the continuing mounting of anxiety. Galloping down the street on an unsaddled horse came the mayor, Mr Henrice, an old ex-Tzarist general. In his confusion, he didn't know which direction to follow and he traced out wide circles, calling out,

"The Bolsheviks are coming! The Bolsheviks are coming!"

A number of policemen, too, emerged into the street. They had put on their uniforms in great haste and were still occupied with fastening their buttons. They, too, like the old soldier, did not know where to turn. Along the street came the mail-van. It had been packed with piles of official documents from the town's archives for hiding away from the eyes of the invaders.

Unceremoniously, the policemen had levelled with the van and ordered the driver to stop. Quickly, they threw all the documents out upon the pavement and themselves entered into it in apparent search for security in this fast-running mechanical horse.

Freidl, the carpenter's wife, coming out of her house just then, noticed a distraught Danchevski, the Chief of the town's Polish secret police. Only the day before had he been the terror of the town. Now he was no more than a lost sheep. She couldn't resist drawing a finger across her throat, calling out, "This is the end of you, you swine. The Reds are coming. They're coming and you're as good as gone!"

Although the carpenter's wife had spoken in Yiddish, Danchevski understood intuitively what she was about. He knew she might be right. He could not accept the changed circumstances and felt like an animal trapped.

Slowly, the sun emerged from behind the clouds and the sky became clearer and the air warmer. The sounds of heavy armour which made the earth tremble came nearer. The people had filled the streets. They were silent, knowing both terror and hope, waiting for something, for something which could only be the unknown.

"Tanks", some began to murmur.

"Russian tanks", they repeated as they saw the red stars painted upon their armour.

Still more tanks came into view. Their turrets were open. Young Russian soldiers in black helmets stood proudly in them. The young folk watching felt distinct relief. They had at last been freed from the anti-Semitic Poles and, with the Russian soldiers here, the Germans would not now be arriving. Happily, they greeted the Russian soldiers.

"What are you doing?", their elders, however, reprimanded them. "Take care, the Poles are watching your every action."

Michael and his friends were elated. The revolution of 1905 — 1918 had reached Poland. They stood entranced by these legendary forces of revolution. Nearby, the Pole Penski who owned a hunting-rifle store and despised those Moscals, those Russians, he too was greeting the entering forces and tossing flowers at the Russian tanks. His deeper attitude towards the Russians was well known to the Jews who stood about him. "Celebrate", he cried, "They're going to help us defeat those god-damned Shwabs!"

To Michael, the explanation for this apparent about-face rang hollow. But no other was forthcoming. The radio broadcasts, for instance, were confused and confusing and did not help. The only facts that mattered — those were outside his window — the tanks, the trucks, the soldiers; the soldiers . . .

The occupaton of Niezviez by the Russians came easily, as if the entire exercise had been rehearsed in advance. Two perhaps three shots had been fired and a few border posts had been overturned. The town's military barracks were left empty and the town remained unprotected. The brave Ulans, usually stationed in the town, were sent to the Western front, where some had even had the opportunity to draw their swords against German armour.

At ten that morning, Michael heard the voice of Foreign Minister, Molotov. With deep solemnity, the Minister said over the radio waves:

"The Polish government had fled and deserted the nation. Our army has received orders to cross the Polish borders to liberate and take our brothers, the Ukrainians and the Byelo-Russians under our protection."

Outside his window, Michael heard the continuing echo of army boots tramping by.

It was September the 17th, 1939.

MARIANNE ROTH: A MATURE ARTIST

Ken Bandman

Amongst the evergrowing and everchanging community of Australian artists, Jewish and Gentile, only a comparatively few remain on the scene, year after year. Some, a very few, advance to fields further away and into higher spheres; many drop out, because of changed circumstances in their relation to their art or because of altered domestic setups, and some, a comparatively few, remain and keep plodding on the often fairly rough path which may neither lead to fame and/or fortune.

MARIANNE ROTH is perhaps such an artist of the latter category: For many years we have seen and often admired her work and have noticed, with the pleasure of discovery, how this artist seems to have improved from year to year.

Marianne's art is often diversified; she experiments in a variety of materials, always hoping to improve, always trying to learn more and more and thus to further her considerable native ability. We have seen her still-lifes in oil, have admired her printmaking, her etchings and lithographs and frequently were intrigued by some of her simple scraperboard work.

Of course, from a strictly personal point of view, I most admire her still-lifes, so seemingly simple and uncomplicated, so well ordered and clearly arranged, yet looking so naturally placed, those pieces of fruit and vegetable, lieing so casually across a tablecloth, getting just the right amount of light and throwing just the proper expanse of shadow. Usually, they are well-thought-out paintings which speak of a high professionalism.

And so they should, because **this artist is a professional** who has used her talent well and furthered it by sheer hard work and tenacity. Most of her learning was acquired at the Caulfield Institute of Technology and through her many years as a teacher of fine art at a number of colleges.

In spite of her proven ability as an artist, her way to achieve recognition has not been an easy one:—

Neither of her parents or grandparents had ever shown any particular flair for the fine arts (but her brother, artist HANS FRIEND has). Her mother played the piano, though not professionally; her father, Dr. (Phil) Eugen FREUND, taught mathematics and physics in the sleepy little town of OPPELN (OPOLE, Gorny Slask), the then capital of the province of Ober-Schlesien, Germany.

With the arrival of the Nazis, this comparatively happy set-up came to a quick and untimely end, for Marianne (and for tens of thousands of other Jewish teenagers) and life became a nightmare, apparently without hope and a future.

Somehow she managed to escape and eventually came to Melbourne:— And here, after her marriage to Aku, she again took up her art, constantly immersing herself in studies and in work, dividing her time between trying to be a wife, a mother, a student, and — eventually — a teacher.

For more than two decades she has taught innumerable girl students the finer points of art, while steadily improving her own technique.

It is only now — after her recent retirement from teaching at schools — that she can devote her apparently boundless energy into the many channels of her talent.

JEWESS

Josie Stainsby

The wide sweep
of the sun-drenched beach
enclosed the two of them
my red-haired daughter
growing taller in her secret self
had spoken to the heart
of the ageing woman

SHE WORE NUMBERS ON HER ARM.

Her body was still young enough
to hold the juice of life
without conception
her breasts were full
and her round buttocks
high and proud
her hair
under a scarf
was dyed and set
carefully
it was the hands that held the eye
hands that were manicured
with blood-red nails
on fingers plaited
in endless anguish.

SHE WORE NUMBERS ON HER ARM.

Her voice was guttural
thick and heavy
with the accent and syntax
of the central European
but her words
held human history
her story was one
to hear with compassion
or try to escape
she spoke of her Jewish life.

SHE WORE NUMBERS ON HER ARM.

They were a large and happy family
growing up in Cracow
they thought themselves Polish
among these Poles
who fought on every frontier
trying to reach true nationhood
there was all the dancing and singing
of people caught
in the pincer grip of history
that would crush them
off the map of Europe
for her there was joy
and love and marriage
later a son was born
leaping from between her legs
thrusting out of her body
bringing even more joy
than the planting.

SHE WORE NUMBERS ON HER ARM.

Against the Nazi tanks
the Polish cavalry
in proud disdain
rode their horses
to a crushing death
for her Jewish husband
for her Jewish son
who had thought
that they were Poles
there was the final indignity
of cattle trucks
soap made from blocks of wood
and gas-spurting showers
she worked for the invaders
forced labour
in a munitions factory
her tenacity
kept her alive
through starvation
and beatings
on a body so emaciated
that arms and legs were sticks
and breasts
were long thin strings
the only medical treatment
was death
her eyes refused to dull
they betrayed endurance
blazing like priceless diamonds
from the destruction
that was her body
so she survived
was this Peace
no home no family?

SHE WORE NUMBERS ON HER ARM.

In a Belgian camp
for displaced persons
she met a man from Cracow
as a boy he had loved her
they married
and the slowed circle
turned again
another child
a daughter
this child in agonies of fear
knowing babies can be killed
here now was peace
migration to Australia
health wealth another son
but the final enemy stalked
death followed her
the new son
the darling boy
waits on the beach
full of cancer
and quiet desperation
playing with his son
trying not to look
at his young wife
both hiding
fear and terror.

SHE WORE NUMBERS ON HER ARM.

She spoke such words
people will love you
laugh and give joy
friends will be lost
tortured and destroyed
but the words of friends
will live in you
if they are friends
of the open heart
some people speak
with tongues of silk
and words that caress smoothly
beware the ripping
of such silken voices
tearing with empty words
to reveal nothing.

SHE WORE NUMBERS ON HER ARM.

She had to speak
to my young daughter
innocent of sorrow
who touched her heart
and brought her to teach me
I salute her courage
and fear to fail her.

Josie Stainsby's collection of poems "Love laughing among the trees" was recently published in the Longman Cheshire Modern Poets series.

Household Shrine

Graeme Hetherington

As measureless as God's own dream
The Treasures you've brought to our room
Plants such as Dvil's Ivy, Wandering Jew
And Moses in the Cradle give

A home for dinosaurs and glyptodons.
A small crustacean pointed like a star
Whitens in a nest you found beneath a tree.
Twelve shells are calling children home across the sea.

טיִיטש פון א כאָר וואָס זינגט נאָר יידישע לידער (דער כאָר זינגט אויך העבּרעאישע און ענגלישע לידער. ש. ב.).

אגב די מיטגלידער פון כאָר — שרייבט ש. באַכראַך — זענען ווייט פון וועלכע נישט איז פּאָליטישע אָנשויאונגען. דער „הזמיר"־כאָר נעמט אָנטייל אין וויכטיקע אימפּרעזעס אין מעלבורן, געטאָ־אַקאַדעמיעס יום העצמאות פייערונגען, אויף טעלעוויזיע. דער כאָר זינגט דאַן העבּרעאישע לידער...

עס וואָלט געווען טשעקאַווע צו וויסן: זענען טאַטע־מאַמע פון דעם תכשיט־קאָנפעראַנסיע אויך געווען ייִדישיסטן, בונדיסטן — ווען די האָבן אים איינגעוויגט מיט ייִדישע לידער אין זיך וויגעלע?... מיט דעם פאַרענדיקט ש. באַכראַך זיך באַריכט.

בכלל האָט דער „הזמיר"־כאָר געהאַט א זייער גרויסן דערפאָלג אין ישראל. אויפגעטרעטן אין פאַרשידענע קיבוצים; קאָנצערטן אין ראַדיאָ און טעלעוויזיע.

★

ווער געדענקט דאָס נישט דעם אויסטראַלישן אַקטיאָר הייעס גאָרדאָן ווען ער איז אין מעלבורנער „מאַדזשעסטיק" טעאַטער אויפגעטראָטן אין דער הויפּט־ראָל פון „פידלער אויפן דאַך" אַלס טוביה דער מילכיקער? גלענצנד געשפּילט די ראָלע און האָט שטאַרק אויסגענומען ביים אויסטראַלישן פּובליקום. 2 יאָר איז דאָס טעאַטער געווען אויסגעפילט מיט באַזוכער. שפּעטער האָט ער די זעלבע ראָל געשפּילט אין סידנעי אַ לענגערע צייט, ביי פול־געפּאַקטע זאַלן.

הייעס גאָרדאָן אַלס טוביה, האָט אַפילו איבערגעשטיגן דעם ייִדישן אַקטיאָר טאָפּאָל וועלכער האָט אויך געהאַט אַ גרויסן דערפאָלג אין לאָנדאָן, ווו די פּיעסע איז געוויזן געוואָרן.

איצט ווער איך געוויער, אַז דער זעלבער הייעס גאָרדאָן וועט ווידער אויפטרעטן אין דער זעלבער גלענצנדער ראָל, אין דער אָפּערע „פידלער אויפן דאַך" וואָס די אויסטראַלישע אָפּערע קאָמפּאַניע גרייט צו פאַרן צוקונפטיקן אָפּערע סעזאָן — אין מעלבורן און סידנעי.

די נייע אָפּערע „פידלער אויפן דאַך" ווערט איצט געגרייט פאַר ווינטער־סעזאָן פון יוני ביז סעפּטעמבער 1984. די פּיעסע איז אַדאַפּטירט געוואָרן פאַר קלאַסישע אָפּערעס אין אויסלאַנד און איז אויסגעפירט געוואָרן דורך אָפּערעס אין בערלין, עדינבורג, סקאָטלאַנד און ווין.

הייעס גאָרדאָן וועט שפּילן די הויפּט־ראָל, אין דער אויסטראַלישער אָפּערע. די באַרימטע אָפּערע זינגערין פּאַטרישאַ העמינגוויי וועט אויספירן די ראָלע פון גאָלדען, טוביהס ווייב. עס ווערט דערוואַרט א גרויסער דערפאָלג פון דער דאָזיקער אָפּערע. אונדזער שלום עליכם האָט קיינמאָל נישט געחלומט אַז זיין „טוביה דער מילכיקער" וועט ווען נישט איז פאַרוואַנדלט ווערן אין אַן אָפּערע, און וועט מיט דערפאָלג אויפגעפירט ווערן אין בערלין, ווין, פּאַריז.

אַצינד אויך — אויפן פינפטן קאָנטינענט — מעלבורן און סידנעי.

$555,555 מוזן מיר האָבן אין יאָר 1983

כדי צו קענען דעקן די באַדערפעניש

פון די נויט־באַדערפטיקע אין אונדזער שטאָט.

די אונטערשטיצונגס־פאָנדן זענען אויסגענוצט צוליב די גרויסע פאַרלאַנגען וועלכע קומען צו אונדז מצד פיל מענטשן אין דער ייִדישער געמיינדע.

אייער פאַרגרעסערטע באַשטייערונג פאַר דעם היי־יאָריקן אַפּיל וועט העלפן פאַרצוזעצן די הילפס־אַרבעט וועלכע מיר טוען אין נאָמען פון דער ייִדישער באַפעלקערונג אין מעלבורן.

די באַשטייערונגען ווערן אַראָפּגערעכנט פון הכנסה־שטייער.

WELFARE RELIEF APPEAL 1983

דער ציל איז $555,555

Send your donation to the Honorary Treasurers
AUSTRALIAN JEWISH WELFARE & RELIEF SOCIETY
466 Punt Road, South Yarra 3141

פאַרבייגייענדיק...

קאַרל מאַרקס אין אַ „נאָבעלער" געזעלשאַפט ..

אין דער סוב־סטראַטאַ (אויב מען קאָן זיך אַזוי אויסדריקן) פון אויסטראַלישן פּאָליטישן לעבן שווייבלט און גריבלט מיט גרופּירונגען, סעקטעס, שפּליטער־גרופּן.

פּאָליטישע האַר־שפּאַלטעריי אין דער פאָרם פון דעבאַטן קומען פאָר צווישן טראָצקיסטן, קאָמוניסטן, סעפּעראַטיסטן (אויב עמיצער וויס וואָס דאָס מיינט) טראָצקיסטישע אַרבעטער פּאַרטיי.

די אַלע גרופּירונגען זענען — ווי דער קענצייכן פון ליבקיזם פאַרלאַנגט, אָנהענגער פון דער פּ.ל.אָ. (מיט — אָדער אָן אַראַפאַטן).

צו דעם געווימל קומען נאָך צו געוויסע נאַציאָנאַלע גרופּן פון אייראָפּעאישע אימיגראַנטן — מיט באַפרייערישע אַמביציעס פאַר זייערע היימלענדער. אויף וויפיל מען קאָן זיך אַריענטירן (אויב מען קאָן זיך איבערהויפּט אַריענטירן) ווילן זיי די קאָמוניסטישע רעזשימען אין זייערע לענדער פאַרביטן מיט פאַשיסטישע.

צווישן זיי צייכנט זיך אויס די קראָאַטישע גרופּע, מיט דער אָרגאַניזאַציע „אוסטאַשי", וועלכע איז אין דער צייט פון דער צווייטער וועלט־מלחמה געוואָרן אָנגעפירט פון אַנטע פּאַוועליטש, און האָבן געשמאַק און טיכטיק מיטגעאַרבעט מיט די נאַציס פאַרן פּרייז פון אַ בלומרשט זעלבשטענדיקער קראָאַטיע.

וואַרשיינלעך האָבן די אַלע אולטראַ־לינקע און אולטראַ־רעכטע איין געמיינזאַמען שטריך, מחמת די לינקע טראָצקיסטישע אַרבעטער פּאַרטיי האָט אַרונטערגענומען אונטער אירע פליגל אַן אָפּשפּרונג פון דער „אוסטאַשי" — די קראָאַטישע באַוועגונג פאַר אייגענער מלוכהשאַפט, וועלכע ווילן אַראָפּוואַרפן די יוגאָסלאַווישע רעגירונג און פּראָקלאַמירן אַן אומאָפּהענגיקע קראָאַטיע.

אויף אַ סעמינאַר אין מעלבורן, צום אָנדענק פון 100 יאָר קאַרל מאַרקס, אָרגאַניזירט דורך דער סאָציאַליסטישער אַרבעטער פּאַרטיי (טראָצקיסטן) אין חודש אַפּריל, אין הייליקן יום־טוב „איסטער", האָט אַ פאָרשטייער פון דער ה.ד.פּ. פּאַרטיידיקט די „אוסטאַשי"־באַוועגונג און איר קאָלאַבאָראַציע מיט די נאַציס, באַהויפּטנדיק, אַז דער אוסטאַשי־פירער ד"ר אַנטע פּאַוועליטש איז געווען אַ פּאָזיטיווע נאַציאָנאַליסטישע פיגור, און ער איז געווען געצוווּנגען צו קאָלאַבאָרירן מיט די נאַציס, כדי צו אויפשטעלן אַן אומאָפּהענגיקע קראָאַטיע.

וועגן דעם סעמינאַר, אין וועלכן עס האָבן זיך באַטייליקט 760 דעלעגאַטן, דערציילט דער זשורנאַליסט דאַוויד הירסט אין דער צייטונג „אויסטראַליען" פון 12־טן יולי ה. י.

„דאָס מערקווירדיקע איבערשרייבן פון דער געשיכטע פאַלט זיך נישט אַמבעסטן צונויף מיטן פאַקט, אין ליכט פון דער אוסטאַשיס ענטוזיאַזם צו ליקווידירן יידן, ציגיינער און סערבן מיט אַזאַ אייפער, אַז אין איין פאַל איז

ש. בענעט

לאָקאַלע קאָמענטאַרן

אַ פאָלקס־ווערטל זאָגט, אַז „אַ נביא אין דער זעלבער שטאָט ווערט נישט אָנערקענט". דאָס איז אָנגעמאָסטן אויף אונדזער „הזמיר" כאָר וועלכער האָט גאַסטראָלירט אין מדינת ישראל וווּ ער איז אויפגענומען געוואָרן מיט רעספּעקט און אָנערקענונג.

שלמה באַכראַך שרייבט אין די „לעצטע נייעס" תל־אביב, צווישן אַנדערע: „ווי באַוווּסט קומט איצט פאָר אין לאַנד די 13־טע „זמירה" צו וועלכע עס קומען כאָרן פון אַ סך לענדער, די מערהייט פון זיי זענען נישט־ יידישע. ריין יידישע כאָרן זענען געקומען נאָר צוויי. צווישן זיי „הזמיר"־כאָר פון מעלבורן, וועלכער איז הײַנט דער איינציקער וואָס זינגט יידישע לידער.

„די פאַבריקע וואָך האָט די עיריה (שטאָט־פאַרוואַלטונג) פון רמת־גן איינגעאָרדנט אין שטאָטישן פּאַרק אַן עפנטלעכן קאָנצערט מיטן אָנטייל פון ישראלדיקע און אויסלענדישע כאָרן, צווישן זיי דער „הזמיר" פון מעלבורן.

דעם פאָרשטייער פון רמת־גנער שטאָט־ראַט, וואָס איז געווען קאָנפעראַנסיע פון קאָנצערט איז וואַרשיינלעך ניט געווען צום האַרצן דאָס וואָס דער כאָר פון אויסטראַליע וועט נאָר זינגען יידישע לידער. האָט ער ביים פּרעזענטירן דעם אויסטראַלישן כאָר אָנגעהויבן מיט פאָלגנדיקע ווערטער „און איצט וועט איר הערן דעם כאָר פון אויסטראַליע, וואָס וועט זינגען נאָר יידישע לידער, איך ווייס נישט צי זיי זענען יידישיסטן אָדער בונדיסטן"...

דאָס איז געזאָגט געוואָרן אין העברעאיש און ענגליש, וואָס סיי די ישראלים און סיי די אויסלענדישע געסט זענען געווען איבערראַשט פונעם דאָזיקן אומגעלומפּערטן

די ס. ס. געווען געצוווּנגען פאַרנאַנדערצולאָזן די „שוואַרצע לעגיאָנען" פון די „אוסטאַשי".

דעם דאָזיקן פּונקט האָט אויפן סעמינאַר אויפגעהויבן יאַקוב בילאַנדער, אַן עלטערער ייד, וועלכער האָט געלעבט בשעת דער מלחמה אין מזרח־אייראָפּע. לויט די אַרויסזאָגונגען פון די אָבסערוואַטאָרן אויף דער קאָנפערענץ, האָט ער געהאַט גענוג פאַקטן צו דערווייזן דער אוסטאַשיס באַטייליקונג אין די שוידערלעכע פאַרברעכנס.

בילאַנדער האָט נאָכאַנאַנד אָנגעגריפן דעם פאָרזיצער פון דער קאָנפערענץ, און אַ סך פון די 760 רעגיסטרירטע דעלעגאַטן סאָציאַליסטן האָט מען מכבד געווען מיט אַ ספּעקטאַקל, ווען אַן עלטערער יידישער הער איז באַזייטיקט געוואָרן מיט כוח פון דער קאָנפערענץ צוליב דעם, ווייל ער האָט אַטאַקירט די „אוסטאַשי".

עס בלייבט בלויז צו טרייסטן בילאַנדערן, אַז וואָלט קאַרל מאַרקס אָנטייל גענומען אין דער קאָנפערענץ וואָלט אים דערוואַרט דער זעלבער גורל...

מעם

אין כאַרקאָווער תפיסה. ווען ער איז אַרויס, האָבן אַלע זיינע פריינד זיך שוין געפונען אין סיבירער אַרבעטס־לאַגערן, פאַרשיקט אויף צענדליקער יאָרן.

דער צווייטער עפּיזאָד האָט צו טאָן מיט אַ טעלעפאָן.

„געוויסע" מענטשן האָבן אַ „געוויסן" טעלעפאָן, אַדאַנק וועלכן מען קאָן זיך פאַרבינדן מיט די אָנגעזעענסטע לייט אין קרעמל. פּראָפ. קאַפּיצאַ האָט געהאַט אַזאַ טעלעפאָן.

אין פרימאָרגן האָט די אויפרוימערין באַמערקט אויפן ביוראָ עפּעס גאָר אַ שיינעם טעלעפאָן, וואָס זי האָט נאָך קיינמאָל נישט געזען. דערביי איז געלעגן אַ ליסטע מיט נומערן פון די סאַמע חשובסטע לייט.

זי האָט לאַנג נישט געטראַכט און אָנגערופן אַ נומער. ווען זי האָט געהערט ווי מען זאָגט: יאָ, ווער רעדט? איז זי באַלד אַרויס מיט איר טענה:

— זי איז אַ רוימערין. זי האָט אַ משפחה מיט אַכט קינדער און וווינט אין איין צימער. מען האָט איר צוגעזאָגט אַ גרעסערע וווינונג, אָבער עס רירט זיך נישט פון אָרט.

— ווייסטו מיט וועמען דו רעדסט? האָט מען געפרעגט.

— געוויס. מיטן פּרעזידענט, דעם חבר פּאָדגאָרני...

די פרוי האָט אינגיכן באַקומען אַ גרעסערע וווינונג. פּראָפ. קאַפּיצאַ האָט באַקומען אַ שאַרפן אויסרייד, ווייל אַזאַ טעלעפאָן דאַרף זיין פאַרשלאָסן אין אַן אייזערנער שאַפע.

אַדאַנק דעם טעלעפאָן טאַקע, האָט אַזבעלס פרוי באַקומען דרינגענדע מעדיצינישע הילף אין מאָסקווע, וואָס איז אוממעגלעך געווען צו באַקומען אין כאַרקאָוו (וווּ ער האָט דאַן געוווינט). די אינטערווענץ האָט אָפּגעראַטעוועט זיין פרויס לעבן.

*

אַדאַנק פּראָפ. מאַרק יאַקאָוולעוו אַזבעל האָבן מיר באַקומען אַ מאָנומענטאַל ווערק, וואָס גיט אַ קווערשניט פון לעבן און קאַמף פון אַ דור ייִדן, וועלכע זענען דערגאַנגען צו זייער ייִדישקייט דורך אַנדערע וועגן ווי מיר. במילא זענען זייערע נריטן און פאָדערונגען אַנדערע.

דער פאַרמעסט איז אָבער תמיד דער זעלבער: צווישן די כוחות פון גערעכטיקייט און פּראָגרעס — קעגן די כוחות פון רעאַקציע און בלינדער שינאה...

פאַרן אינהאַלט פון די אַרטיקלען
זענען פאַראַנטוואָרטלעך
די מחברים גופא.

מלך ראַדזינער

א באַלאַדע פון וואגן

פאַראַן וואָגן פאַרשידענע,
קליינע, און גאָר גרויסע,
איין וואָג אָן אויסנאַם,
פון מענטשן די געקרוינטע!

וועגן גרויסע, וואָס קענען אָפּוועגן:
פעלזן, בערג, אויך שטיינער,
נאָר איך איינער איבער אייך,
אייער באַפעלער!

די וואָג די קליינע איז גאָר אַ באַשיידענע,
אָן אידעלע, מיין יחוס האָט נישט יעדער איינער,
אויף מיר וועגט מען בריליאַנטענע שטיינער.

וואָס? דיך אויסצולאַכן: דו יחוס הקטן.
ווייסטו דען נישט אַז בריליאַנטן שימערירן,
אויך פאַרפירן אין פינצטערע וועגן און
אויך דאָס מענטשלעכע דענקן און לעבן.

שאַ! שטיל זאָל זיין, די וואָג פונעם לעבן,
קומט צו גיין
מיט אַ דערהויבענעם ווערט. שוויגט און הערט!
ווייסט דען ווער צו זאָגן וואָס איז לעבן?
יאָ, הערט זיך איין, אויף מיר וועגט מעןליידן,
און פיין, אויך טרערן וואָס שוויגן:
אַלע מעדיצינען וואָס היילן דעם מענטש צו טרייסטן!

רואיק, און רעספּעקט!
מיט געמאָסטענע טריט, שטיל, שריט און שריט!
קיין מאָל פונעם לעבן מיד, אַלץ שפּראָצט און בליט!
מיט ליבע און אַ שמייכל איז געקומען — דער משקל השכל!

וואָס איז אַ וווּנדער, דאָס יעדער פון אייך
האַלט זיך באַזונדער, אייער רעשן און קלינגען,
וואָס, איר ווילט גאָר אַלץ אַליין איינשלינגען?

די וואָג פונעם שכל וועט אייך אויפקלערן,
און איך וועל אייך באַווייזן, אַז באַשאַף
איז ערלעך געבליבן — קיין הפקר! דעם שוואַכן
צו נאַרן, און באַרויבן, איר זייט נישט ווי פון זיך
אַליין געבוירן.

מיין רוף

מענטש! זיי וואָר, מענטש, זיי וואַך!
די וואָג, וואָס כ'האָב פאַרטראַכט,
אַ חלום געווען צום וועגן
פאַר אמת און רעכט פאַר דעם מענטשנס לעבן,
מיט דער מתנה פונעם — משקל השכל!

אויף זיי האָבן. אַלע זענען זיי געווען אַריינגעצויגן אין פֿאַרמעסט מיט דער ק.ג.ב.

הגם יעדעס זייטל איז אָנגעפּילט מיט דראַמאַטישע מאָמענטן, איז נויטיק זיך אָפּשטעלן אויף עטלעכע, וואָס זענען באַזונדערס כאַראַקטעריסטיש פֿאַר די מיטלען מיט וועלכע די סאָוויעטישע מאַכט האָט זיך באַנוצט קעגן די „רעפּיוזניקעס״.

די געפֿאַר האָט זיך דערנענטערט — שרייבט אַזבעל — עס איז שווער אויסצודריקן אונדזערע דערשלאָגענע געפֿילן, ווען אין אַ געוויסן אָוונט, ווען מיר האָבן זיך צוגעקוקט צו די נייעס, האָבן זיך אויפֿן עקראַן באַוויזן די פּנימער פֿון אונדזערע צוויי פֿריינד — וולאַדימיר סלעפּאַק און יאָסיף בעגון. דער נייעס־איבערגעבער האָט זיי אידענטיפֿיצירט ווי ציוניסטן, איינגעשטעלט דערויף צו צעשטערן די סאָוויעטישע מאַכט, און ווי שונאים פֿון פֿאָלק. („שונאים פֿון פֿאָלק״ איז נישט סתם אַ פֿאַראַלגעמיינערטע פֿאַראורטיילונג. דאָס איז אַ באַצייכענונג פֿאַר אַ ספּעציפֿישער קאַטעגאָריע פֿאַרברעכער, די סאַמע געפֿערלעכסטע. די סאַמע פֿאַרהאַסטע).

אַרטיקלען, אָנטפּלעקנדיק די פֿאַרברעכער, פֿאַרעטער האָבן זיך אָנגעהויבן באַווייזן אין דער פּרעסע. די דאָזיקע פֿאַרעטער ווילן נישט אויסוואַנדערן קיין ישראל, ווו זיי האָבן פּאַקטיש נישט קיין משפּחה, נאָר קיין אַמעריקע — ווו זיי ווילן מאַכן געלט. זיי גייט נישט אָן דעמאָקראַטיע, הומאַניזם אָדער אידעאַלן, זיי זענען איינפֿאַך ליגנערס.

נישט לאַנג נאָך דעם האָבן זיך אָנגעהויבן באַווייזן פֿאַרלוימדערישע, אַנטיסעמיטישע אַרטיקלען אין „סאַמאיזדאַט״ אַזוי גוט ווי אין די אָפֿיציעלע פּובליקאַציעס.

דאָס איז — היסטאָריש גענומען — אַ זייער חידושדיקער פֿענאָמען. די אונטערערדישע פּרעסע איז קיינמאָל נישט געווען אַנטיסעמיטיש. נישט אין די צאַרישע צייטן, און אויך נישט אין אונדזערע.

אַצינד זענען דערשינען אַזוינע שריפֿטן, ווי די פֿון עמיליאַנאָוו, וואָס איז געווען איינער פֿון די לעקטאָרן פֿון דער געזעלשאַפֿט „זנאַניע״ (וויסן — מ.א.) אין וועלכע ער קלערט אויף די ייִדישע אינטריגע, וועלכע שטרעבט צו באַהערשן די וועלט, ספּעציעל רוסלאַנד.

צווישן זיינע באַהויפּטונגען איז אויך געווען די דערקלערונג, אַז אַלע פֿירער פֿון אַמעריקע, דעם פּרעזידענט אַריינגערעכנט — זענען אָדער ייִדן, אָדער מאַסאָנען, וועלכע קריגן זייערע באַפֿעלן פֿון די ייִדן. זיין טעאָרעטישע פֿראַגע איז: ווער וועט איבערלעבן — ישראל אָדער רוסלאַנד? מחמת — זאָגט ער — די ציוניסטן פּלאַנירן צו צעשטערן רוסלאַנד פֿאַר דעם יאָר 2000״ (זייט 422).

אַזבעלס אַנאַליטישער מוח פֿאַרנעמט זיך נישט בלויז מיט זיין ספּעציאַליטעט: טעאָרעטישע פֿיזיק. (וועגן דעם געפֿינען מיר אַ סך אַרויסזאָגונגען אין בוך) נאָר אויך מיט אַנאַליזירן די רוסישע ליטעראַטור פֿון 19־טן י. ה. און דעם צוגאַנג פֿון רוסן ווי סאָלזשעניצין און אַנדערע שרייבער אויף דער עמיגראַציע (מיטן אויסנאַם פֿון סיניאַווסקין) וועלכע זענען „נאָך אַלץ געבליבן אין רוסלאַנד מיטן געדאַנק און מיט זייער גייסט״. דער אופֿן ווי עס טראַכט סאָלזשעניצין פֿאַלט זיך צענויף מיטן געדאַנקען־גאַנג פֿון די סאָוויעטישע הערשער — זיי פּרעטענדירן אין סךהכל אויף — אַ טאָטאַליטאַרער מלוכה. דער אונטערשייד איז בלויז וואָס מענטשן ווי סאָלזשעניצין און שאַפֿאַרעוויטש און אַנדערע וואָס האָבן די זעלבע מיינונג — זענען ערלעך.

איך מיין אָבער, אַז אין זייערע דיסקוסיעס נעמען זיי נישט אין באַטראַכט די וועגן פֿון געשיכטע און פֿון ענדערונגען. זיי קענען עס נישט דערפֿאַר, ווייל אַלס רוסן האָט מען זיי ניט דערמעגלעכט צו האָבן וועלכע נישטאיז פּאָליטישע דערפֿאַרונג, אָדער באַטייליקן זיך אין אַ פֿריי, פּאָליטיש לעבן.

לאָמיר נישט פֿאַרגעסן: אין אָנהויב פֿון היינטיקן י. ה. זענען געוויסע קאָמוניסטן אויך געווען מענטשן פֿון ערע, דרייסטע און קרבנות־גרייטע. אָבער דער וועג צום גיהנום איז אויסגעפּלאַסטערט מיט גוטע כוונות״. (זייט 424).

*

צווישן די הויכע באַאַמטע פֿון סאָוויעטישן סיסטעם, וועלכער האָט זיך באַמיט צו באַווירקן אַזבעלן צו ענדערן זיין מיינונג, איז געווען סערגיי איוואַנאָוויטש גאָורילאָוו — דער פֿאַרבינדונגס־אָפֿיציר צווישן דער ק.ג.ב. און דעם צענטראַלן קאָמיטעט פֿון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי. זיי האָבן געפֿירט לאַנגע געשפּרעכן.

אין זיין פֿאָרוואָרט צום בוך מאַכט פּראָפֿ. פֿרימאַן דייסאָן אַ פֿאַרגלייך מיט די דיאַלאָגן פֿון רובאַשאָוו — אַרטור קעסלערס העלד פֿון בוך „פֿינצטערניש אין מיטן טאָג״ מיט זיינע אויספֿאָרשער, און מיט מאַרק אַזבעלס דיאַלאָגן, אין דער זעלבער ק.ג.ב. און ער פֿרעגט:

פֿאַרוואָס האָט רובאַשאָוו פֿאַרשפּילט און אַזבעל האָט געוווּנען? קומט ער צום אויספֿיר: אַזבעל האָט געהאַט די אויבערהאַנט איבער זיינע שונאים, ווייל ער איז געווען גרייט צו שטאַרבן. זיי אָבער זענען נישט גרייט געווען אים צו טויטן״.

צוויי עפּיזאָדן, אפֿשר נישט גאָר קיין וויכטיקע, דערפֿאַר אָבער גענוג סימפּטאָמאַטישע פֿאַר דער סאָוויעטישערווירקלעכקייט.

דער ערשטער עפּיזאָד (אויף זייט 85) האָט צו טאָן מיט די יאָרן 1938־1939. מאַסן אַרעסטן צווישן אינטעלעקטואַלן. אַ פּראָפֿעסאָר האָט געזען, ווי יעדן טאָג ווערט אָן אַנדער פֿון זיינע פֿריינד אַרעסטירט. אַ סאָוויעטישער בירגער קאָן זיך נישט איינפֿאַך אונטערטונקען אין דער מענטשן־מאַסע און פֿאַרשווינדן. אַלעמען האָט מען אויפֿן אויג.

אין פֿרימאָרגן איז ער אַרויף אויפֿן טראַמוויי און אָן שום העמונגען אַרויסגעצויגן דעם טייסטער פֿון זיין שכנס טאַש. מענטשן האָבן עס געזען. מען האָט גערופֿן פּאָליציי. אַרעסט און אַ געריכט. דער פּראָפֿעסאָר האָט זיך מודה געווען. דאָס געריכט האָט אים פֿאַרמשפּט אויף אַ יאָר טורמע — פֿאַר גנבה. ער איז זיין אורטייל אָפּגעזעסן

אויפֿן בילד (פֿון לינקס צו רעכטס):
פּראָפּ. סאַכאַראָוו, בנימין פֿיין, מאַרק אַזבעל, בנימין לעוויטש, מיטן פּלייצע: נאָום ניימאַן.

אַנדרעי סיניאַווסקי. אַ סטודענט, אַ יונגער פּאָעט, זייער אַ פֿריינד — כמעלניצקי — האָט זיי דענונצירט.

עס האָט זיך געהאַנדלט וועגן זייערע ביכער, וועלכע זענען דערשינען אין אויסלאַנד, אונטער פּסעוודאָנימען. סיניאַווסקי (דער רוס) האָט געהייסן: אַבראַם טערץ (צו אונדז איז דערגאַנגען די ענגלישע איבערזעצונג פֿון זיין בוך וועגן סאָוויעטישן לעבן „די אויספֿרוווּנג הויבט זיך אָן"): יולי דאַניעל (דער ייד) האָט געהייסן ניקאָליי אַרשאַק.

אַזבעל, וואָראָנעל (דאָס איז געווען איידער זיי האָבן אָנגעגעבן אויף אַרויספֿאָר וויזעס) האָבן אָנגעהויבן קלייבן אונטערשריפֿטן צווישן וויסנשאַפֿטלער אויף אַ פּעטיציע די צו באַפֿרייען. זיי האָבן געשריבן בריוו. זייער איינציקע סיבה איז געווען: יולי דאַניעל איז געווען אַ נאָענטער פֿריינד, און מען דאַרף העלפֿן אַ פֿריינד אין אַ נויט. אין די סאָוויעטישע באַדינגונגען האָט ער געהייסן: דעם קאָפּ אַריינשטעקן דעם לייב אין מויל אַריין. דאָס אַריינמישן זיך אין דער פּאַרטיידיקונג פֿון די שרייבער האָט שפּעטער אַזבעלן געקאָסט דער לענין־אָרדער, וואָס איז שוין געווען אַ געזיכערטער.

ווי אַ באַווייז, אַז דאָס בוך איז געשריבן אָן ביטערקייט, קאָן דינען די כאַראַקטעריסטיק, וועלכע אַזבעל גיט וועגן כמעלניצקין.

אויפֿן צווייטן טאָג פֿון דאַניעל־סיניאַווסקי פּראָצעס האָט עדות געזאָגט זייער געוועזענער פֿריינד כמעלניצקי. שרייבט אַזבעל:

„און דאָס איז אַמאָל געווען אַ רירעוודיקער, טאַלאַנטירטער מענטש, וואָס וואָלט אין יעדער אָנשטענדיקער געזעלשאַפֿט זיך נישט אָנגעטראָפֿן אויפֿן דרוק וואָס האָט אים פֿאַרוואַנדלט אין אַ פּחדן און אין אַן אָביעקט פֿון עקל. ער וואָלט אפֿשר געווען אַ דערפֿאָלגרייכער פּאָעט. ער איז געווען אַ טאַלאַנטירטער פּאָעט. ער איז אָבער געבוירן געוואָרן אין דעם נישט ריכטיקן אָרט. ער איז געוואָרן אָפּגעבריט ביים סאָוויעטישן זויער־זאַלץ (אַסיד) פּרוווּ" (זייט 202).

דאָס בוך גיט אונדז אַן אַריינבליק אין לעבן פֿון די סאָוויעטישע וויסנשאַפֿטלער. זייערע שטרעבונגען, דערגרייכונגען, פֿאַרבינדונגען און בכלל זייער טאָג־טעגלעכע אַרבעט און דעם רעספּעקט פֿון דער פּאַרטיי פֿון וועלכן זיי האָבן גענאָסן.

דאָס בוך לייענט זיך ווי אַ שפּאַנענדער ראָמאַן, נאָר אָנשטאָט אויסגעטראַכטע העלדן און סיטואַציעס, זענען דאָ לעבעדיקע מענטשן: מענער, פֿרויען און קינדער. יאָ, אַזבעל האָט זיך זייער געזאָרגט וועגן דער פּסיכאָלאָגישער אויסווירקונג אויף די קינדער, וואָס די כסדרדיקע אַרעסטן, זוכונגען און די נאָכאַנאַנדיקע שפּאַנונג האָט געקאָנט

מ. אייזענבוד

עפּאָפּיי פֿון העראָיזם

MARK YA. AZBEL: "REFUSENIK — TRAPPED IN THE SOVIET UNION"
HAMISH HAMILTON. LONDON 1982, 449 pp.

דער זיג פֿון מדינת ישראל אין דער 6־טאָגיקער מלחמה (1967) איז געוואָרן דער דינאַמישער כוח אונטערן דרוק פֿון וועלכן עס האָט גענומען פּלאַצן דאָס אײַז, אין וועלכן דאָס סאָוויעטישע ייִדנטום איז געווען אײַנגעפֿרוירן.

שוין נאָך דער טראַגישער דאַטע פֿון 12־טן אויגוסט 1952 — דער מאָרד איבער די ייִדישע שרײַבער, ייִדישע קולטור און יעדן סימן פֿון ייִדישן לעבן —

שוין נאָך סאָלזשעניצינס גולאַג אַנטפּלעקונגען — ווו די וועלט האָט דערזען די שפּיציקע, פֿאַרבלוטיקטע צאָנרעדער פֿון דער סאָוויעטישער יוסטיץ־מאַשין (אויב דאָס קאָן אָנגערופֿן ווערן — יוסטיץ).

שוין נאָך דעם אַלעם — האָט זיך באַוויזן אַ נײַער ייִדישער פֿענאָמען: דער ווילן צו זײַן ייִדן אויסער די גרענעצן פֿון רוסלאַנד.

עס האָט זיך אויפֿגעוועקט דער נאָך־רעוואָלוציע דור פֿון ייִדישע אינטעלעקטואַלן, אָן צו קענען די ייִדישע שפּראַך; אָן צו קענען העברעיִש; דערצויגן ווי אַטעאיסטן — און עס האָט זיך אָנגעצונדן דער ייִדישע פֿונק און דער ווילן צו לעבן צווישן ייִדן און דערציִען קינדער — ווי ייִדן.

אַ כאַראַקטעריסטישער טיפּ פֿון די דאָזיקע ייִדן — איז מאַרק יאַקאָוולעוו אַזבעל. געבוירן אין כאַרקאָוו, אין יאָר 1932. זײַנע עלטערן — הגם דאָקטוירים, האָבן געאַרבעט שווער און געלעבט אין אָרעמקייט, איבערגעלעבט די מלחמה אין סיביר און זיך צוריקגעקערט אין זײַן היימשטאָט — כאַרקאָוו. אַ פֿעאיקער בחור, מיט אַ נייגונג צו פֿיזיק (און אַ שאַרפֿן חוש פֿאַר אָבסערוואַציע) איז ער אין עלטער פֿון 32 יאָר — נאָך אַן איבעררײַס פֿון 12 יאָר — געווען דער ערשטער ייִד וואָס איז אַקצעפּטירט געוואָרן אין מאָסקווער פֿיזיק־טעכנישן אינסטיטוט. דאָרט האָט ער אַנטוויקלט זײַן אידיי פֿון „עלעקטראָן טעאָריע פֿון מעטאַלן". געווען מיטאַרבעטער און נאָענט באַפֿרײַנדעט מיט די גרעסטע סאָוויעטישע וויסנשאַפֿטלער ווי פּראָפֿ. לאַנדאַו און קאַפּיצאַ. אין זײַנע פֿאָרש־אַרבעטן פֿון טעאָרעטישער פֿיזיק — האָט ער געהאַט פֿולע פֿרײַהייט. געווען נאָמינירט פֿאַר אַ לענין־אָרדער און זיך גערעכנט צווישן דער פּריווילעגירטער, וויסנשאַפֿטלער־עליטע פֿון ראַטנפֿאַרבאַנד. ער האָב אָבער געזען, וואָס אונטן קומט פֿאָר. די באַציִונג צו ייִדישע סטודענטן; דאָס נישט צולאָזן זיי צו אַנטוויקלען זייערע פֿעאיקייטן, אָן צוטריט צו די ספּעציעלע אינסטיטוטן.

אין יאָר 1972 האָט ער באַשלאָסן אָנגעבן אויף אַן אַרויספֿאָר דערלויבעניש קיין ישראל.

מיטאַמאָל האָט זיך זײַן גאַנץ לעבן איבערגעקערט. פֿון אינסטיטוט האָט מען אים געצוווּנגען צו רעזיגנירן, איידער ער האָט אָנגעגעבן זײַן ביטע. זײַנע פֿאָרש־אַרבעטן האָט ער נישט געקאָנט פֿאַרעפֿנטלעכן אין לאַנד, און מיט גאָר גרויסע שוועריקייטן — אין אויסלאַנד, אָבער שוין אָן דער אויטאָריטעט פֿון פּרעסטיזשפֿולן אינסטיטוט.

זײַן ביטע האָט מען אָפּגעוואָרפֿן. ער ווערט איינער פֿון די אָנפֿירער פֿון די „רעפֿיוזניקעס" און זײַן קאַמף ציט זיך גאַנצע 5 יאָר (באַשריבן אויף 500 זײַטן).

אין בוך אַנטפּלעקט זיך פֿאַר אונדז אַ טראַגיש בילד פֿון העראָישע מענטשן, וועלכע קעמפֿן מיט אַלע כּוחות קעגן סיסטעם. שאַראַנסקי; וולאַדימיר סלעפּאַק; אידאַ נודל האָבן דעם קאַמף פֿאַרשפּילט. זײַן נאָענטסטער פֿרײַנד — וויקטאָר בראַילאָווסקי האָט שוין געהאַט די אַרויספֿאָר־וויזע, זי אָפּגעלייגט און צום סוף האָט מען אים פֿאַרשיקט.

בלויז אַ קליינער טייל פֿון די באַדײַטנדע וויסנשאַפֿטלער (דאָס רובֿ פֿיזיקער און מאַטעמאַטיקער) ווי סאַשאַ וואָראָנעל, בנימין פֿיין, מאַרק אַזבעל און נאָך איניקע — האָבן דערגרייכט די פֿרײַהייט.

פֿינף יאָר האָבן אַזבעל, וואָראָנעל און בראַילאָווסקי געפֿירט אומלעגאַל, אין פּריוואַטע וווינונגען אַ וויסנשאַפֿטלעכן סעמינאַר, כּדי צו דערהאַלטן און פֿאַרטיפֿן די דערוואָרבענע קענטענישן. אויף זייער אײַנלאַדונג, האָבן זיך אין סעמינאַר באַטייליקט אויסלענדישע וויסנשאַפֿטלער, אין אַן אויסטויש פֿון אידייען. (אין בוך זענען דאָ פּאָטאָגראַפֿיעס פֿון סעמינאַר, מיטן טאָוול וואָס איז פֿול מיט וויסנשאַפֿטלעכע פֿאָרמולן און אויסטײַטשונגען).

מאַרק אַזבעל — צוזאַמען מיט סאַשאַ וואָראָנעל און דאַן אַליך — האָט רעדאַגירט און אַרויסגעגעבן אין „סאַמאיזדאַט" דעם זשורנאַל: „ייִדן אין ראַטנפֿאַרבאַנד", וווּ זיי האָבן אָנגעגעבן די נעמען פֿון די אַרויסגעבער און דעם אַדרעס פֿון רעדאַקציע.

אין משך פֿון דער צײַט האָט די גרופּע „רעפֿיוזניקעס" אָרגאַניזירט אַ הונגער־שטרײַק, וואָס האָט געדויערט 15 טעג. די „רעפֿיוזניקעס" האָבן זיך פֿאַרזאַמלט אין איין וווינונג, דעם 10־טן יוני 1973, און שוין האָט מען אין דער פֿרייִער וועלט געוווּסט וועגן דעם הונגער־שטרײַק. עס האָבן זיך אָנגעהויבן פּראָטעסטן פֿון די באַרימטסטע וויסנשאַפֿטלער אין מערבֿ.

אין שטרײַק האָבן אָנטייל גענומען: מאַרק אַזבעל, סאַשאַ וואָראָנעל; וויקטאָר בראַילאָווסקי; גונטס — אַ קאָמפּיוטער־וויסנשאַפֿטלער; דאַן ראַגינסקי — אַ פֿיזיקער אויפֿן געביט פֿון הויכער שפּאַנונג (ענערגיע); אַנאַטאָלי ליבגאָבער — אַ מאַטעמאַטיקער; פּראָפֿ. משה גיטערמאַן.

די מאַכט האָט גענוצט אַלע מעגלעכע מיטלען צו ברעכן דעם שטרײַק. אָבער דאָס זענען שוין נישט געווען סטאַלינס צײַטן. די ק.ג.ב. האָט זיך געמוזט האַלטן אין געוויסע לעגאַלע ראַמען. איבערהויפּט ווען תּמיד האָבן אָנערקענטע און געאַכטעטע אויסלענדישע פֿיזיקער זיי באַזוכט.

ווען אַזבעל איז נאָך געווען „אין די פֿעדערן" האָט פּאַסירט דער אַרעסט פֿון די שרײַבער יולי דאַניעל און

משה קנאַפּהײס

פּראַנץ קאַפקאַ־לעגענדע

דער גראָער קאַפקאַ־פויגל

דער גרויער קאַפקאַ־פויגל פליט און פלאַטערט גראָ
אַרום בײַם קבר זײַנעם אויפן ראַנד בית־עולם —
אַן אומגעזעענער אין לעגענדאַרן פּראָג
ווו קאַפקאַ מיט זײַן חלום ליגן טיף פאַרהוילן.

פראַנץ קאַפקאַ שלאָפט זײַן קבר־שלאָף דורך נאַכט און טאָג
שוין אויסגעלייזט פון מעלאַנכאָלישע געהוילן.
דער מידבר־ווינט האָט אים געטון אַ הייב, אַ טראָג
אַוועק אין כישוף־שלאָס ווו ס'וואַיען הויל די גרוילן.

אַ האַלב פאַרגעסענעם שוין און אַ האַלב געשענדטן
די גורל־האַנט האָט אים, דעם וואָרעם־פּרינץ, באַצײַטנס
דעם קאַפקאַ־גייסט אַן אויפגעלעבטן, נישט פאַרברענטן

אַרויסגעצויגן גאַנץ פון ברענענדיקן שײַטער.
זײַן רום און נאָמען שטײַגן הויך דורך קאָנטינענטן...
און די לעגענדע פון פראַנץ קאַפקאַ וועבט זיך ווײַטער.

האָסט קאַפקאַ געלעבט...

האָסט קאַפקאַ געלעבט אין דער שטאָט פון מהר״ל
און איך קום אַרויס פונעם וואַרשעווער געטאָ.
איך מיש אויף צוריק די געשיכטלעכע בלעטער
און כ'זע דיך דערהויבן בײַם ראַנד פון פאַרפאַל.

פון טײַנקירך אין פּראָג האָסט געפּויזעט, געקלעטערט
אַוועק ביזן ידישן פירטל פאַטאַל.
פאַרנומען די גוואַלדן, געסוויסטש און געקנאַל
פון יידן־הריגה אין געטאָצײַט שפּעטער.

דער דײַטש האָט געברענט דײַנע ווערק אויפן שײַטער
און מיך האָט ער פאַרויס פאַרמישפּט צום טויט.
ס'שרײַט ליזוויק: — איך גיי אַוועק ווײַטער! נו, שרײַט ער.

דו, קאַפקאַ, ביסט דעמאָלט געווען פאַרויס רײַטער
מיט פלאַמפאַן צעפלאַטערט דורך פײַער און רויך
און ס'וועבט זיך די קאַפקאַ־לעגענדע אַלץ ווײַטער.

אַ וואָרעם — אַ גיגאַנט

געווען האָסט זיך אַ וואָרעם אַ גיגאַנט
וואָס שלײַכט זיך, פּויזעט, קריכט אויף אַלע פיר.
די שרעק איז גרויס אין דיר ביז זינפאַרליר...
אַזוי האָט ס'דײַטשל אויך געזען דיך, פראַנץ,

אי דיך אי אַלע יידן שוין בײַם ראַנד
ווען מ'האָט זיי צום פאַרגאַזונגען געפירט.
דו האָסט עס, אַ פאַרוואַנדלטער, דערשפּירט
אין וואָרעם־פעלעס פאַרווינקלט בײַ דער וואַנט.

און אומבאַהאָלפן האָסט געזען ווי ס'שפּאַנט
אין גאַס די גורל־שעה פון רויב און טויט.
דו ליגסט געפאַנגען אין דײַן וואָרעם־הויט.

דו צאַפּלסט זיך אין קראַמפּן, אַנגסט און נויט.
די וואָרענונג־סיגנאַלן גליִען רויט
און די לעגענדע פירט דיך בײַ דער האַנט.

י. מ. לעווין

מאַריאָנעטן־שפּיל

ס'האָט דער אַלטער מאַריאָנעטן מײַסטער
אויסגעשטאָפּט קוקלעס צווײ.
מיט מענער שטאָלץ אָנגעפּילט דעם ער,
און די זי — מיט לוסט צו שפּילערײַ.

צאַפּלען יאָרנלאַנג די שטריקעלעך,
די הענטעלעך און פיסעלעך,
די קעפּעלעך די ברעקעלעך
פולע יאָדערדיקע ניסעלעך.

מיט לוסט — געצאַפּלט האָט די זי באַזונדער,
מיט טרוימען — איז דער ער זײַן וועג געגאַנגען.
אַזוי פון ווען געווען נאָך קינדער
ביז ס'האָט די שפּיל בײדן געפאַנגען.

אין אַ גאָרטן ווו ס'אָטעמט רו —
איז אַ צאַפּל־רגע וואָס רייצט און וועקט
צאַרט און דופּטיק פול מיט אומרו,
שטיל געקומען און שטיל אוועק.

דערנאָך האָט ווידער אַ שטריקל־צי
אויף פרעמדע וועגן זיי צעשפּרייט;
מיט אַ זיפץ האָט ער, מיט אַ לאַך האָט זי
מיט דער רגע גליק זיך צעשיידט.

און נאָך אַ מאָל האָט זיי צונויפגעפירט
די אַלץ געדעקנדיקע מײַסטער־האַנט;
די צאַפּל־רגע פון אַמאָל געוואָרן נישט באַרירט —
ניט ער, ניט זי, האָבן זיך אין איר דערמאָנט.

אידעאלאגיע פון די „לינע", און אין דעם פרט איז נישט געשען קיין פונדאמענטאלע ענדערונג.

פון פינצטערניש צו ליכט, א ליטעראטור, וואס דערבארעמט זיך איבערן מענטשן (ארחם את המענטש), א ליטעראטור וואס איז דורכגעדרונגען מיטן גרעאנגל קעגן עוולה און קעגן רשעות, ווי דערקלערט מען דאס, לייגט זיך עס אויפן שכל אז ס'איז געווען א יש מאין, אז אויפן באדן, אויף דעם מיסט, פון פארגרעבטקייט, חושכקייט און היטערשטעליקייט, האט מיט אמאל אויפגעבליט א וווּנדערלעכע ליטעראטור וואס איז געווען דורכגעשטראלט מיט אהבת המענטש, מיט די לויטערסטע עטישע ווערטן און וויזיעס? די ווירקלעכקייט איז אז די יידישע ליטעראטור איז געווען מסוגל צו דעם מחמת זי האט געשעפט פון דעם ברונעם פון דער גייסטיקער טראדיציע אין יידישער עקזיסטענץ אין שטעטל. ס'איז באשיימפערלעך, אז ס'איז געווען א ריס אין דעם געוועב פון יידישן לעבן. ס'איז אומפארמיידלעך אין דער געשיכטע פון א פאלק; א ריס יא, אבער נישט קיין גוואלד־ריס, און אויף וויפל עס איז געווען א גוואלדריס איז עס נישט געווען אין דעם געמיט פון די קלאסיקערס.

נאט איז גאלדבערגס סך־הכל וועגן דעם „אומגליקלעכן שטעטל": „מענדעלע לאכט עס אויס, שלום עליכם פארמשפט עס, פרץ באדויערט עס, בערגעלסאן באווייזט דעם שטעטלס „אפגאנג", איטשע־מאיר וויסנבערג באווייזט די קלאסן־צעטיילונג, שלום אש פרווט עס ראטעווען דורך אידעאליזאציע... און דער יונגער איזי כאריק, מיט מער ווי א דור שפעטער, טענהט נאך אלץ: „ווי לאנג איז דער שיעור זיך בעטן: שטעטעלע פארגיי". פון מענדעלען ביז כאריקן איז משמעות געווען איין שווארצער קאשמאר, דאס יידישע שטעטל, און פטור ווערן פון דעם איז געווען די שליחות פון דער יידישער ליטעראטור, און שנאת השטעטל האט זיך געדארפט פארן מיט אהבת המענטש. הלמאי? ווי שטימט עס מיט גאלדבערגס הומאניזם?

דער ענטפער איז דא אין דעם פיינפולן, טראגישן, משונהדיקן געבעט: „שטעטעלע פארגיי". דאס איז נישט אזוי געווען א געבעט, ווי ס'איז געווען א געבאט אין דער אמתער פינצטערניש — נישט די אויסגעמוטשעטע אין שטעטל — ווען די יידיש־סאוויעטישע ליטעראטור, איבערהויפט די קריטיק, האט געמוזט מארשירן אין שפאן מיט דער סטאליניסטישער דיקטאטור און פארדריען און פארלוימדן אלצדינג וואס האט געהאט אין זיך דעם מינדעסטן חשש פון טראדיציע, פון א יידיש לעבן מיטן ווי און מיט דער פרייד, מיט די קריוודעס און מיט די מאראלישע מידות. ווי א רעזולטאט האט שנאת השטעטל פארטונקלט און אויפגעפרעסן אהבת המענטש, און דער פשט פון וויסנבערגס „קלאסן־צעטיילונג" מישטינס געזאגט, אנגעמאסטן אויף יידיש לעבן, איז געווען א ברוטאלע פיינטשאפט צום כלומרשטדיקן גביר, און אין נאמען פון „אידעאלאגיע" (ריכטיקער, מיטאלאגיע, באבע־מעשיות) האט מען פארקרימט די קלאסיקערס, בפרט שלום־עליכמען ווי איינער וואס האט אפגעשפאט און אויסגעחוזקט אין אט־דער „קלאסן־צעטיילונג" דעם גביר, דעם לופטמענטש, דעם קלאס וואס האט „עקספלואטירט", און מען האט פארמאסקירט זיין אידעלן שמייכל מיט א מיאוסער גרימאסע, און זיין צארט־לירישע איראניע האט מען פארדעקט מיט סמ'איקער סאטירע, און ס'איז געווען א קאריקאטור פון שלום־עליכמען.

גאלדבערגס עסייען וועגן די קלאסיקערס און די אנדערע, זענען נישט אוועקצומאכן מיט דער האנט. ס'מערקט זיך, אז דער מחבר איז א מענטש פון הויכער קולטור, פון מחשבה, אז ער איז פון די סאמע באגאבסטע אין דער יידיש־„וועלטלעכער" סביבה, אבער דאס זענען נישט די קלאסיקערס פון אונדזער ליטעראטור טראדיציע און איך בין מסופק צי פרץ און שלום־עליכם וואלטן זיך דערקאנט אין דעם שפיגל פון די עסייען... אוודאי נישט דער ליכטיקער שלום עליכם, וואס האט אנגערירט מיט זיין צויבער־שטעקעלע כתריאלעווקע און — פון אונטער דער גרויקייט און ארעמקייט — האט ארויסגעבלישטשעט איר אינעווייניקסטע שיינקייט און, נישט קוקנדיק אויף די עוולות וואס זענען געווען געווים, אירע גאולה־בענקשאפטן.

גאלדבערג ציטירט צווי שורות פון מאנגערס א ליד, וואס ס'איז פאראן אין זיי דער אראמאט פון הייליקייט:

כ'בין דער נביא, וואס האט פארלוירן
דאס ווארט פון גאט אויפן וועג צו אייך".

וואס וואס, אין שטעטל, אינעם יידיש לעבן וואס איז געווען, איז דאס ווארט פון גאט נאך נישט מקוים געווארן, אבער ס'איז נישט פארלוירן געווארן. אין אן אנדער ארט, אין אן אנדער צייט, איז דאס ווארט פון גאט פארלוירן געווארן און דאס רוצחישע ווארט פון א פאלשן נביא האט אויף אלעמען אנגעווארפן א פחד. אין א ווייטן לאנד, מעבר לים האט מען זיך געכאפט צו שפעט, אז ס'איז געווען א רוצחיש ווארט. דארף מען זיך באפרייען פונעם גאנצן ווארט, פון זיין יעדן אפקלאנג און פון זיין יעדן אות.

„קדימה"־ביבליאטעק

נייע יידישע ביכער

צאנין, מ. — דער ירדן פאלט אריין אין ים המלח.

רום, רבקה — בריינדעלעס קינדער־יארן, נאוועלע.

סאפאזשניקאוו גרשון — יצחק יאנאסאוויטש: דער פיל־זשאנערדיקער שרייבער.

ראם, מנוחה — שטיינער.

שארגאל, יעקב צבי — קוואלן ארום געצעלט.

אליצקי, מ. — לידער פון פריער און פון איצט.

מיכון, דן — דער אימאזש פון שטעטל: דריי ליטערארישע שטודיעס.

בלומענטאל, נחמן — ווערטער און ווערטלעך פון דער חורבן־תקופה.

קורלאנד, לייב — א שמאלע בריק.

סאפאזשניקאוו, גרשון — יצחק באשעוויס־זינגער: דער קינסטלער פון זינד און תשובה.

גאלדבערג, איטשע — עסייען.

צווישן זיינע אַרכיטעקטן, און ס'איז אַ מצווה מצד גאָלדבערגן וואָס ער האָט זיך באַמיט מען זאָל זיי נישט פֿאַרגעסן; דריטנס, מרמר און מיזיל, וועגן זשיטלאָווסקין איז דאָך אָפּגערעדט, האָבן געהאַט דערגרייכונגען אײדער זייער קרובהשאַפֿט מיטן איקוף, און מרמר און מיזיל אויך נאָכדעם, און ס'איז גאָר נישט קיין עוולה וואָס גאָלדבערג האָט געגעבן אַ גרינטלעכן חשבון פֿון זייער ליטעראַרישן צושטייער. און אויך דאָ איז אײגנטלעך די פּאַסיקע פֿראַגע: פֿון וואָס פֿאַר אַ קוק־ווינקל האָט ער געמאַכט דעם חשבון?

גאָר וויכטיקע און עיקרדיקע אַרבעטן זענען דאָ אין דריטן און פֿערטן טייל, אַרבעטן וואָס זענען כולל אין זיך חריפֿות און אַריינבליק, אַנטפּלעקן דעם הינטערגרונט פֿון היסטאָרישער פּערספּעקטיוו, צום ביישפּיל: „דאָס נאַציאָנאַלע פּנים פֿון די ערשטע אַרבעטער־פּאָעטן אין אַמעריקע" און „וועגן דעם נאַציאָנאַלן מהות פֿון דער ייִדישער ליטעראַטור אין סאָוויעטן־פֿאַרבאַנד". בנוגע די אַמעריקאַנער אַרבעטער־פּאָעטן אָדער סאָציאַלע דיכטערס לאָזט זיך דינגען צי מען האָט זיי יאָ אָדער נישט פֿאַרשוויגן אין אונדזער קריטיק (מען האָט אפֿשר פֿאַרשוויגן אָדער דערמאָנט כלאַחר־יד נ. ב. מינקאָווס מאָנומענטאַלן ווערק אין דריי בענד „פּיאָנערן פֿון ייִדישער פּאָעזיע אין אַמעריקע"). וואָס עס איז ממש אומפֿאַרגעסלעך איז אָט־דאָס וואָס אין דער אַנטאָלאָגיע פֿון ייִדישער פּאָעזיע אין ענגלישער איבערזעצונג, רעדאַקטירט פֿון אליעזר גרינבערג און אירווינג האַו, פֿעלן עדעלשטאַט, באָווושאָווער, ווינטשעווסקי און ליעסין, און מאָריס ראָזענפֿעלד איז פֿאַרטראָטן מיט פֿינף לידער. גאָלדבערגס עסיי, מיט די מעלות און חסרונות, איז אַ חסד, נישט בלויז אַ ליטעראַרישער, נאָר אויך אַן עטישער אַקט פֿון גנאָד. ווי־זוויל דאָס איז חל אויף די סאָציאַלע דיכטערס אין אַמעריקע, דאַרף מען עס כּפֿלען עטלעכע מאָל וואָס שייך די אָפּהאַנדלונגען וועגן דער ייִדישער ליטעראַטור אין סאָוויעטן־פֿאַרבאַנד.

אין די ווייטערדיקע חלקים קערט ער זיך אום צו אַ צאָל „לינקע" שרייבערס, וואָס אויך זיי זענען ראוי צו אַן אָרט אין דעם היכל פֿון דער ייִדישער ליטעראַטור: זישע ווינפּער, בער גרין, באָווער פּאָווער (מיט זיינע פֿיינע קינדער־מעשׂיות), ל. מילער, אהרן מיזשעל (אַ טאַלאַנטפֿולער דערציילער וואָס איז געשטאָרבן זייער יונג, פּונקט ווען ער האָט געהאַלטן ביים דערהייבן זיך צו זיין פֿולער רייפֿקייט). צווישן די אַרבעטן איז דאָ אַן עסיי וועגן מאַנגערן, און דאָ אַנטפּלעקט זיך פֿאַר אונדז גאָלדבערגס אוממיטלבאַרע ליבשאַפֿט פֿאַר ליטעראַטור, פֿאַר פּאָעזיע. עס איז דער קרוין־עסיי אין בוך, און ווי ווונדערלעך ס'איז: גרויסקייט רעגט אָן צו גרויסקייט, שיינקייט צינדט אָן שיינקייט; דער עסיי איז נישט קיין עכאָ פֿון מאַנגערס מוזיק און נישט קיין אָפּקלאַנג פֿון מאַנגערס בילדערישקייט, אָבער ס'איז געווען מאַנגערס מחיק און שיינקייט וואָס האָבן גורם געווען אָט־אָ־דעם קרוין־עסיי.

(אינעם לעצטן טייל איז דאָ אַ פּאָלעמישער אַרטיקל: יצחק באַשעוויס־זינגער און די ייִדישע ליטעראַטור).

איך האָב באַצייכנט די שרייבערס וואָס האָבן זיך גרופּירט אַרום דעם איקוף און דעם רוב פֿון די וואָס האָבן זיך געדרוקט אין „ייִדישע קולטור" מיטן וואָרט „לינקע". כ'האָב דערביי נישט געהאַט קיין קריגערישע כוונות, און לכל־הדעות נישט קיין ביקוויליקייט, אַז איך בין פֿאַרטיק געוואָרן מיט גאָלדבערגס בוך איז פֿאַר מיר אויף־דאָס־ניי קלאָר געוואָרן אַז ער איז דער פֿיאיקער און ראַיעלער פֿירשפּרעכער פֿון אַן אָרגאַניזאַציע און פֿון שרייבערס וואָס פֿאַרמאָגן אַן אייגענע שיטה וועגן ייִדישער קולטור און ייִדישן קיום און אַז די באַגריפֿן טראַדיציע, פֿאָלק, נאַציאָנאַל, פּראָגרעסיוו האָבן עס פֿאַר זיי אַ באַזונדערן און באַשטימטן מין, וואָס כאַראַקטעריזירט די „לינקע".

גאָלדבערג באַטאָנט — און חזרט עס איבער גאָר אָפֿט — דעם מאָטיוו פֿון אהבת המענטש, ליבשאַפֿט צום מענטשן, און דעם מאָטיוו פֿון רחמים פֿאַרן לײדנדיקן און באַעוולטן אין דער ייִדישער ליטעראַטור, און איך בין בטוח אַז ער איז אויפֿריכטיק, אַז עס איז פֿון האַרצן. פֿונדעסטוועגן רימט ער די ייִדישע ליטעראַטור, בפֿרט די קלאַסיקערס, פֿאַר זייער מוטיקן פּרוּוו, דורך זייערע ווערק, אויסצוראָטן דאָס שטעטל מיט דער הינטערשטעליקייט, פֿאַרגרעבטקייט און רשעות וואָס האָבן, וועדליק זיין ווערסיע פֿון די קלאַסיקערס, איינגעהילט דאָס שטעטל אין פֿינצטערניש. ער איז אונדז מודיע: „די מאָדערנע ייִדישע ליטעראַטור, בעיקר די קלאַסיקערס... האָבן געגעבן אויסדרוק .. צו דעם איינציק־מיניקן אופֿן אונדזערן פֿון דורכרייסן זיך מחושך לאורה — פֿון דער פֿינצטערניש צו ליכט". און ער באַשטעטיקט אַז „עס איז געווען אַ באַוווסטזיניקער פּראָצעס פֿון אויפֿבויען, אויפֿשטעלן דעם גלויבן אין זיך ביי אַ פֿאָלקסמאַסע, וואָס מען האָט זי אין משך פֿון דורות פֿאַרגראָבט, אַנטמענטשלעכט, פֿאַרוואַלדיקט, פֿאַרפֿאָלגט". ער באַקרעפֿטיקט עס אָט־אַזוי: „עס איז געווען אַ פֿאָלק וואָס האָט באַדאַרפֿט אַרויסגיין פֿון יאָרהונדערטער פֿון חושכקייט און הינטערשטעליקייט".

אויב דאָס איז געווען דער אינהאַלט און דאָס איכות פֿון ייִדישער עקזיסטענץ אין די יאָרהונדערטער פֿאַר די קלאַסיקערס, פֿאַר מענדעלען, אַזוי ווי זשע ספּראַוועט מען זיך מיטן ווילנער גאון, מיטן בעל־שם־טוב און דעם בראַצלאַווער, און אין ניינצעטן יאָרהונדערט, פֿון איין זייט, מיט דער השׂכּלה, און פֿון דער צווייטער זייט, מיט דער עטישער פֿאַרטיפֿטקייט פֿון ר' ישׂראל סאַלאַנטערס מוסר־לערע. קיינער וועט נישט לייקענען, אַז ס'איז פֿאַראַן אַ טראָפּן אמת — און אפֿשר מער ווי אַ טראָפּן — אין דעם וואָס גאָלדבערג דערציילט אונדז, אָבער אַ טראָפּן, אָדער טויזנט טראָפּנס, זענען נישט קיין ים. און אונדזער פֿאָלק, אָדער לויט זיין טערמינאָלאָגיע, אונדזער פֿאָלקס־מאַסע, האָט זיך נישט געוואַלגערט — ביז דער תּקופֿה פֿון די קלאַסיקערס — אין אַ ים פֿון געדיכטער פֿינצטערניש. גאָלדבערגס טעות שטאַמט פֿון דעם וואָס ער פֿאַרבייט געשיכטע אויף אידעאָלאָגיע, און ס'איז די

ד״ר עזריאל נאַקס

ליטעראַרישע עסייען

איטשע גאָלדבערג. איקוף־פאַרלאַג, ניו־יאָרק 1961. 431 זייטן.

— 1 —

איטשע גאלדבערג איז דער רעדאַקטאָר פון „ידישע קולטור״, וואס ווערט ארויסגעגעבן פון איקוף (ידישער קולטור פארבאנד), און ער איז אייגנטלעך דער אינטעלעקטועלער מורה־דרך. ער איז דער מחבר פון ביכער און טעקסטן אין שייכות מיט וועלטלעכער ידישער דערציאונג, מיט א „לינקער״ אָריענטאַציע. זיין גרויסע ליבשאפט איז אבער תמיד געווען די ידישע ליטעראַטור, און דאָס איצטיקע ווערק „עסייען״, וואלט מיט רעכט געמעגט הייסן „ליטעראַרישע עסייען״, מחמת די טעמעס זענען דורכאויס ליטעראַרישע. די עסייען זענען דערשינען במשך די לעצטע פופצן יאָר אין „ידישע קולטור״, און האָבן געהאַט גרויס אנזען אין די „לינקע״ קרייזן, און טיילוויז אויך אין דער אַלגעמיינער ידיש־ידישער סביבה.

ס׳איז גוט וואס די זענען איינגעזאמלט געווארן אין אן איינהייטלעך ווערק, ווארעם צי מען איז גענייגט יא אדער נישט מסכים צו זיין מיט דער סאָציאַל־פילאָסאָפישער אָריענטאַציע וואס שפירט זיך אין די עסייען, אין דער אפשאַצונג פון ווערק און שרייבערס, און בכלל אין דער אויפפאַסונג פון דער ידישער ליטעראַטור — ווי עס זאל נישט זיין, קאָן מען נישט צוויפלען אז די עסייען פאַרמאָגן אן עצמדיקן ווערט און פארדינען אז מען זאל זיי ערנסט באַטראַכטן. צו דעם דאַרף מען מוסיף זיין אז זיין ידיש איז ציכטיק און עלעגאנט, רייך אין סינאָנימען, פאַראַן א צאָל שטעלן וואס זענען אפילו לומדיש, און די עסייען לייענען זיך גרינג און מיט הנאה, נישט ווייל עס פעלט סובטעלקייט פון מחשבה, נאָר מחמת דער געדאַנק איז קלאָר און פרעציז, מיט ליריש־פאָעטישע ניואַנסן.

דער פאַרנעם פון דעם ווערק איז אן אימפּאָזאַנטער, די קאַנווע איז א ברייטע. ווי עס איז די טבע ביי אונדזערע קריטיקערס הייבט ער אן מיט די קלאַסיקערס — מענדעלע, פרץ, שלום־עליכם. און ס׳איז בסדר: פאַראַן אין דעם א שכל. כדי עס זאל זיין טאַלק און תכלית אין זייער בילד פון דער ידישער ליטעראַטור מוזן די קריטיקערס און היסטאָריקערס ווי א פאַרבאַדינג מושווה ווערן מיט די קלאַסיקערס, ווארעם די האָבן געפורעמט דעם מהות פון דער ידישער ליטעראַטור, האָבן געשליפן די אידעע וואס באַהעלט זי, האָבן משפיע געווען אויף זייערע בני־דור און אויף די ווייטערדיקע שרייבערס.

די אָפּהאַנדלונגען וועגן די קלאַסיקערס זענען ווי א פראָלאָג און זענען אויך אין דער בחינה פון א טעאָרעטישער הנחה אָדער לפחות אן אָנווונק, א רמז, אויף גאָלדבערגס אויסטייטשונג פון דער ראָלע און פונקציע פון דער ידישער ליטעראַטור אין דער ראַם פון ידישן קיום און אין דעם סכום פון ידישע ווערטן. אין די עסייען איז אויך פאַרוויקלט דער אופן ווי אזוי ער באַנוצט זיך מיט אַזעלכע באַגריפן און קאַטעגאָריעס ווי נאַציאָנאַל, טראַדיציע, המשכ׳דיקייט.

נו, אָוודאי, דער פירוש אויף אַזעלכע באַגריפן וועט נישט זיין אַקוראַט דער זעלבער אין דער רעליגיעזער מחנה ווי ביי די „וועלטלעכע״, און אויך ביי זיי — די רעליגיעזע און די „וועלטלעכע״ זענען פאַראַן שאַטירונגען — און בכן וועט עס זיין אי אינטערעסאַנט און אי וויסטיק געוואויר צו ווערן וואס פאַר א טעם און באַטייט אָט־די קאַטעגאָריעס האָבן אין איטשע גאָלדבערגס ליטעראַרישער און ידישער השקפה.

דער איבערגאַנג פון דעם ערשטן טייל, די קלאַסיקערס, צום צווייטן טייל, וווּ ער איז זיך מתעסק מיט חיים זשיטלאָווסקי, נחמן מייזיל און קלמן מרמר, שיינט צו זיין, לויטן ערשטן איינדרוק, א היפשער און פלוצעמדיקער. מיט דער אויסנאַם פון חיים זשיטלאָווסקי איז דער שפרונג א צו געוואַגטער — פון פרצן צו מרמרן פון שלום עליכמען צו נחמן מייזיל. מיר דוכט זיך אָבער אז ס׳איז כשורה, אז ס׳איז געהעריק. ערשטנס, איז זיין ווערק נישט אויסן צו שילדערן די גאַנצע ידישע ליטעראַטור, און ס׳איז נישט געווען זיין אויפגאַבע; צווייטנס, האָבן קלמן מרמר (ער רופט אים „דער תנא פון מישאַגאַלע״), נחמן מייזיל, זישע ווײַנפּער (אין א שפּעטערדיקן עסיי), זוכה געווען צו אן אויבנאַן אין די קרייזן פון איקוף, זענען געווען

— אויסער מיט סקולפטור — אויך געווען פאַרבונדן מיט ספאָרט, מיטן לעגענדאַרן ווינער „הכוח״.

אין יאָר 1968, האָט דער וועלט־פאַרבאַנד פון „מכבי״ באַשטעלט ביי אים א סקולפטור, וועלכע דולדיק האָט אויפגעשטעלט אין תל־אביב. דאָס איז א מאָנומענט צום אָנדענק פון ספאָרטלער און פרויען.

דולדיק האָט די סקולפטור אָנגערופן „באַגינען״. פון אָש הייבט זיך אויף די נייע האָפענונג.

אין דעם בוך־קאַטאַלאָג געפינען מיר א זייער וואַרעמען און האַרציקן אָנערקענונגס־בריוו פון ענגלישן שרייבער און קונסט־קריטיקער ראָבערט פיין, מיט וועלכן דולדיק האָט זיך באַקענט אין סינגאַפּור. (ראָבערט פיין איז אגב, מיט א קורצער צייט צוריק געשטאָרבן).

א וויכטיקער סטימול און דערמוטיקונג אין זיין אַרבעט אין די לעצטע יאָרן, איז זיין טאָכטער עווא, מחמת דולדיקס לעבנס־באַגלייטערין (איר מיידלשער נאָמען איז געווען סלאַווא האָראָוויטש) אַליין א קינסטלערין, איז געשטאָרבן אין יאָר 1975.

ווינטשן מיר דעם מעלבורנער ידישן קינסטלער מיט אן אינטערנאַציאָנאַלער רעפּוטאַציע — קאַרל דולדיק — אריכת ימים.

מ. אייזענבוד

קאַרל דולדיק – דער אייגנאַרטיקער סקולפּטאָר

דער לעבנס־וועג פון קאַרל דולדיק — ווי דער וועג פון ידישע קינסטלער, וויסנשאַפטלער, שרייבער, וועלכע האָבן זייער וויסן און טאַלאַנטן פאַרבונדן מיט דער קולטור־סביבה פון מערב־אייראָפּע — איז נישט געווען קיין גראַדליניקער.

אויפן שוועל פון ברייטער אָנערקענונג ווי אַ סקולפּטאָר מיט אַן אייגענעם אויסדרוק, מצד קונסט־מבינים און קונסט־פּראָפעסאָרן — האָט קאַרל דולדיק מיט זיין משפחה געמוזט פאַרלאָזן עסטרייך, וואָס איז אַנגעשלאָסן געוואָרן צו נאַצי־דייטשלאַנד.

פון יענער צייט איז פאַרבליבן אין זשורנאַל „עסטרייכישע קונסט״ פון יאַנואַר 1934 דאָס בילד פון דער סטאַטוע „דער טרוים״ (די סטאַטוע אַליין איז פאַרלוירן געגאַנגען). דאָרט געפינט זיך אויך די אָפּשאַצונג וועגן דער קינסטלערישער מדרגה, וועלכע דולדיק האָט דערגרייכט.

אַביטוריענט פון דער ווינער קונסט־אַקאַדעמיע, האָט קאַרל דולדיק געפונען זיין אייגענעם אויסדרוק אין די פאַרשידענע מעגלעכקייטן און מאַטעריאַלן, וועלכע די סקולפּטור־קונסט באַט אָן, ווי שטיין, מאַרמאָר, האָלץ, בראָנדז און ליים.

זיין וואַנדער־וועג האָט זיך געצויגן איבער שווייץ, סינגאַפּור. ווידעראַמאָל געמוזט פאַרלאָזן צוליב דעם יאַפּאַנישן אָנגריף און די לעצטע סטאַציע — אויסטראַליע. אָבער דאָ האָט דער גורל אָפּגעטאָן אַ שפּיצל: דער נעכטיקער נאַצי־פאַרפאָלגטער ווערט אינטערנירט אין לאַגער טאַטוראַ ווי אַ פיינטלעכער עלעמענט.

אין אַלע באַדינגונגען, נישט געקוקט אויף דער שווערער סיטואַציע — האָט דולדיק נישט אויפגעהערט צו אַנטוויקלען זיין לעבנס־אידעאַל — סקולפּטור.

„דער טרוים״
האָלץ — 190 צ״מ

אין דער לעצטער אויסגאַבע וועגן קאַרל דולדיקס סקולפּטורן און צייכענונגען, וועלכע נעמען אַרום 60 יאָר קינסטלערישע שעפערישקייט (1922־1982) געפינען מיר נישט נאָר אייניקע בילדער פון זיינע מייסטערווערק, מיר געפינען אויך דעם אויסדרוק פון זיין אויפפאַסונג וועגן דער ראָל פון קונסט אין צווישנמענטשלעכע באַציאונגען.

(מען דאַרף פאַרצייכענען: אין יאָר 1966 איז דערשינען אַ בוך וועגן קאַרל דולדיק און זיינע סקולפּטורן פון פּאַמעלאַ ראַסקין, מיט אַ פאָרוואָרט פונעם דירעקטאָר פון מעלבורנער קונסט־גאַלעריע, וועסטברוק).

אין דער איצטיקער אויסגאַבע געפינען זיך אַ גאַנצע ריי אָפּשאַצונגען וועגן דולדיקס ווערק פון באַדייטנדע קונסט־קריטיקער. זיי שטרייכן אונטער דעם אייגנאַרטיקן אופן וואָס דולדיק באַנוצט כדי צו קאָמוניקירן זיינע אידייען.

שפּאַצירט מען אין דולדיקס הויז, דעם גאָרטן און די אַטעליע, ווו ער אַרבעט נאָך ביז היינט, און ווו מען קאָן זען אַ טייל פון זיינע שאַפונגען, ווערט מען אויפמערקזאַם אויפן הויפּטשטריק, וועלכן ס׳דריקן אויס פאַרשידענע פיגורן.

דאָס איז ליבע, פריינדשאַפט. אַרומגענומען זאַלבעצווייט, נישט אין עראָטישער גלוסטונג, נאָר אין צאַרטער געפילפולקייט און מענטשלעכער צוגעבונדנקייט צו אייניאַנדער.

מען פילט, אַז דעם וואָגלער פון לאַנד צו לאַנד גייט נאָך די בענקשאַפט פון האַלטן דער פאַמיליע צוזאַמען, אַרומגענומען, צוגעטוליעט.

מען פילט — צוליב מורא פון פאַרלירן דיינע נאָענטסטע, פאַראייביקט ער זיינע געפילן פון אומצעריסבאַרקייט אין בראָנדז.

אַ שטאַרקע ווירקונג האָט געהאַט אויף דולדיקן דער ידישער חורבן, און דעריבער זענען די אַרבעטן, וואָס זענען פאַרבונדן מיטן חורבן דורכגעדרונגען מיט יראת הכבוד און טיפן צער.

אין דער יוגנט איז קאַרל דולדיק

קונסט. עס איז געווען די גרענעץ, ווי ווייט דער קינסטלער קאָן זיך דערלויבן.

מסתמא עס איז נישט קיין צופאַל, וואָס עס איז געווען אַזוי און נישט אַנדערש, ווייל עס איז אויך נישט קיין צופאַל וואָס די אַנטוויקלונג פון דער מענטשלעכער געזעלשאַפט האָט אָנגענומען די פאָרמען וועלכע מיר קענען און נישט קיין אַנדערע. געווירקט אויף דעם האָבן די פּאָטענציעלע מעגלעכקייטן אין דעם מענטש גופא, פּלוס די אויסערלעכע באַדינגונגען אין וועלכע ער לעבט, און אין וועלכע די געזעלשאַפט האָט זיך אַנטוויקלט.

מענטשן — דער מין אין דער וועלט פון פלאַנץ און בעל־חי וואָס האָט דערגרייכט די העכסטע פאָרם פון ביאָלאָגישער אַנטוויקלונג, זענען באַשאַנקען מיט א באַוווסטזיין. מיט אונדזערע פינף חדשים — די זעלבע וועלכע עס פאַרמאָגן חיות, אָבער ווייניקער פילבאַרע און ווייניקער אַקטיווע, ווייל מיר דאַרפן זיך נישט שטיצן אויף זיי אין דער פיזישער דערהאַלטונג פון אונדזער עקזיסטענץ. מיט די דאָזיקע חושים זעען מיר, הערן, פילן, טאַפּן אָן און פילן דעם געשמאַק פון אַלץ, וואָס רינגלט אונדז אַרום. דורך די חושים ווערט דער איינדרוק פון אַלע דרויסנדיקע זאַכן איבערגעשיקט צו אונדזער באַוווסטזיין, וווּ עס ווערט רעגיסטרירט. דאָס — ווי אַזוי מיר באַנעמען די זאַכן, וועלכע רינגלען אונדז אַרום, איז פאַר אונדז וויכטיק; לויט אונדזער באַנעמונג אַרבעטן מיר זיך אויס, א פאַרשטעלונג פון דער דרויסנדיקער וועלט. פאַרשטייט זיך מיט ניואַנסן פון איין מענטשלעכן כאַראַקטער צום אַנדערן, אָבער איר תוך איז די פאַרשטעלונג גאַנץ איינהייטלעך. די חיה שטיצט זיך פולקאָם אויף אירע חושים. פאַר אונדז שפּילט די פאַרשטעלונג אַ קאַרדינאַלע ראָל.

דערפאַר האָט עראָטיק אין איר רויער פאָרם נישט געקענט באַפרידיקן די פאַרשטעלונג פון מענטש. מיר האָבן געמוזט געבן א העכערן זין דער ליבע, כדי צו געבן אַן עסטעטישן גענוס אונדזער באַוווסטזיין און אָננעמען מאַטעריאַל פאַר אונדזער פאַרשטעלונג, האָט מען די ליבע ראָמאַנטיזירט.

נאָך דעם ווי אַ סך מענטשלעכע אידעאַלן האָבן אין צוואַנציקסטן יאָרהונדערט זיך צוזאַמענגעבראָכן, איז געקומען אַן אַנטוישונג אין אידעאַליזם בכלל. מען האָט זיך דאַן געוואָנדן אין דער ריכטונג פון רעאַליזם. דער דאָזיקער איז געקומען שטאַרק צום אויסדרוק אין דער קונסט. קיין שום געביט איז נישט געשוינט געוואָרן און אויך די אידיי פון ראָמאַנטישער ליבע איז דאָ געפאַלן אַלס קרבן. מען האָט גענומען פאַרצושטעלן סעקס אַזוי ווי עס איז, אין דער פאָרם פון עראָטיק, ווי אַ פיזישע באַפרידיקונג.

דאָס פאַרבאָטענע לאָקט, און דער נייער שטראָם אין דער קונסט האָט אַ גרויסן דערפאָלג. ביי קינסטלער איז געוואָרן אַ געיעג: וואָס מיר פּערווערס, וואָס מער שאָקירנדיק פאַרצושטעלן עראָטיק, אין דער ליטעראַטור ווי אין דער פלאַסטישער קונסט.

דאָס איז וואַרשיינלעך נישט מער ווי אַן איבערגעטרייבענער אופן פון רעאַגירן אויף דעם לאַנג־הערשנדיקן טאַבו צו באַהאַנדלען אָפן די דאָזיקע טעמע. די סעקסועלע פאַרהעלטענישן צווישן ביידע געשלעכטער ווערן נאָך אַלץ, טראָץ דעם נייעם סטאַטוס פון דער פרוי אין דער מערב־געזעלשאַפט, דאָמינירט, אויף דער פלאַך פון אונדזער באַוווסטזיין, דורך די געפילן פון ליבע. די קונסט וועט דאָס נישט קענען איגנאָרירן. וואַרשיינלעך וועט נישט זיין מער קיין צוריקקער צו דער צייט ווען עראָטיק און אַלץ וואָס איז מיט דעם פאַרבונדן, זאָל זיך צוריק אָנהויבן צו פאַרנעמען מיט ראָמאַנטישער ליבע אין דער פלאַסטישער קונסט, ווי אין דער ליטעראַטור. די דאָזיקע טעמע, פּונקט ווי אַלע אַנדערע טעמעס, וועט אָבער באַהאַנדלט ווערן אויף א רעאַליסטיש, עסטעטישן אופן. דאָס איבערגעטריבענע אונטערשטרייכן פון סעקס וועט מוזן פאַרשווינדן. עראָטיק וועט פאַרנעמען דאָס געהעריקע אָרט אין דער קונסט־פּראָפּאָרציאָנעל צו דעם אָרט וואָס עס פאַרנעמט פאַקטיש אין מענטשלעכן לעבן.

אַני פּיין / גוטע אורחים

זיי קומען און קומען,
די גוטע אורחים,
און לאָזן הינטער זיך
צענדליקער זאַכן איבער:
אַ רעמל, אַ קעמל, אַ צאַפּל פון פינגער,
אַ מעטריקע פון פאַרשאָטענע גריבער.
זיי קומען דורך פאַרריגלטע טירן,
זיצן, קוקן און גייען אַוועק
אָן אַ וואָרט צו זאָגן,
נאָך זיי בלייבט אין שפּיגל אַ שמייכל —
אַ פערטעלע עפּל:
איין שפּיץ — פרייד, איין שפּיץ — שרעק.
איך שמייכל דעם שמייכל,
זיי אַליין קאָן איך ניט דעריאָגן.

וואָס זיי ברענגען
ווערט מייַנס.
וואָס זיי נעמען —
איז מיר ניט קלאָר.
איך רוף זיי מיט די צאַרטסטע נעמען,
זייער רשימה ווערט לענגער
פון יאָר צו יאָר.

איך זוך אין שאָטנס
אַן אָדערל פרייד,
איך מאַך שטילקייטן איבער
אין רייד.

י. קאַפּע

סימבאָליזם און סעקס אין ליטעראַטור

דאָס זענען צוויי באַזונדערע טעמעס, און אַזוי וועל איך די באַהאַנדלען. דער איינציקער שייכות צווישן זיי איז אפשר נאָר דער פאַקט, וואָס בײדע ווערן מיסברויכט, און צופיל עקספּלואַטירט צוליב פאַרשידענע צוועקן, דער עיקר גלויב איך, צוליב קאָמערציעלע.

סימבאָליזם איז נאָענט צו אַלעגאָריע, אָבער עס איז נישט דאָס זעלבע. אַלעגאָריע האָט אַן ענלעכקייט צו אַ מעשהלע, און מען האָט זיך מיט דער פאָרם באַנוצט אין דער ליטעראַטור אין פריערדיקע צייטן, וואַרשיינלעך כדי צו מאַכן פאַרשטענדלעך זאַכן וועלכע דער נישט־געלערנטער מענטש וואָלט אַנדערש נישט פאַרשטאַנען. אין דער מאָדערנער צייט האָט מען זיך מיט דער פאָרם באַנוצט אין טאָטאַליטאַרע רעזשימען, ווי צ. ב. אין צאַרישן רוסלאַנד, כדי צו שרייבן וועגן זאַכן וועלכע וואָלטן אין אַן אַנדער פאָרם נישט אַדורך די צענזור.

אין צוואַנציקסטן יאָרהונדערט האָט סימבאָליזם אָנגעהויבן פאַרנעמען אַן אַנגעזעען אָרט אין דער מאָדערנער ליטעראַטור. עס וואָלט אפשר געווען ריכטיק צו זאָגן, אַז סימבאָליזם אין דער היינטיקער צייט שפּילט אַן ענלעכע ראָל ווי אַלעגאָריע האָט געשפּילט אין דער פאַרגאַנגענהייט. קען זיין, אַז דורך סימבאָליזם קענען מיר פאַרשטיין און באַגרייפן בעסער זאַכן, וועלכע מיר וואָלטן אויף אַן אַנדער אופן נישט געקענט אַזוי גוט באַנעמען; קען אויך זיין, אַז סימבאָליזם העלפט דעם קינסטלער צו גרייכן טיפער און אויסדריקן דאָס, וואָס ער וואָלט נישט געקענט טאָן מיט קאָנווענציאָנעלע ליטעראַרישע מיטלען. אַלס ביישפּילן קענען דינען די ווערק פון קאַפקאַ און עליאָס קאַנעטי. סיי אין קאַפקאַס „משפּט" ווי אין קאַנעטיס „אויטאָ ד'אַפע" קומען אַרויס שטריכן אין מענטשלעכער נאַטור, וועלכע האָבן מעגלעך געמאַכט די מערדערישע היטלער־תקופה.

דאָך איז סימבאָליזם נישט שטענדיק גוט. לעצטנס איז עס געוואָרן אַ פראַגע פון מאָדע. כדי מיטצוגיין מיט דער צייט און זיין פאָפּולער — באַנוצט מען זיך מיט דעם מיטל אויף טריט און שריט. זייער אָפט טרעפט מען אַן סימבאָליזם אין ליטעראַטור, און בפרט אין מאַלעריי, וואָס האָט נישט קיין באַרעכטיקונג און זאָגט גאָרנישט.

אַ סימבאָל, אַן און פאַר זיך, האָט ניט קיין אייגענע באַדייטונג: ער קען נאָר פאַרטרעטן אַן אָביעקט, אַ אידיי, אַ באַגריף. דורך ענלעכקייט, אָדער שייכות דאַרף ער געבן אַן אָנזונג וועגן דעם וואָס ער פאַרטרעט אָדער אויף וואָס ער דייט אָן. דער סימבאָל דאַרף אונדז העלפן באַנעמען, מיט דער הילף פון אונדזער שכל, פאַרשטעלונגס קראַפט, אָדער דורך אונדזערע געפילן, דאָס צו וואָס ער איז באַשטימט געוואָרן, וואָס ער דאַרף באַדייטן. דער קינסטלער וואָס נוצט סימבאָליזם מוז אָבער נישט אַלעמאָל האָבן פאַר זיך דאָס גענויע בילד פון דעם, וואָס ער וויל דורך דעם סימבאָל אויסדריקן, ער מוז אָבער לכל־הפּחות עס פילן אין זיך. ווען סימבאָליזם ווערט אונדז דערלאַנגט לשם סימבאָליזם, דערפאַר ווייל דאָס איז אַ גאַנגבאַר אַרטיקל; ווען אַ קינסטלער, אָדער איינער וואָס וויל אָנגיין פאַר אַזעלכן, ברענגט עפּעס בכיוון אין אַ פאַרקריפּלטער פאָרם, אָן שום טיפערער באַדייטונג, נאָר כדי עס זאָל אויסזען סימבאָליש, דאַן איז עס מער נישט קיין קונסט נאָר אַ טעכניק, באַנוצט אָן שום באַרעכטיקונג אָדער נויטווענדיקייט.

אָפט קענען מענטשן גאָרנישט געפינען אונטער געוויסע סימבאָלן, מורא האָבנדיק אָבער אַרויסצווייזן זיך אַלס שלעכטע אָפּגעשטאַנענע אָפּנעמער פון קונסט — שעמען זיי זיך מודה צו זיין אין דעם. אין דער אמתן איז דאָרט אפשר גאָרנישט געווען וואָס צו געפינען. במילא איז דער סימבאָלישער „טריק" אָנגענומען געוואָרן ווי עכטע קונסט.

סעקס אין דער קונסט

סעקס אין ליטעראַטור, ווי בכלל אין קונסט, איז לעצטנס אויך געוואָרן אַ זייער גאַנגבאַר אַרטיקל, דאָס אָפענע באַהאַנדלען פון סעקסואַליטעט איז געקומען אין די לעצטע פאַר צענדליק יאָרן ווי אַ רעאַקציע צו אַ לאַנגער עפּאָכע פון פאַרשוויגן דאָס דאָזיקע געביט, הגם עס האָט שטענדיק פאַרנומען (און וועט תמיד פאַרנעמען) אַ צענטראַל אָרט אין לעבן פון מענטשן. דאַקעגן ראָמאַנטישע ליבע, וועלכע איז אַ פּראָדוקט פון סעקס, איז אין משך פון הונדערטער יאָרן געווען די הויפּט־טעמע אין דער

שטראָם האָט מען היפּש אָפּגעפּילט אין די פּאַרטייאישע ווי די אַדמיניסטראַטיווע קרייזן, הגם אָנפירנדיקע יידן האָבן זיך געמאַכט נישט זעענדיק.

(אין יענער צייט האָט אסתר פרומקין געבעטן בוכאַרינען צו האַלטן אַ רעדע — קעגן אַנטיסעמיטיזם — אויך דאָס איז געווען איינע פון די באַשולדיקונגען קעגן איר).

דער 12טער אויגוסט 1952 איז געווען די טראַגישע וואָרנונג — אַז פאַר יידן אין סאָוויעט־רוסלאַנד איז נישטאָ קיין צוקונפט נישט נאָר ווי יידן, נאָר אפילו ווי אַסימילירטע סאָוויעטישע בירגער פון יידישער אָפּשטאַמונג.

קלינגען די נעמען: מאַרקיש, פעפער, בערגעלסאָן, דער נסתר (כהנאָוויטש), האָפשטיין, מיכאָעלס, זוסקין, כאַריק, עריק, קולבאַק, אַקסעלראָד — ווי סימבאָלן פון אַ רציחה איבער אַ פאָלק פון וועלכן מען האָט אָפּגעהאַקט זיין גייסטיקן קאָפּ.

זיי זענען אַלע אומגעבראַכט געוואָרן — ווער פריער, ווער שפּעטער צוליב איין און איינציקער סיבה:

זיי זענען געווען יידן.

מאַרק ב.

12־טער אויגוסט 1952

אין יאָר 1934 איז קיין מעלבורן אָנגעקומען פון סאָוויעט־רוסלאַנד אַ פּלאַקאַט, צוגעשיקט פון דער אַטעאיסטישער געזעלשאַפט (בעזבאָזשנאַיע אָבשעסטוואָ), וואָס האָט פאַרגעשטעלט אַ פּראַוואָסלאַוונעם פּאָפּ, וועלכער וואַרפט גאָלדענע רענדלעך און אַ ייִדן — אָנגעטאָן אין טלית און תפילין, וואָס קריכט אויף אַלע פיר און קלייבט די רענדלעך צענויף.

וואָס פאַר אַ שייכות דאָס האָט מיט אַטעאיזם — דעם סוד האָט מען בלויז געוווּסט אין מאָסקווע, אַז דאָס איז אָבער בפירושער אַנטיסעמיטיזם — דאָס איז געווען קלאָר פאַר יעדן.

דער מעלבורנער ייִד טשאַרלי איזען — דער וואָס האָט דעם פּלאַקאַט געדאַרפט אַרויסהענגען אין דער פענצטער־ציטונג פון „געזערד" — האָט עס אויך אַזוי פאַרשטאַנען, און דעריבער האָט ער אָפּגעזאָגט דעם פּלאַקאַט אויפצוהענגען.

זיינע ייִדישע חברים האָבן געהאַלטן, אַז אַלץ וואָס קומט פון מאָסקווע דאַרף מען אַקצעפּטירן אָן שום באַוואָרענישן.

היות טשאַרלי איזען האָט זיך פאַרט פאַרעקשנט — האָבן זיינע חברים אים אויסגעשלאָסן פון דער אויסטראַלישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי, צוליב טראָצקיסטישן אָפּאָרטוניזם.

פאַר די וואָס האָבן נאָכגעפאָלגט די אַנטוויקלונג פון דער ליניע אין באַצוג צו ייִדן אין משך פון אַלע יאָרן, דינט דער באָלשעוויסטישער איבערקערעניש — פאַר די איז דער מאָרד פון די ייִדישע שרייבער, קינסטלער און קולטור־טוער — דעם 12טן אויגוסט 1952 נישט געווען קיין איבעראַשונג, נאָר דער קאָנסעקווענטער סך־הכל פון אַ לאַנג־טערמיניקן פּראָיעקט.

ווי נאָר סטאַלין האָט זיך פאַרפעסטיקט אין פּאַרטייאישן זאַטל, האָט דער תלין באַלד גענומען שלייפן די האַק.

די נויטווענדיקייט פאַר איר — דער מאָמענט האָט נישט געלאָזט לאַנג אויף זיך וואַרטן.

שוין די מאָסקווער פּראָצעסן (וועלכע אידייאישע באַציאונג מען זאָל נישט האָבן צו די באָלשעוויסטישע פירער) קען מען אָבער היינט נישט פאַרבייגיין דעם פאַקט — אַז כמעט אַלע צום טויט פאַראורטיילטע זענען געווען ייִדן.

אויסער דער „ריי" זענען דאָן אומגעבראַכט געוואָרן די ייִדישע קאָמוניסטישע משגיחים אסתר פרומקין און משה ליטוואַקאָוו. דער מיטגליד פון ווייסרוסישן צ.ק. — איזי כאַריק (אַ פייַנער ייִדישער פּאָעט), אַ גאַנצע ריי פירער פון „געזערד" און מיטן זעלבן ראַזמאַך — מאַקס עריק, משה קולבאַק.

די צווייטע וועלט־מלחמה האָט געצוווּנגען אָפּלייגן דעם פּראָיעקט פון לייזן דער „ייִדן־פּראָגע".

אָבער אָפּזאָגן זיך פון דער אידיי: אומברענגען צוערשט די ייִדישע קולטור, די ייִדישע אינטעליגענץ (דער דאָקטוירים־פּראָצעס; אינזשיניערן־פּראָצעס אין כאַבאַראָווסק) און דאָן פאַרטרייבן די ייִדן הינטער די הרי חושך — פון דער אידיי האָט זיך די אָנפירערשאַפט פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי נישט אָפּגעזאָגט.

מיר שטרייכן אונטער: קאָמוניסטישע פּאַרטיי — און נישט דווקא סטאַלין. לעבט ער דאָך שוין נישט 30 יאָר, אָבער זיינע דרכים און אַנווייזונגען לגבי ייִדן ווערן אָפּגעהיט מיט פאַנאַטישער פּינקטלעכקייט.

די ייִדן אין סאָוויעט־רוסלאַנד זענען נאָך אַלץ די קרבנות פון אַנטיסעמיטישער העצע און האַנדלונגען.

גוט מיינענדיקע מענטשן פאָדערן היינט אין איין אָטעם: אַרויסלאָזן די ייִדן פון סאָוויעט־רוסלאַנד און גלייכצייטיק דערמעגלעכן די ייִדן וואָס בלייבן איבער — די מעגלעכקייט ווי עס האָבן אַנדערע פעלקער — זיך קאָנען אויסלעבן ווי ייִדן.

לאָמיר צוריקגיין צום יאָר 1934. דעמאָלט האָט דער ביראָבידזשאַנער חלום — אַ ייִדישע אויטאָנאָמע געגנט — גענומען ווערן אַ ווירקלעכקייט. ייִדישע שרייבער האָבן געהאַלטן אין אַרויסגעבן ביכער אויפן חשבון פון דער מלוכה. עס זענען נאָך געווען ייִדישע שולן, ייִדישע ציי־טונגען. אָנרופן אַ ייִד זשיד — איז געווען אַ באַליידיקונג, פאַר וועלכער מען האָט באַקומען 1 יאָר תפיסה.

און דאָך האָט שוין דעמאָלט געקאָנט דערשיינען אַן אַנטיסעמיטישער פּלאַקאַט און דעם אַנטיסעמיטישן

האָבן זיך דעמאָלט געפונען פיל פּליטים, וועלכע זענען געפאַלן קרבנות פון דער באָמבאַרדירונג. דערמאָן איך מיך, ווי אַזוי די דייטשן האָבן אונדז, פּליטים אַנטלאָפענע פון דער באָמבאַרדירטער וואַרשע, באַשאָסן פון זייערע עראָפּלאַנען. זיי זענען געפלויגן אַזוי נידעריק (זיי האָבן נישט געהאַט פאַר וועמען מורא צו האָבן), אַז מיר האָבן טייל מאָל געזען די דייטשע פּליער. איז וואָס האָבן מיר געטאָן: מיר האָבן באַגראָבן די פּנימער אין קאַרטאָפלפעלד און געלאָזט די פּלייצעס און הינטנס אָפן פאַר די דייטשע באָמבעס . . .

אָט פאַר אַזעלכע ווי אונדז, די הונדערטער טויזנטער פּליטים, די לעבן געבליבענע פון היטלערס טויט־לאַגערן, שרייבט מען אַזעלכע אַרטיקלען — איך זאָל לאָזן אַ טרער אויף דעם חורבן דרעזדען.

אַ קלאָג אויף זיי, די פאַרברעכער פון נעכטן און די רייטוואַשער פון היינט! ס׳איז נאָר אַ שאָד וואָס מיר לאָזן נישט הערן אונזער שטים פון פּראָטעסט קעגן אָט די געשיכטע־פעלשער. עס וואָלט נויטיק געווען, אַז מיר אַליין, די לעבן געבליבענע פון יענער טרויעריקער צייט זאָלן זיך אָרגאַניזירן, כדי צו לאָזן הערן אונדזער זייט פון דער מאָדערנער געשיכטע. מיר דאַרפן דאָס טאָן ווי לאַנג מיר לעבן נאָך. ווער וועט עס טוען נאָך אונדז? — אונדזער היינטיקע יוגנט וועט עס נישט, ווייל אויך זיי ווייסן ווייניק וואָס מיר האָבן דורכגעלעבט.

הערשל באַכראַך

די בעלי־רחמים אויף דרעזדען...

קרוב פערציק יאָר נאָכן סוף פון דער צווייטער וועלט־מלחמה און מיר קערן זיך אום כסדר אין אונדזערע מחשבות, און אַפילו טאָג־טעגלעכע שמועסן, צו יענע טראַגישע יאָרן, ווען מיר ייִדן האָבן פאַרלוירן אַ דריטל פון אונדזער פאָלק און דאָס ייִדישע פאָלק אין גאַנץ מזרח־אייראָפּע איז כמעט ווי אָפּגעווישט געוואָרן פון דער ערד. צוזאַמען מיט דעם היטלער־חורבן איז אָפּגעמעקט געוואָרן די טויזנט־יאָריקע קולטור פון אונדזער פאָלק אין מזרח־אייראָפּע.

איך מיין אויס בכיוון צו רעדן נאָר וועגן פּוילישן ייִדנטום און זײַן רײַכע קולטור־ירושה בײַ וועלכער מיר זענען דאָך געבליבן און באַמיִען זיך איר אויפצוהאַלטן בכל תפוצות ישראל, וואָס פאַר אַ אידייִאישע חשבונות מיר האָבן געהאַט אין יענע צײַטן מיט די דײַטשע יאהודים און זייער טענאַטיווער באַציִונג צו אונדזער ייִדישער פאָלקס־קולטור, דאַרף מען נישט פאַרגעסן זייער צושטייער צו דער אויפקלערונגס־עפּאָכע פון דײַטשן און אייראָפּעישן ייִדנטום.

מיר זענען לײדער עדות ווי אַזוי פאַרשידענע שרײַבער און פסידאָ־היסטאָריקער פאָרשן אַצינד די פאַרשאָלטענע היטלער־עפּאָכע. אַליין האָבן זיי די מלחמה נישט איבערגעלעבט, נאָר זיי פאַרנעמען זיך מיט „פאָרשן" און ווי עס איז דער שטייגער פון אַזעלכע פאָרשער, געפינען זיי דאָס וואָס זיי ווילן געפינען. דאָקומענטן און מאַטעריאַלן וועלכע זיי נישט אויספעלן, מען דאַרף ווי געהעריק קענען צוקלײַבן... און עס ווערט פאַרטיק אַ היסטאָריש ווערק, וואָס איז ווײַט פון אמת און שטיצט זיך אויף פאַלשע און פאַרדרייטע פאַקטן.

אַ בײַשפּיל פון אַזאַ „היסטאָרישע פאָרשונג" איז דאָס בוך פון אײנעם אַלעקסאַנדער מאַק־קי א״נ „דרעזדען 1945". ווי באַוווּסט, איז די דײַטשע שטאָט דרעזדען זייער שטאַרק באָמבאַרדירט געוואָרן אין פעברואַר 1945 און גאַנץ היפש פאַרניכטעט געוואָרן צוזאַמען מיט אירע קולטור־אוצרות, וועלכע זענען געווען צונויפגעזאַמלט אין דער דאָזיקער שטאָט.

און אָט געפינען זיך אַצינד שרײַבערס, וועלכע באַמיִען זיך פאַרצושטעלן די דאָזיקע באָמבאַרדירונג ווי אַן אַקט פון באַרבאַריזם מצד ענגלאַנדס מלחמה־פירער ווינסטאָן טשערטשיל.

אָבער דער מחבר פון בוך „דרעזדען 1945", צוזאַמען מיט זײַן רעצענזענט עדוואַרד קינעסטאָן, בײַם פאַרגיסן זייערע קראָקאָדיל טרערן אויפן גורל פון דרעזדען, פאַרגעסן צו דערמאָנען, אַז אין אַן אַנדער שטאָט אויף דער וועלט־מאַפּע, אין וואַרשע, האָבן די דײַטשן באַלד אין אָנהייב פון זייער נישט־פּראָוואָצירנדיקן אָנפאַל אויף פוילן, דעם 1־טן סעפּטעמבער 1939, אָנגעהויבן צו פאַרניכטן וואַרשע ביזן גרונט. זיי האָבן אָנגעהויבן אין אָט דער דאַטע, פאַרגעזעצט זייער מערדערישע אַרבעט אין אַפּריל 1943, ווען זיי האָבן פאַרניכטעט דעם ייִדישן טייל פון דער שטאָט. די רעשט האָבן זיי פאַרענדיקט אין אויגוסט־סעפּטעמבער 1944, ווען זיי האָבן פאַרברענט וואַרשע ביזן גרונט.

מיר געדענקען אויך די האָלענדישע שטאָט ראָטערדאַם, וועלכע איז אויך אויף אַ באַרבאַרישן אופן באָמבאַרדירט געוואָרן; שפּעטער איז געקומען די שטאָט קאָווענטרי אין ענגלאַנד, ווען דער מוטיקער און שטאָלצער ווינסטאָן טשערטשיל האָט אײנער אַליין אָפּגעזאָגט זיך צו קאַפּיטולירן פאַר דעם משוגענעם הונט היטלער און זײַנע „קולטורעלע" גענעראַלן.

אָט די פאַלשע (און איך וואָלט געזאָגט פאַרברעכערישע) היסטאָריקער דערמאָנען נישט אָט די מעשים פון די דײַטשן, נאָר זייערע קאַלטע הערצער בלוטיקן איצט פאַר דעם גורל פון דרעזדען. דער דערמאָנטער מאַק־קי שטעלט פאַר די באָמבאַרדירונג ווי אַן אומנויטיקע האַנדלונג מצד טשערטשילן, וועלכער האָט אויף דעם אופן געוואָלט באַפרידיקן זײַנע פערזענלעכע נקמה־געפילן לגבי דײַטשלאַנד.

איז ערשטנס, האַלטן מיר נישט דאָס פאַר אַן עוולה. היטלער מיט זײַנע פאַרברעכערישע באַנדעס האָבן אַזוי פיל געזינדיקט נישט נאָר קעגן אונדז ייִדן, נאָר אויך קעגן אַנדערע פעלקער — פאָליאַקן, רוסן, פראַנצויזן, בעלגיער, האָלענדער און פיל אַנדערע — אַז זיי האָבן אָט דעם נקמה־אַקט כשר פאַרדינט און די פאַרדינען נישט קיין רחמנות מצד וועלכן ס'איז קולטור־מענטש.

אָבער ווי געזאָגט, היסטאָריקער פון דעם מין זאַמלען זיך צונויף מאַטעריאַלן און דאָקומענטן, וועלכע עס איז זיי באַקוועם פאַר זייערע טעאָריעס ריינצוואַשן דאָס דײַטשע פאָלק און זײַנע נאַצי־פירער, וועלכע זיי האָבן אַליין גענומען אויף זיך, זיי געמאַכט פאַר זייערע הערשער איבער זיך.

אין אַ בוך א״נ „דער בערלינער בונקער", געשריבן פון אַן אַמעריקאַנער אָפיציר און שפּעטערדיקן מלחמה־קאָרעספּאָנדענט דזשעימס פּ. אָ'דאָנעל, געפינען מיר אַ קליינעם פראַגמענט וועגן דעם ענין פון דער דרעזדען־באָמבאַרדירונג. אָ'דאָנעל שרײַבט, אַז אין דער דאָזיקער צײַט האָבן דורך דרעזדען געדאַרפט דורכמאַרשירן צוויי דײַטשע אַרמייען, וועלכע אָפּטרעטנדיק אונטערן דרוק פון דער רויטער אַרמיי, האָבן זיך געוואָלט דורכשלאָגן קיין בערלין. זיי האָבן געוואָלט פאַרטיידיקן די לעצטע פעסטונג פון דעם מטורף היטלער, וועלכער איז געלעגן ווי אַ הונט אין אַ שטייג אין דעם בערלינער בונקער און נאָך אַלץ געהאָפט, אַז זײַן נצחון וועט נאָך קומען... די באָמבאַרדירונג מצד דעם ענגלישן לופט־פלאָט איז געקומען אַ ביסל צו שפּעט, ווײַל די צוויי דײַטשע אַרמייען האָבן שוין געהאַט דורכמאַרשירט דרעזדען.

די ווינען, נעבעך, די „היסטאָריקער", אַז אין דרעזדען

גלייכצייטיק מוז צוריקגעשטעלט ווערן אַ באַלאַנסירטע כּוחות־פאַרהעלטעניש אין קאָנווענציאָנעל געווער; 2) די מאַכט אין איינעם פון די נוקלעאַרע לענדער וועט נישט פאַרכאַפּט ווערן פון אַ משוגענעם אַוואַנטוריסט; 3) איבער די נוקלעאַרע מלוכות וועלן ערלעך מיטאַרבעטן קעגן דער אויסשפּרייטונג פון נוקלעאַרער קריגס־טעכנאָלאָגיע פאַר קלענערע לענדער. (אגב, אויף דעם געביט האָט רוסלאַנד אַרויסגעוויזן מער פאַראַנטוואָרטלעכקייט, ווי למשל פראַנקרייך, וואָס האָט פאַרקויפט איראַק אַ נוקלעאַרן רעאַקטאָר, וואָס קאָן צושטעלן מאַטעריאַלן פאַר אַן אַטאָם־באָמבע).

ועל כולם באַשטייט דעם אַ געפאַר פון אַ מיס־קאַלקולאַציע, וואָס קאָן גורם זיין אַ נוקלעאַרע קאַטאַס־טראָפע.

נעמענדיק אין באַטראַכט אַלע עווענטואַליטעטן, האָט דער לעצטנס פאַרשטאָרבענער, וועלט־באַרימטער פוטו־ריסט הערמאַן קאַהן (פון האָדסאָן אינסטיטוט) אָפּגעוואָרפן די אָנגענומענע טעאָריע, אַז „די געמיינזאַמע פאַרזיכערטע פאַרוויסטונג" איז אַ גאַראַנטיע קעגן אַ נוקלעאַרע מלחמה. אין זיין בוך „טהינקינג עבאַוט דהי אַנטהינקעבל" (דענקענדיק וועגן דעם אומדענקבאַרן) זעט ער פאַר אַ באַגרענעצטע נוקלעאַרע מלחמה.

✶

אַלבערט איינשטיין האָט אָפט געוואָרנט וועגן די קאָנסעקווענצן פון אַ נוקלעאַרער מלחמה און אַרגומענטירט, אַז דער איינציקער וועג צו פאַרמיידן די געפאַר, וואָס קאָן פאַרוויסטן די וועלט, איז צו שאַפן אַ וועלט־רעגירונג.

אַ וועלט־רעגירונג? ווען די פעלקער וואָלטן געווען פעאיק מסכּים צו זיין אויף אַ וועלט־רעגירונג, וואָלטן דאָך איבערהויפּט נישט געווען קיין מלחמות.

עס וואָלטן מקוים געוואָרן די ווערטער פון דעם נביא: „וכתתו חרבותיהם לאתים" און „די וועלן איבערשמידן זייערע שווערדן אויף אַקעראייזן און זייערע שפּיזן אויף צווייגמעסערס, און אַ פאָלק קעגן אַ פאָלק וועט נישט הייבן אַ שווערד און מען וועט נישט מער לערנען מלחמה"...

דאָס איז פאַקטיש די ייִדישע שטעלונג וואָס שייך מלחמות — קאָנווענציאָנעלע אָדער נוקלעאַרע.

אָבער דער נביא הייבט אָן דעם געהעריקן קאַפּיטל מיט די ווערטער: „והיה באחרית הימים" (און עס וועט זיין אין סוף פון די טעג). אַן אמתע וועלט־רעגירונג וועט משיח וועט קומען.

דער ערשטער פּרוּוו — די „פעלקער־ליגע" — איז געווען אומגעלומפּערט און אוממעכטיק. דער צווייטער פּרוּוו — „די פאַראייניקטע פעלקער" — האָט זיך פאַרוואַנדלט אין אַ חוזק, אַ צינישע אינסטיטוציע, וואָס פאַרשפּרייט האַס און שנאה.

אָפּגעזען פון דער משיחישער וויזיע פאַר וועלט־שלום, איז די ייִדישע שטעלונג איינגעוואָרצלט אין דער ייִדישער טראַדיציע, אין דעם געבאָט, וואָס איז אָנגעזאָגט צו די ייִדן אין דער פאַרשפּרייטונג: צו בעטן פאַר שלום און וווילזיין פון די פעלקער.

דאָס הייסט אָבער נישט, אַז מיר דאַרפן זיך אָנגאַזשירן אין די אַנטי־נוקלעאַרע דעמאָנסטראַציעס פון די „גרינע" און די ראַדיקאַל־לינקע. זייערע צילן זענען נישט אונדזערע צילן; זייערע וועגן זענען נישט אונדזערע וועגן.

מיר נייטיקן זיך נישט צו לעגיטימירן פאַר די גויים, אַז די ייִדן ווילן און שטרעבן צו אַ פרידלעכן לעבן. נישטאָ נאָך אַזאַ פאָלק, וואָס האָט אַזוי פיל געליטן פון די מלחמות צווישן גויים, ווי די ייִדן.

די ייִדישע שטעלונג קעגן דער נוקלעאַרער געפאַר האָט קיינער נישט אַזוי ערנסט און גרויזאַם דעפינירט ווי דער געוועזענער מעלבורנער בן־עיר שמואל פיסאַר. אין זיין בוך „פון בלוט און האָפענונג" וואָרנט ער דער וועלט, אַז די קרעמאַטאָריעס פון אוישוויץ און אַנדערע פאַרניכטונגס־לאַגערן זענען נאָר אַ קליינער מוסטער פאַר אַ וועלט־קרעמאַטאָריע.

פון דער כנסת־טריבונע, בשעת דעם לעצטן צוזאַמענפאָר פון די רעשטלעך פון ייִדישן חורבן האָט ש. פיסאַר געוואָרנט דער וועלט, אַז „די נייע קאָמבינאַציע פון טעכנאָלאָגיע און ברוטאַליטעט איז גורם צו טראַנספאָרמירן אונדזער פלאַנעט אין אַ גלאָבאַלער קרעמאַטאָריע".

די וואָרענונג פון שמואל פיסאַר און די באַלאַנסירטע רעזאָלוציעס פון אַמעריקאַנער ייִדנטום פאַר אַ קעגנזייטיקע נוקלעאַרע אָנטוואָפענונג אויף אַ קאָנטראָלירבאַרן אופן, דריקן אויס די ייִדישע שטעלונג קעגן דער נוקלעאַרער געפאַר.

געשטאָרבן גדליה שאַיאַק

דעם 9טן סעפּטעמבער 1983 איז פּלוצלינג געשטאָרבן דער שרייבער גדליה שאַיאַק־טשאַרנעזאָן. (געבוירן דעם 9טן סעפּטעמבער 1905 אין לאָוויטש).

ווי אַ פּליט אין סאָוועטרוסלאַנד געווען פאַרשיקט און איז ערשט באַפרייט געוואָרן אין 1942, „ער קומט דאַן מיט דער פּוילישער אַרמיי קיין א"י. דורכגעמאַכט אַ שטורמישע צייט ווי אַ דאָלמעטשער און קריגס־קאָרעספּאָנדענט אין דער בריטישער אַרמיי.

אין א"י האָט דער ייִדישער שרייבער־פאַרין אַרויסגעגעבן זיין בוך: „אין שאָטן פון האָקנקרייץ", אין 1944. ג. ש. האָט געשריבן רעפּאָרטאַזשן, דראַמעס, לידער. אין 1949 געקומען קיין מעלבורן, וווּ ער ווערט רעדאַקטאָר פון די „אויסטראַלישע ייִדישע פּאָסט", וועלכע ער האָט יאָרנלאַנג רעדאַגירט. ער איז גלייכצייטיק אויך געווען פאָרזיצער פון ייִדישן שרייבער פאַרין אין מעלבורן.

אין די לעצטע יאָרן אָנגעשריבן אַ היסטאָרישן ראָמאַן „דער אָפּגאָט פון פייער" וואָס האָט געהאַט אַ גוטן אָפּרוף ביי דער קריטיק און ביי די לייענער.

שפּעטער איבערגעזעצט דאָסך בוך אין ענגליש, א. נ. „דער אָפּטריניקער".

ג. שאַיאַק האָט אויך שטודירט מאָלעריי, און געהאַט עטלעכע דערפאָלגרייכע אויסשטעלונגען.

געווען אַ צוגעלאָזענער, פריינדלעכער חבר. אין „מעלבורן קראָניקל" פאַרעפנטלעכט פען־פּאָרטרעטן פון קאָלעגן־שרייבער, מיט וואַרעמקייט און חברישער באַציאונג. מיט 6 חדשים צוריק האָט ער ערשט אויפגעהערט צו אַרבעטן אויפן פּאָסטן, און געהאַט ברייטע פּלענער פון ליטעראַרישע און קינסטלערישע אַרבעטן.

לוידער וועלן זיי שוין קיינמאָל נישט פאַרווירקלעכט ווערן.

כּבוד זיין אָנדענק.

אַטאַק אויף די כינעזישע אַטאָמישע אינסטאַלאַציעס, אָבער האָבן נישט געוואַגט עס צו טאָן, ווען ד״ר קיסינדזשער האָט געוואָרנט ברעזשניעוון, אַז אַזאַ אַטאַק וועט גורם זיין אַ נוקלעאַרע מלחמה מיט אַמעריקע. אַמעריקע האָט אַראָפּגעשלונגען די חרפּה פון אַ מפּלה אין וויעטנאַם, אָבער נישט געוואַגט דאָרט זיך צו באַנוצן מיט אַטאָמיש געווער.

עס רוקן זיך אָבער אַרויס אַ פּאָר ערנסטע פראַגן: וואָס פאַר אַן אַבסאָלוטן ווערט האָבן דראָאונגען, ווען מען ווייסט פאָרויס, אַז די גרויזאַמקייט פון אַטאָם וועט נישט דערלויבן עס צו באַנוצן? צי קאָן מען ערנסט גלויבן, אַז הונדערטער ביליאָנען דאָלאַרן ווערן יערלעך אויסגעגעבן אויף נוקלעאַר געווער, כדי זיך דערמיט נישט באַנוצן?... צי קאָן מען גלויבן, אַז אַ לאַנד וואָס באַזיצט נוקלעאַרע וואָפן וועט עס קיינמאָל נישט באַנוצן?

צי קאָן מען ערנסט גלויבן, אַז אין פאַל פון אַ „קאָנווענציאָנעלע״ מלחמה צווישן די גרויסמאַכטן, וועט דער צד וואָס שטייט פאַר אַ מפּלה, וואָס באַדראָט זיין עקזיסטענץ אָדער לעבנס־אינטערעסן, — זיך נישט באַנוצן מיט אַטאָמיש וואָפן ?

צי קאָן מען ערנסט גלויבן, אַז אין פאַל פון אַ „קאָנווענציאָנעלער״ מלחמה צווישן די גרויסמאַכטן, וועט דער צד, וואָס האָט אַן איבערגעוויכט, אָבער קאָן נישט אַ סוף מאַכן צו דער מלחמה אָן ווייטערע, גאָר שווערע קרבנות, וועט ער נישט באַנוצן נוקלעאַרע וואָפן צו דערלאַנגען אַ טויט־קלאַפּ דעם שוואַכערן צד ?

האָט דאָך אַמעריקע זיך באַנוצט מיט אַטאָמישע באָמבעס נישט ווען די עקזיסטענץ פון אַמעריקע איז געשטאַנען אין קאָן, נאָר בכדי צו פאַרמיידן ווייטערע קרבנות, — וואָס זיי האָבן געשאַצט אָדער איבערגעשאַצט — אויף אַ מיליאָן אַמעריקאַנער זעלנער ביים עווענטועלן דעראָבערן און באַזעצן די יאַפּאַנישע אינדזלען. (אגב קאָן מען אַרגומענטירן, אַז די אַטאָם־באָמבע אויף הירעשימאַ און נאַגאַסאַקי איז בכלל נישט געווען נויטיק און נאָר געבראַכט שאָדן די אַמעריקאַנער אינטערעסן).

ווו איז דער אויסוועג צו פאַרמיידן אַ נוקלעאַרע מלחמה, ווען אַ קאָנווענציאָנעלע מלחמה וועט וואַרשיינלעך אַריינציען נוקלעאַרע וואָפן?

די „גרינע״ און די ראַדיקאַל־לינקע פאָדערן אַן איינזייטיקע נוקלעאַרע אַנטוואָפענונג; פאַרניכטן די אַרסענאַלן מיט נוקלעאַרע וואָפן אין דער מערב־וועלט; באַזייטיקן די אַמעריקאַנער באַזעס, וועלכע באַזיצן אַטאָמיש געווער.

דאָ מוז מען אָבער באַטאָנען, אַז דער געוועזענער אַמעריקאַנער פּרעזידענט דזשימי קאַרטער, בלי ספק אַ מענטש מיט הויכע מאָראַלישע פּרינציפּן האָט געמאַכט דעם ערשטן זשעסט אויפן וועג פון איינזייטיקער אַנטוואָפענונג. ער האָט נישט דערלויבט צו פּראָדוצירן די טאַקטישע נייטראָן באָמבע, וואָס איר ציל איז נישט מאַסן־פאַרניכטונג, נאָר איינצוהאַלטן דעם עווענטועלן מאַרש פון דעם שונא׳ס טאַנקן מיט לאָקאַלע ראַדיאָ־אַקטיווע שטראַלן, אָן אַ שאָדן צו דער אומגעבונג.

קאַרטער האָט אָפּגעשטעלט די פּראָדוקציע פון דעם סטראַטעגישן באָמבאַרדיר־עראָפּלאַן „ב־1״, ווי אויך די נייע סעריע פון לאַנד־ראַקעטן מיט אַן אינטערקאָנטינענטאַלן ראַדיוס.

אויף אָט די זשעסטן פון איינזייטיקער באַגרענעצונג אויפן געביט פון נוקלעאַרער באַוואָפענונג האָט סאָוויעט־רוסלאַנד געענטפערט מיט אינסטאַלירן די „סאָם״־ראַקעטן אויף דער סאָוויעטיש־אייראָפּעאישער גרענעץ, וואָס באַדראָען מערב־אייראָפּע.

דער ציל פון דעם דאָזיקן סאָוויעטישן שריט איז נישט די אַטאָמישע פאַרניכטונג פון מערב־אייראָפּע, נאָר אָפּצושרעקן מערב־אייראָפּע, אַז זי זאָל נישט דערלויבן צו אינסטאַלירן די נייעסטע אַמעריקאַנער ראַקעטן, כדי צו באַלאַנסירן די סאָוויעטישע ראַקעטן און אַזוי אַרום לאַנגזאַם צו פאַרוואַנדלען דעם גאַנצן אייראָפּעאישן קאָנטינענט אין אַ פינלאַנד, מיטן ווייטערן ציל, אַז אַ פינלאַנדיזירטע אייראָפּע וועט ווערן דער אינדוסטריעלער און טעכנאָלאָגישער הינטערלאַנד, וואָס וועט אַרבעטן, פּראָדוצירן און שפּייזן סאָוויעט־רוסלאַנד.

פאַר אָט דעם פּרייז וועט רוסלאַנד דערלויבן מערב־אייראָפּע צו לעבן בשלום.

דאָס אַלץ איז אין איינקלאַנג מיט לענינס לערע: „די געשיכטע באַווייזט אונדז, אַז שלום איז אַ שטילשטאַנד פאַר אַ מלחמה און אַ מלחמה איז אַ מיטל צו דערגרייכן אַ ביסל בעסערן שלום״... „שלום אַלס אַן ענדציל מיינס פּשוט קאָמוניסטישע וועלט־קאָנטראָל״...

היות מערב־אייראָפּע און דער נאַטאָ־אַליאַנס וועלן נישט איינגיין אויף אַ פינלאַנדיזאַציע פון אייראָפּעאישן קאָנטינענט און וועלן אינסטאַלירן אויף דעם אייראָפּעאישן קאָנטינענט די אַמעריקאַנער ראַקעטן צו באַלאַנסירן און אפשר צו איבערשטייגן די סאָוויעטישע ראַקעטן — איז וואָס ווייטער ?

עס איז אומגלויבלעך, אַז סאָוויעט־רוסלאַנד וועט צוליב דעם אָנהויבן אַ מלחמה קעגן מערב־אייראָפּע. רוסלאַנד וועט טאָן אַלץ (אַ חוץ אַ מלחמה), כדי צווינגען מערב־אייראָפּע זי זאָל זיך אַנטוואָפענען.

אויף דעם געביט רעכנט דער סאָוויעטישער רעזשים אויס אויף דער אַנטי־נוקלעאַרער באַוועגונג. מאַסן־דעמאָנסטראַציעס פון די „גרינע״; אויף דעם „הימל־געשריי״ פון געוויסע קירכלעכע אָרגאַניזאַציעס מיט דעם וועלט־ראָט פון קריסטלעכע קירכעס בראש, נישט צו דערלאָזן דאָס אינסטאַלירן די אַמעריקאַנער ראַקעטן. אָבער אויב דאָס אַלץ וועט נישט העלפן, וועט רוסלאַנד וואַרשיינלעך איינגיין אויף קאָנצעסיעס צו רעדוצירן אָדער באַזייטיקן די „סאָם״־ראַקעטן פון דעם רוסיש־אייראָפּעאישן געביט, אָדער זי וועט בלי רצון אָנערקענען דעם צוריקגעשטעלט; באַלאַנס פון די נוקלעאַרע כוחות.

אין די באַדינגונגען קאָן מען אָננעמען, אַז אויב די נוקלעאַרע מאַכטן קאָנען נישט אָדער וועלן נישט מסכים זיין צו פאַרניכטן אָדער רעדוצירן זייערע נוקלעאַרע אַרסענאַלן, איז אַ באַלאַנס פון די דאָזיקע כוחות די גאַראַנטיע, אַז עס וועט נישט קומען צו קיין נוקלעאַרע מלחמה צווישן די גרויסמאַכטן.

די פאָלגנדיקע באַדינגונגען זענען דערצו נויטיק: 1)

יאַליטעט — דאָס מאָל קעגן די אינטערעסן פון דער גאַנצער מענטשהייט.

למען האמת דאַרף מען באַטאָנען, אַז ראַבּיי אַלעקסאַנדער שינדלער, פּרעזידענט פון די קאָנסערוואַטיווע קאָנגרעגאַציעס אין אַמעריקע, שטיצט די אַנטי־נוקלעאַרע באַוועגונג און די אַלגעמיינע פאַרזאַמלונג פון זיין „יוניאָן אָף אַמעריקען היברו קאָנגרעגיישאָנס" האָט אָנגענומען אַן איינשטימיקע רעזאָלוציע, וואָס אַפּעלירט צו אַלע נוקלעאַרע מאַכטן, אַז זיי זאָלן קעגנזייטיק מסכּים זיין אָפּצושטעלן דאָס אויספּרובירן נוקלעאַרע וואָפן און אַז זיי זאָלן איינגיין אויף אַ פּופציק־פּראָצענטיקע רעדוקציע פון זייער נוקלעאַרן אַרסענאַל, אויף אַ קאָנטראָלירבאַרן אופן.

די רעפאָרם־ראַבּייס, באַלפור בריקנער און לעאָנאַרד בירמאַן, האָבן אָרגאַניזירט סימפּאָזיומס אויף דער טעמע: „נוקלעאַרע וואָפן, יהדות און די ייִדישע געזעלשאַפט" און אין פעברואַר 1982 האָט דער ראַט פון די סינאַגאָגעס אין אַמעריקע, וואָס נעמט אַרום אַלע צווייגן פון דעם ייִדישן רעליגיעזן לעבן, אָנגענומען אַ רעזאָלוציע, וואָס אַפּעלירט צום פּרעזידענט ראָנאַלד רייגען און צו יורי אַנדראָפּאָוו, אַז זיי זאָלן שליסן אַ קעגנזייטיקן אָפּמאַך, וואָס זאָל אָנטהאַלטן אַ פאַרבאָט צו פּראָדוצירן און אָנצווענדן נוקלעאַרע וואָפן.

אין דעם זין איז די שטעלונג פון די ייִדישע רעליגיעזע אינסטיטוציעס אין אַמעריקע ענלעך צו די רעזאָלוציעס פון די קריסטלעכע קערפּערשאַפטן.

אָבער פאַר די קריסטלעכע אָרגאַניזאַציעס, די ראַדיקאַל־לינקע און די „גרינע", וואָס שטייען אין פאָדערפראָנט פון דער אַנטי־נוקלעאַרער קאַמפּאַניע, איז די דאָזיקע ייִדישע שטעלונג ווייניק. זיי וואַרפן פאָר, אַז די ייִדישע מאַסן זענען קאַלט און פּאַסיוו אין דעם ענין. ייִדן באַטייליקן זיך נישט אין די מאַסן־באַוועגונגען, וואָס זיי אָרגאַניזירן אין קאַמף קעגן די נוקלעאַרע וואָפן.

✶

איידער מיר, ייִדן, נעמען שטעלונג אין דער אַנטי־נוקלעאַרער קאַמפּאַניע מוזן מיר אָביעקטיוו באַטראַכטן די איינזייטיקייט פון דער דאָזיקער קאַמפּאַניע.

אין אויגוסט 1945 האָבן די אַמעריקאַנער פאַרענדיקט די צווייטע וועלט־מלחמה מיט צוויי אַטאָם־באָמבעס אויף הירּאָשימאַ און נאַגאַסאַקי. הונדערט און פינף טויזנט מענטשן זענען דערהרגעט געוואָרן אין לויף פון אַן אויגנבליק.

אַ שרעקלעכע סצענאַריאָ, וואָס טאָר זיך, אַוודאי נישט איבערחזרן.

גלייכצייטיק מוז מען דערמאָנען, אַז דעם 9טן און 10טן מערץ 1945 האָבן די אַמעריקאַנער באָמבאַרדירט טאָקיאָ מיט „קאָנווענציאָנעלע" באָמבעס. דער רעזולטאַט פון דער „קאָנווענציאָנעלער" באָמבאַרדירונג פון טאָקיאָ אין די צוויי טעג איז געווען: דריי און אַכציק טויזנט דערהרגעטע.

אין 13טן און 14טן פעברואַר 1945 האָבן די אַמעריקאַנער באָמבאַרדירט די דייטשע שטאָט דרעזדען. די „קאָנווענציאָנעלע" באָמבעס האָבן דערהרגעט הונדערט און פינף און דרייסיק טויזנט דייטשן אין איין שטאָט, אין משך פון צוויי טעג... (פּרעזידענט רוזוועלט האָט געהאַט אַ נס וואָס טעלעוויזיע און „מאַראַליסטישע" טעלעוויזיע־רעפּאָרטערן האָבן דעמאָלט נישט עקזיסטירט. אַנדערש וואָלט אַמעריקע פאַרשפּילט די מלחמה.)...

די קרבנות אין טאָקיאָ און אין דרעזדען זענען געווען צוויי מאָל אַזוי פיל, ווי אין הירּאָשימאַ און נאַגאַסאַקי. טראָץ דעם האָט די שווערע מאַסן־באָמבאַרדירונג מיט „קאָנווענציאָנעלע" באָמבעס נישט פאַרענדיקט די מלחמה און דער מאַסן בלוט־פאַרגוס איז ווייטער אָנגעגאַנגען.

עס איז נישטאָ קיין אומשולדיק געווער. אַפילו ווען אַלע נוקלעאַרע באָמבעס וואָלטן צעשטערט געוואָרן, וואָלט דער מענטשלעכער מוח שנעל אַנטוויקלט אַנדערע ווירקזאַמע מיטלען פון מאַסן־פאַרניכטונג: כעמיש און באַקטעריאָלאָגיש וואָפן, גאַז וואָס פּאַראַליזירט דעם נערוון־סיסטעם און אַנדערע. אַ חוץ מאַסן־באָמבאַרדירונגען מיט „קאָנווענציאָנעלע" באָמבעס אויפן שטייגער פון טאָקיאָ און דרעזדען.

דער וועלט־באַרימטער „האָדסאָן־אינסטיטוט" אין ניו־יאָרק האָט לעצטנס אויסגערעכנט, אַז זינט דער קאַפּיטולאַציע פון דריטן רייך און יאַפּאַן זענען פאָרגעקומען הונדערט און דרייסיק גרעסערע און קלענערע מלחמות, אין וועלכע צוויי און דרייסיק מיליאָן מענטשן זענען דערהרגעט געוואָרן (מיט „קאָנווענציאָנעלן" וואָפן).

אַנדרעי פאָנטעין האָט אין דער ענגלישער וואָכן־אויסגאַבע פון „לע מאָנד" באַטאָנט: „מיר קאָנען דעצידירן אַליין אָנצוהייבן אַ מלחמה אַפילו ווען דאָס באַדייט צו ריזיקירן צו פאַרלירן די מלחמה. אָבער מיר קאָנען אַליין נישט דעצידירן צו מאַכן אַ שלום, מיטן אויסנאַם פון קאַפּיטולאַציע. נייטראַליטעט אין דעם לעצטן וועלט־קריג האָט נישט געראַטעוועט פינלאַנד, דענמאַרק, נאָרוועגיע, בעלגיע, האָלאַנד, לוקסעמבורג און איראַן".

אין פאַרגלייך מיט „קאָנווענציאָנעלן" געווער, פאַרמאָגט נוקלעאַר געווער דעם כּוח, אַז דאָס באַנוצן זיך מיט דעם איז אַזוי געפערלעך און גרויזאַם, אַז די נוקלעאַרע מאַכטן וואַגן נישט מיט זיי זיך צו באַנוצן.

פאַראַן אַ געדאַנקען־גאַנג, אַז דער ציל פון נוקלעאַרע באַוואָפענונג איז נישט אַראָפּצוּוואַרפן אַטאָם־באָמבעס, אָדער אויסשיסן הונדערטער נוקלעאַרע ראַקעטן, — נאָר אַרויפצוּוואַרפן אַן אימה אויף דעם צד שכנגד, עס זאָל אים נישט איינפאַלן צו פּראָוואָצירן אַ מלחמה.

אין דעם זין שאַפט נוקלעאַר וואָפן אַ פּסיכאָלאָגישן שוועל פון אַזאַ שרעקלעכן טעראָר, אַז קיינער וועט נישט וואַגן די דאָזיקע שוועל איבערטרעטן.

אַ פאַקט איז, אַז די אַמעריקאַנער האָבן זיך געקאָנט באַנוצן מיט נוקלעאַר געווער אין 1946 קעגן סאָוויעט־רוסלאַנד, ווען זיי זענען געווען די איינציקע, וועלכע האָבן פאַרמאָגט דאָס דאָזיקע גרויזאַמע געווער. זיי האָבן זיך געקאָנט באַנוצן מיטן זעלבן וואָפן קעגן כינע, אין 1951 — אין דער קאָרעאַנער מלחמה. סאָוויעט־רוסלאַנד האָט זיך געשפּילט מיט דעם געדאַנק און געדראָט אַ נוקלעאַרן

ד״ר מ. פערשטענדיק

א יידישע שטעלונג קעגן דער געפאַר פון דער נוקלעאַרער באַוואָפענונג

אין אַ ראָמאַן אויף דער קאַנווע פון דער ערשטער וועלט־מלחמה האָט אַ פוילישער נאָוועליסט געשילדערט די נייע דערפינדונג: געפאַנצערטע מאַשינען, — די טאַנקן, וואָס האָבן דורכגעבראָכן די דייטשע שוצגרובן און האָבן אַ סוף געמאַכט צו דער סטאַטישער מלחמה אין דער לעצטער פאַזע פון ערשטן וועלט־קריג. דער מחבר האָט אָנגעדייט, אַז אָט די נייע דערפינדונג — די טאַנקן און קריגס־עראָפּלאַנען, וואָס האָבן פאַרענדיקט די ערשטע וועלט־מלחמה, וועלן זיין די מכשירים, מיט וועלכע די צווייטע וועלט־מלחמה וועט זיך אָנהייבן.

די צווייטע וועלט־מלחמה האָט זיך פאַרענדיקט מיט דער אַטאָם־באָמבע אין היראָשימאַ און נאַגאַסאַקי. די געפאַר באַשטייט, אַז אויב עס זאָל, חלילה, קומען צו אַ דריטער וועלט־מלחמה, וועט זי זיך אָנהייבן מיט נוקלעאַרע וואָפן.

די געפאַר פון אַזאַ סצענאַריאָ איז ממש אומבאַשרייבלעך און אומדענקבאַר. דער גאַנצער וועלט, דער מענטשהייט דראָט אַ טאָטאַלער אומקום.

דער אויסטראַלישער נאָוועליסט נעוויל שוט האָט אין זיין אַפּאָקאַליפּטישער וויזיע געשילדערט די לעצטע מחנה מענטשן אויף דעם ים־ברעג אין פרענקסטאָן. נישטאָ מער קיין לעבנסצייכן אויף דער וועלט און אָט די לעצטע וואַרטן ביז די אַטאָמישע טויט־שטראַלן וועלן זיי טויטן.

אין דער מערב־וועלט קומען פאָר גרויסע דעמאָנסטראַציעס קעגן נוקלעאַרע וואָפן. עס דעמאָנסטרירן די אַזויגערופענע „גרינע", וואָס האָבן אויף זיך גענומען דעם מאָנאָפּאָל צו באַשיצן די נאַטור און אומגעבונג, און די ראַדיקאַל־לינקע; קריסטלעכע קירכעס פון פאַרשידענע שאַטירונגען נעמען אָן אַנטי־נוקלעאַרע רעזאָלוציעס.

צי איז פאַראַן אַ יידישע שטעלונג אין דער פראַגע פון נוקלעאַרע וואָפן?

די קריסטלעכע קירכעס, די „גרינע" און ראַדיקאַל־לינקע, — זיי אַלע וואַרפן פאָר, אַז יידן, וואָס זענען געווען אַזוי אַקטיוו אין דער אַנטי־וויעטנאַם קאַמפּאַניע און וואָס זייער קאַמף פאַר סאָציאַלע גערעכטיקייט און מענטשנרעכט איבערשטייגט די פּראָפּאָרץ פון זייער צאָל אין דער אַלגעמיינער געזעלשאַפט, זיי זענען אָבער פאַרדעכטיקט פּאַסיוו וואָס שייך דער געפאַר פון נוקלעאַרער באַוואָפענונג.

אין וואָס באַשטייט דער פאַרדאַכט? זיי גיבן אָנצוגעהערן, אַז די יידן שטעלן העכער זייער לאָיאַליטעט צו דער זיכערקייט פון מדינת ישראל, ווי צו דעם גורל פון דער גאַנצער מענטשהייט. פון דאַנען, באַהויפּטן זיי, נעמט זיך דאָס נישט אַנגאַזשירן זיך פון די יידן אין דער אַנטי־נוקלעאַרער קאַמפּאַניע. ווייל דאָס אָפּשוואַכן די נוקלעאַרע כוחות פון אַמעריקע קאָן באַדראָען די זיכערקייט פון ישראל. היות סאָוויעט־רוסלאַנד שטיצט פּאָליטיש און מיליטעריש די אַראַבישע מדינות, וואָס באַדראָען די עקזיסטענץ פון דער יידישער מדינה, זענען יידן אין דער גאַנצער וועלט פאַראינטערעסירט אין דער סופּעריאָריטעט פון אַמעריקע אויפן געביט פון נוקלעאַרע וואָפן. זיי באַהויפּטן אויך, אַז ישראל אַליין באַזיצט די טעכנאָלאָגישע מעגלעכקייטן צו פּראָדוצירן נוקלעאַרע וואָפן און אַ מאָראַלישער פאַרבאָט צו באַנוצן זיך דערמיט, וואָלט אָפּגעשוואַכט דעם ווערט פון עווענטועלע ישראלדיקע נוקלעאַרע וואָפן אַלס אַן אָפּשרעקונגס־מיטל.

אַזוי ווערן מיר ווידער באַשולדיקט אין טאָפּלטער לאָ־

דיקט זיי אין אַקטן פון גרויזאַמקייט, וועט די סאָוויעטישע טעלעוויזיע נישט נאָכטאָן דער אַמעריקאַנער, בשעת דער וויעטנאַמער מלחמה, מיט סצענעס וואָס האָבן אויפגערודערט דאָס לאַנד און געצוווּנגען אַמעריקע זיך אַרויסציען און איבערלאָזן אירע פאַרבינדעטע צו זייערע אייגענעם גורל און דעם יושר פון די קאָמוניסטישע דראָבערער.

אין אָט דעם פּאָליטישן ווירוואַר עקזיסטירט אויך מדינת ישראל, וואָס איר הויפּט זאָרג מוז נאָך אַלץ זיין — די זיכערקייט פון דער מדינה און אירע בירגער.

געוויס — מיר, די „פּאָטעל־סטראַטעגן" קאָנען געבן די בעסטע עצות וואָס מען דאַרף אָדער וואָס מען דאַרף נישט טאָן; דאָס ענדערט אָבער נישט דעם פאַקט, אַז דער גורל פון לאַנד איז אָפּהענגיק פון דעם כוח פון דער אַרמיי.

די נאָבעלע רייד וועגן גאַראַנטיעס און הילף אין פאַל פון... וועלן תמיד בלייבן, שיינע רייד. אויב אַמעריקע קאָן נישט באַשליסן ווי צו האַנדלען ביי זיך אונטערן נאָז, אין אייגענעם הינטערלאַנד, טאָ וועלכע קאָנקרעטע אַקציעס קאָן מען שוין דערוואַרטן פון איר אין מיטעלן מזרח? אַפילו די אכצן־הונדערט וועלנער אין לבנון קאָנען גאָרנישט אויפטאָן, אָפּצושטעלן די טאָג־טעגלעכע שיסעריייען און אומרוען.

מיר האָבן געשטעלט די פראַגע: צי איז דאָ אַן אויסוועג און מיר וואַרטן אויף אַן ענטפער.

לײדער האָבן אַפילו נישט קיין ענטפער די, וועלכע זיצן ביי די מלוכה־רודערס און גיבן אַכטונג אויפן קאָמפּאַס און טראָגן דעם — ווייסן זיי נישט, וווהין די וועלט גייט.

מ. א.

מעלבורנער בלעטער

ליטעראריש־געזעלשאפטלעכע אויסגאבע

אדרעס פון רעדאקציע : “KADIMAH”, 7 Selwyn Street, Elsternwick, Victoria 3185, Australia

אויגוסט־סעפטעמבער 1983 | נומער 4 (38) | מעלבורן, אויסטראליע

האט קא־עקזיסטענץ א צוקונפט?

די אנטוויקלונג פון די פאליטישע געשעענישן אין דער וועלט קאן מען פארגלייכן מיט צוויי שטראמען, וועלכע פליסן פאראלעל צו איינאנדער.

מען פרידיקט; מען דעמאנסטרירט; מען פירט אונטערהאנדלונגען וועגן אנטוואפענונג, אדער לכל הפחות — וועגן אפשטעלן דעם ווילדן, אומבארעכנטן און קאטאסטראפאלן געיעג פון באוואפענונג —

פאראלעל מיט דעם האלט מען אין איין פארבעסערן די פארניכטונגס כלי זין; מען באוואפנט רעגירונגען און רעוואלוציאנערן; ספעציעל אין דרום־אמעריקע — ווו בירגער־קריגן, רעוואלוציעס און קאנטער־רעוואלוציעס זענען א טאג־טעגלעכע דערשיינונג.

אזוי אויך אין אפריקע און אזיע. עס איז נאך קיינמאל אין דער וועלט נישט געווען אזוי פיל געווער אין באזיץ פון אזוי פיל קריגערישע מענטשן.

און ווייל עס איז דא א געזעץ אין פיזיק, אז צוויי פאראלעלע ליניעס באגעגענען זיך נישט, במילא פליסן בײדע שטראמען בײנאנד, נישט רעכענענדיק זיך איינער מיטן צווייטן. די רייד וועגן אנטוואפענונג און פרידלעכער לייזונג פון קאנפליקטן שטערן נישט די, וועלכע באשעפטיקן זיך מיט עקספלואטירן די פאליטישע, עקאנאמישע, עטנישע און אפילו רעליגיעזע ווידעראנאנדן — צו באוואפענען די קריגערישע צדדים, און אויך לערנען זיי, ווי מיטן געווער זיך צו באניץ.

מען לייגט אריין געווער אין הענט פון די, וועלכע באטראכטן זייער אייגן לעבן און דאס לעבן פון אנדערע — ווי הפקר.

זינט דער צווייטער וועלט מלחמה שטייען אין צענטער פון די אלע קאנפליקטן צוויי הויפט־כוחות: רוסלאנד און אמעריקע.

מען מוז מודה זיין: די לאגע פון די רוסן איז אסך א באקוועמערע און לייכטערע ווי אמעריקעס, וועלכע ווערט דאס רוב פארפלאנטערט אין קאנפליקטן, קעגן איר ווילן.

ווו נאר די רוסן דערשפירן א גינסטיקע אטמאספער כדי צו פארנאנדערפלאקערן אן אינערלעכן פייער, וואס וועט ערגעץ ווו באריִרן אמעריקע — האבן זיי צו זייער דיספאזיציע די זעלנער פון קובא, פון מזרח־דייטשלאנד אדער בולגאריע — עס ווענדט זיך בלויז וואס פארא הויט־קאליר מען דארף כדי עס זאל זיך אריינפאסן אין דער נאטור־סביבה..

רוסלאנד קאן שיקן געווער (און נעמט דערפאר באצאלט אויך) אבער אמעריקע מוז שיקן אויך זעלנער (ווי אין לבנון).

צענטראל־אמעריקע איז פארוואנדלט געווארן אין א פליסיקער, פייערדיקער לאווע פון רעוואלט, וואס באדראט נישט נאר די לענדער פון דער אמעריקאנער ווירקונגס־ספערע ווי סאלוואדאר און האנדוראס, נאר אמעריקע גופא דראט די געפאר ארומגערינגלט צו ווערן פון אט דער לאווע.

צום באדויערן קאנען די אמעריקאנער נישט אויסארבעטן א פאזיטיווע, איינהייטלעכע שטעלונג, קיין איינהייטלעכע אקציע פון קעגנווירקן די געשעענישן.

דער עסייאיסט פון „טיים"־מאגאזין סטראבע טאלבאט כאראקטעריזירט די מיטלען מיט וועלכע אמעריקע וויל שנעל לייזן פראבלעמען:

„האסט א פראבלעם? שיק אריין א מיליטערישן גובערנאטאר, אדער א ספעציעלן שליח. האסט נאך אלץ א פראבלעם? שיק געלט. וואס, דאס פראבלעם איז נאך אלץ דא? שיק אריין די מארינען.

כמעט א גאנצן יארהונדערט איז דאס געווען די סטאנדארטנע אמעריקאנער רעאקציע צו די קאנפליקטן, נידעריקער אויף דרום״.

די מלחמה צווישן איראן און איראק קאן מען שוין באצייכענען ווי א פערמאנענטע מלחמה, וואס איז שוין לאנגווייליק געווארן.

אין מיטעלן מזרח זענען די קאנפליקטן פון אזא מאסשטאב, אז מען קאן זיי בלויז לייזן מיט מאשין־געווער (אזוי זעט עס אלנפאלס אויס...).

דאס געשעט שוין נאך דעם, ווי אין לבנון איז דא א רעגירונג, אן ארמיי און די ישראל־ארמיי איז גרייט צו פארלאזן דאס לאנד, נאך פארטרייבן די פ.ל.א.־באנדעס.

די סיריער וואלטן עס אויך, ווארשיינלעך געטאן, ווען די רוסן האלטן זיי נישט צו ביי די פאלעס.

דאס איינציקע ארט, ווו די סאוויעטן זענען דירעקט קאמפראמיטירט, איז אפגאניסטאן. כאטש מען באשול־

דוד הערמאן טעאטער
ביי דער „קדימה"

פ ר ע ז ע נ ט י ר ט

יוסף לפּידס ישׂראל־קאָמעדיע

„נחת פון קינדער"

(„הכושי עשה את שלו")

רעזשי: ראָזאַ טורקאָוו

דעקאָראַציעס: א. גורוויטש; יידיש: י. שער; בינע־לייטונג: א. קאָלטיניוק.

עם נעמען אָנטייל:
ראָזאַ טורקאָוו, רבקה גאָווענדאַ־בלעק, מרים פּפּאָו,
יאָסל כאַבערמאַן, מענדל שמערלינג, יאַשאַ שער.

פייערלעכע פרעמיערע

זונטיק, דעם 2טן אָקטאָבער 1983, 8.15 אָוונט
אין טעאַטער־זאַל פון דער „קדימה"

2טע פאָרשטעלונג — זונטיק, דעם 9טן אָקטאָבער 1983

וועגן ווייטערדיקע פאָרשטעלונגען — פאָלגט נאָך די פּרעסע.

בילעטן צו באַקומען:

„קדימה" — 523-9817 באַלבערישסקי — 534-6003

אַכטונג סידניי!

שבת, דעם 15טן אָקטאָבער, 8.15 אָוונט

איינציקע פאָרשטעלונג

„נחת פון קינדער"

TEACHERS FEDERATION HALL, SUSSEX ST., SYDNEY

SPONSORED BY: bank leumi בנק לאומי

ISSN 0155-0128

מעלבורנער בלעטער

אינהאלט:

מ. א. — האָט קאָ־עקזיסטענץ אַ צוקונפט? 1
ד״ר מ. פערשטענדיק — די יידישע שטעלונג קעגן דער געפאַר
פון נוקלעאַרער באַוואָפענונג 2
הערשל באַכראַך — די בעלי רחמים אויף דרעזדען 6
מאַרק ב. — 12טער אויגוסט 1952 7
י. קאַפע — סימבאָליזם און סעקס אין ליטעראַטור 8
יאַני פיין — גוטע אורחים (ליד) 9
מ. אייזענבוד — קאַרל דולדיק — דער אייגנאַרטיקער סקולפּטאָר . . . 10
ד״ר עזריאל נאַקס — ליטעראַרישע עסייען 11
משה קנאַפּהייס — פראַנץ קאַפקאַ (לעגענדע־לידער) 14
י. מ. לעווין — מאַריאָנעטן־שפּיל (ליד) 14
מ. אייזענבוד — עפּאָפּיי פון העראָיזם 15
מלך ראַדזינער — די באַלאַדע פון וואָגן 18
מעם — פאַרבייגייענדיק 19
ש. בענעם — לאָקאַלע קאָמענטאַרן 19

פרייז פון נומער $1.50

אַרויסגעגעבן דורך דער „קדימה״ אין מעלבורן, אויסטראַליע

מעלבורן נר. 4 [38] אויגוסט־סעפטעמבער 1983